

რაჭველები

№ 7 (81) 1.07.2016 - 1.08.2016 შპს: 2 ლარი

ყოველთვიური გამოცემა

გიორგი კვიციანი

„ვგებავთ რატის განვითარების მიმართულებით ახალი გზის ახვევას, რომელიც მომსა და რატის დაეხმარება“

30 2

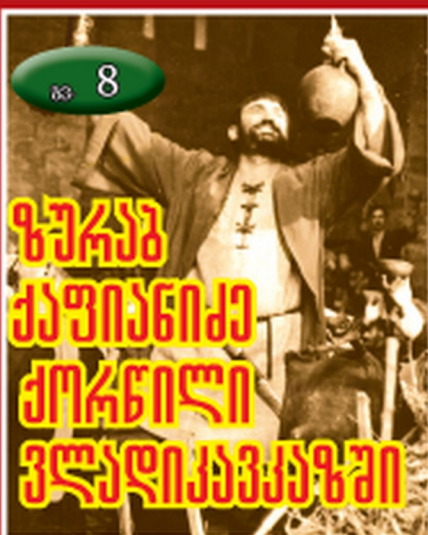
უაღრესო სილამაზე სანაპირო გიორგიანის განვითარებით რაჭაში იმეორდება დანიშნულებული

30 3

გზა, რომელიც რატაში გურიის განვითარებას შეუწყობს ხელს

30 4

ზუსტად ქაუნიანი მოსილი ვლადიკავკაზი

30 8

ტსოვრების შემოდგომა ბაქალონ რირსაშვილი

30 22

გივი ლუგანიანი კავრიანკა დეგუი

30 36

ჩინის მანქანათმშენებლის გუზეუნი

30 33

ოჯახი, სადაც სიყვარულის ჰიენი დანიშნა

30 28

ISSN 1512-150X
9 724537 460001

მსახიობი და ბეჭისტი ჰელიუდში, ტომლის ცისკატიც საცხატოულადან მბრწყინდება

ბექა სიხარულიძე

ქართული მსახიობი?
ქართული ქართული ხმენაა,
ბუქია, ბუქისნეხაა
მზე ხოა, იმოქნაა!

სწორედ, რომ მზისოდენა ქართველობა, რომელიც მსოფლიოს ნებისიერი კუთხიდან კაშკაშებს, ანათებს და ბრწყინავს. ქართული სულით, გულით, გრძნობით და გონებით ცხოვრობს სულით ხორცამდე ქარველი მსახიობი და რეჟისორი ბექა სიხარულიძე პოლივუდში. უცხო მიწაზე ღირსეულად სჩქეფს ქართული სისხლი, საქმეს ქართულად აკეთებს, ოჯახი ქართული შექმნა და ყოველი დღის ცისკრის ვარსკვლავი მისთვის საქართველოდან ბრწყინდება. ბექა წლების მანძილზე ლოს-ანჯელესში ცხოვრობს, მაგრამ ამერიკის პატივისცემის მიუხედავად როგორც დიდი აკაკი იტყოდა, „გულს ასვენია ქვეყანა“. ამიტომ ღვთისმშობელმა მისი წილხვედრი მიწიდან აფრენილ ახალგაზრდა შემომქმედს გზა დაულოცა და უფლის შენეებით დღეს იგი პოლივუდის შემდგარი მსახიობი, რეჟისორი და პროდიუსერია.

მაშ ასე, რუბრიკის სტუმარია ბექა სიხარულიძე.
— ბატონო ბექა, როგორც ვიცით თქვენ მიერ გადაღებულმა მოკლემეტრაჟიანმა ფილმმა ამერიკაში გამართულ საერთაშორისო კინოფესტივალზე 7 გამარჯვება მოიპოვა, მოლოდინი იმისა, რომ თქვენი რეჟისურით კვლავ არაერთ საინტერესო ფილმს ენახათ, დიდა. რას აპირებთ მომავალში?

— დიახ, ჩემმა გადაღებულმა ფილმმა „ბაბუს მევალე“, რომლის სცენარიც მამაჩემის მოთხრობის „ბაბუს მევალეს“ მიხედვით მე თვითონ დავწერე, ამერიკის სხვადასხვა შტატებში გამართულ საერთაშორისო კინოფესტივალზე 7 გამარჯვება მოიპოვა, რისთვისაც ამერიკის კინომატოგრაფიის მესვეურების და ჟიურის წევრების დიდი მადლობელი ვარ. ამავე დროს „ევროკანალმა“ ჩემი ფილმი ორი წლით შეისყიდა და მას ახლა მთელი მსოფლიო უყურებს.

რა თქმა უნდა ამ გამარჯვებებმა დიდი სტიმული მომცა შემდგომი ჩემი მოღვაწეობისა კინოსამყაროში.

დეკემბერში ვაპირებ ჩემი ახალი სცენარის მიხედვით სრულმეტრაჟიანი მხატვრული ფილმის გადაღებას.

— გადაღება სად იქნება?

— ვფიქრობ გადაღებები გაიმართება თბილისში.

ბექა სიხარულიძე პოლივუდში

— რაც შეეხება მსახიობებს, თუ გყავთ შერჩეული მთავარი როლის შემსრულებლები?

— რა თქმა უნდა მყავს. მაგრამ დროთა განმავლობაში შეიძლება როლები გადანაწილდეს. ჯერ-ჯერობით არცერთი მსახიობი როლზე საბოლოოდ დამტკიცებული არ მყავს. ენახოთ რა მოხდება მომავალში.

— ამის გარდა, რა სიახლეა თქვენს ცხოვრებაში?

— სულ ცოტა ხანში იწყება ახალი მხატვრული ფილმის გადაღება სტალინზე. პოლივუდის ორმა პროდიუსერმა შემომთავაზა აღნიშნული ფილმის პროდიუსერობა და ერთ-ერთი როლი. თავიდან უარი ვთქვი, რადგან არასდროს მინდოდა მიმელო მონაწილეობა ისეთ პროექტში, რომელიც ქართველ ადამიანს უარყოფითად წარმოაჩენდა, მიუხედავად იმისა, რომ ამ პოლიტიკოსის მიმართ წაყენებული ბრალდებების 80%-ს ვიზიარებ. მაგრამ როდესაც გავიგე, რომ სრულიად სხვა შინაარსის სცენართან მქონდა საქმე, სადაც მხოლოდ მისი ბავშვობაა აღწერილი, შემოთავაზებას დავთანხმდი.

სულ მალე დავიწყებ ამ ფილმის გადაღებას, ამერიკელ პროდიუსერთან და კინორეჟისორთან ერთად.

გადაღებები იქნება როგორც ამერიკის შეერთებულ შტატებში, ასევე საქართველოში, სტალინის მშობლიურ ქალაქ გორში.

— გამაღობთ საინტერესო ინტერვიუსთვის. გისურვებთ წარმატებებს.

ახალგაზრდა სტალინი 1902 წელი

სარჩევი

„ვეგემავთ რაჭის განვითარების მიმართულებით ახალი გზის აშენებას, რომელიც გომსა და რაჭას დააკავშირებს“ — გიორგი კვირიკაშვილი2

შაორის ტბაზე სასტუმრო ბიზნესის განვითარებით რამდენიმე ინვესტორია დაინტერესებული....3

გზა, რომელიც რაჭაში ტურიზმის განვითარებას შეუწყობს ხელს.....4

მიხეილ ალავიძე

აკაკი წერეთლის მოგზაურობა რაჭა-ლენინგრადში 5

ზაური ხიდუშელი

ქორნილი ვლადიკავკაზში8

უცნობი ფაქტები სტალინის ცხოვრებიდან 10

სოფიო ჩანქსელიანი

სიყვარული უფალია თავად 15

ექვთიმე თაყაიშვილი

არქეოლოგიური მოგზაურობა რაჭაში 16

სერგი მაკალათია

მთის რაჭის გეოგრაფიული-ისტორიული მიმოხილვა..... 19

ნინო რეხვიაშვილი

ცხოვრების შემოდგომა აპოლონ ჩიჩხაშვილი..... 22

გივი სიხარულიძე

ღვთის შვილები.....26
ხიბლია და ნიბლია27

ნინო რეხვიაშვილი

ოჯახი, სადაც სიყვარულის ჰიმნი დაინერა28

რა უნიკალური თვისება აქვს ქართულ თაფლს და რამდენად მომგებიანია ეს ბიზნესი32

გია ბერიშვილი

დავით ჯაფარიძე

ონის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმი33

გივი ლობჯანიძე

საქართველოს პატრიარქის, უნმინდესისა და უნეტარესის სტუმრობა ღებში.....36

სრულიად საქართველოს ამცნობს38

ეკატერინე ჭიჭინაძე

წარუვალია მხოლოდ სახელი — ირინა გოცირიძე..... 40

მთავარი რედაქტორი —

ნინო რეხვიაშვილი

ტელ: 599 74 68 10

დამფუძნებელი —

გონა გუტაშვილი

ტელ: 599 53 58 94

კომპიუტერული უზრუნველყოფა

დალი ჯვარციანი

ტექსტი ააწყო

თამარ გოგიანიძე

კორექტორი

ქეთევან ნახნაძია

მისამართი: თბილისი, ლესელიძის

ქ. №27, მე-2ს., 790 74 68 10

ელ-ფოსტა: nino153@mail.ru

ჟურნალი „რაჭველები“ ემიგრანტ

რაჭველებს და არა მარტო მათ,

გთავაზობთ თანამშრომლობის პროექტს _ გამოგვიგზავნეთ მასალები, ფოტოსურათები,

რითაც შეძლებთ მოეფეროთ თქვენს

მონატრებულ ქვეყანას, ოჯახებს და ამავე

დროს მხარში დაუდგეთ ჟურნალს.

ტელ: 599 74-68-10

მეირფასო მკითხველო!

გაცნობებთ, რომ რედაქციაში შემოსული მასალების სიზუსტეზე პასუხს აგებს ავტორი. რაც შეეხება სარეკლამო ტექსტს, მთელი პასუხისმგებლობა რეკლამის შემკვეთს ეკისრება.

ჟურნალში მასალების განთავსება ფასიანია!

**„ვგეგმავთ რაჭის
განვითარების
მიმართულებით
ახალი გზის აშენებას,
რომელიც გომსა და
რაჭას დააკავშირებს“**

გიორგი კვირიკაშვილი

პრემიერ-მინისტრი გიორგი კვირიკაშვილის განცხადებით, ქუთაისი საქართველოს შიდა ჰაბად უნდა იქცეს, რომელიც ყველა წერტილთან იქნება დამაკავშირებელი. როგორც გიორგი კვირიკაშვილი აცხადებს, მიმდინარე წელს რიკოთის რამდენიმე მნიშვნელოვანი მონაკვეთის გახსნა იგეგმება.

„ჩვენ ვგეგმავთ, რომ წელს გავხსნათ კიდევ რამდენიმე მნიშვნელოვანი მონაკვეთი, რიკოთის მონაკვეთი, ანუ ჩუმათელეთი-არგვეთას მონაკვეთი. უკვე დაწყებულია ამ პროექტზე ძალიან აქტიური მუშაობა და სავარაუდოდ უახლოეს პერიოდში დაიწყება უკვე რეალური მშენებლობითი სამუშაოები. ამას გარდა 2020 წლის დასასრულისთვის და ეს ასე არ იყო დაგეგმილი ნამდვილად, ჩვენ ვგეგმავთ, რომ უმთავრესი არტერიები საქართველოსი იქნას დასრულებული. ამ პერიოდისთვის მოგეხსენებათ, რომ ანაკლიის პორტის პირველი ფაზაც დასრულებული იქნება და აღმოსავლეთ-დასავლეთით, ჩრდილოეთ - სამხრეთით ძირითადი მაგისტრალები დასრულდება. ამ პერიოდისთვის ასევე იქნება დასრულებული ძირითადი ტურისტული მიმართულებების დამაკავშირებელი გზები და ეს არის სვანეთისკენ მიმავალი გზა თავისი გვირაბებით; ეს არის ქუთაისი-აბასთუმნის გზა. ქუთაისი ჩვენ უნდა ვაქციოთ საქართველოს შიდა ჰაბად, რომელიც იქნება დამაკავშირებელი ყველა წერტილთან. ჩვენ ასევე ვგეგმავთ ძალიან მნიშვნელოვანი ახალი გზების პროექტირებას. უკვე წელს დავიწყებთ პროექტირებას მთა-თუშეთში მიმავალი გზისა, ვინაიდან, ამას გაჩნია ძალიან მრავალმხრივი დანიშნულება — ეს არის უსაფრთხოების მიმართულებით, ჩვენი ქვეყნის კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნების მიმართულებით

უმნიშვნელოვანესი რეგიონი. **ვგეგმავთ რაჭის განვითარების მიმართულებით ახალი გზის აშენებას, რომელიც გომსა და რაჭას დააკავშირებს. ეს ყველაფერი მოითმს საქართველოში ძალიან მნიშვნელოვან სტიმულს განვითარებისა,“ - აღნიშნა პრემიერ-მინისტრმა.**

გიორგი კვირიკაშვილმა იმედი გამოთქვა, რომ მთავრობის მიერ დაგეგმილ პროექტებში აქტიურად ჩაერთვება კერძო სექტორი და საქართველო რეალურად შეძლებს, შეასრულოს აბრეშუმის სარტყლის” შემადგენელი, ერთ-ერთი ძალიან მნიშვნელოვანი ქვეყნის ფუნქცია.

„ძალიან მნიშვნელოვანია საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების ჩართულობა და დიდი მადლობა მინდა გადავუხადო მთავრობის სახელით მსოფლიო ბანკს, სხვა ინსტიტუტებს რომლებიც არიან ჩართულნი ამ უმნიშვნელოვანეს პროექტებში. კომპანია „ბლექ სი გრუპის“ წარმომადგენლები იმყოფებიან აქ და ასევე მინდა დიდი მადლობა გადავუხადო მათ, მართლაც, უმაღლესი ხარისხით შესრულებული სამუშაოსთვის. საერთოდ უნდა ვთქვა, რომ კერძო სექტორის ჩართულობა უნდა იყოს უფრო მაღალი ასეთ პროექტებში. ჩვენ ახლა დაწყებული გვაქვს ძალიან ბევრ პროექტზე ერთდროულად მუშაობა დიზაინზე და წინასწარ კვლევებს ვატარებთ, მომავალი წლის პირველი კვარტლის ბოლოსთვის ამ სამუშაოს დიდი ნაწილი გვექნება დასრულებული და ერთად დაიქოქება ძალიან ბევრი პროექტი. სწორედ ეს იქნება ნამდვილად საქართველოს, როგორც „აბრეშუმის სარტყლის“ შემადგენელი ერთ-ერთი ძალიან მნიშვნელოვანი ქვეყნის ფუნქციის სრულად ათვისების წინაპირობა,“ - განაცხადა გიორგი კვირიკაშვილმა.

შატის ცმაზე სასტუმრო მიზნის განუთავრებით ტამბანიში ინჟინტორის დაინტორისული

რაჭის გუბერნატორის განცხადებით, რაჭა საკმაოდ პერსპექტიული რეგიონია სასტუმრო ბიზნესის განვითარების თვალსაზრისით. როგორც პაპუნა მარგველიძე "ბიზნესკონტაქტთან" აცხადებს, როგორც ქართველი, ისე უცხოელი ინვესტორები გეგმავენ შაორზე სასტუმროების კომპლექსი განავითარონ. ამ დროისთვის შაორზე უკვე მიმდინარეობს ადგილობრივი ინვესტიციით 21 ნომრიანი სასტუმროს მშენებლობა, რომელიც მომავალი წლისთვის დასრულდება. პროექტზე ადგილობრივი ბიზნესმენი 2 მილიონ ლარამდე დახარჯავს, რაშიც მოიაზრება ასევე კოტეჯების დამატებაც. როგორც პაპუნა მარგველიძე განმარტავს, შაორზე სასტუმრო ბიზნესის განვითარებით ასევე „თი ბი სი ჯგუფი“ და არაბი ინვესტორები არიან დაინტერესებული, რომლებიც შაორზე საკმაოდ დიდი მცულობის ინვესტიციის განხორციელებას გეგმავენ. სასტუმროების გარდა საუბარია შაორის მიმდებარე ტერიტორიაზე სპორტული მოედნების, საცხენოსნო კლუბის, გოლფის მოედნის და სხვა გასართობი ინფრასტრუქტურის მონყოზაზე.

რაჭის გუბერნატორის თქმით, შაორს ტბაზე არსებული თითქმის ყველა სახის კომუნიკაცია მონესრიგდა.

„შაორის ტბაზე იყო გზისა და ელექტროენერჯის პრობლემა, რაც უკვე მოგვარდა. გამოვიყვანეთ წყლის სისტემა. მზად ვართ შესაბამისი წინადადების არსებობის შემთხვევაში მოვანესრიგოთ გზაც. ასევე ჩვენ უკვე დავინყეთ 15 კილომეტრინი გზის მშენებლობა შოვის მიმართულებით. ასევე მომავალი წლიდან დაინყება საჩხერე-რაჭის დამაკავშირებელი გზის მშენებლობა, რაც მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს რეგიონში ტურიზმის განვითარებას“-აცხადებს რაჭის გუბერნატორი პაპუნა მარგველიძე.

გზა, რომელიც ჩაჭაში ტურიზმის განვითარებას შეუწყობს ხელს

2017 წლის ზაფხულისთვის შიშის მიმართულებით მოახსოვრობის გზა გვიქნება

„რაჭაში, ტურიზმის განვითარების პოტენციალი საკმაოდ დიდია. მისი ათვისება საჭირო, ხოლო იმისთვის, რომ ტურიზმი განვითარდეს, პირველ რიგში მოსაწესრიგებელია ტურისტულ ობიექტებამდე მისასვლელი ინფრასტრუქტურა.

რეგიონის განვითარების სტრატეგიული გეგმა არსებობს, სადაც ტურიზმისა და სოფლის მეურნეობის მიმართულებების განვითარება დეტალურად არის განხილული.

რაჭაში ბევრი ისტორიულ-კულტურული ძეგლია, სადაც მისასვლელი გზა არ იყო, ახლა დავიწყეთ კეთება. სოფლებში დენისა და წყლის მიყვანა საჭირო, რის შემდეგ, სასტუმროების ქსელის გამართვა და რაჭაში, ლეჩხუმში და ქვემო სვანეთში არსებული პოტენციალის პოპულარიზაცია უნდა დავიწყეთ“, - განაცხადა მარგველიძე.

გუბერნატორის თქმით, რაჭაში, ლეჩხუმში და ქვემო სვანეთში, რამდენიმე კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლია. ასევე ეკლესიები, თავდაცვითი ნაგებობები, ბუნების ძეგლები, რომელსაც უნიკალური ლანდშაფტი აქვს, სადაც ტურისტს შესაძლებლობა აქვს ბევრი რამე ნახოს.

შოვის მიმართულებით 2017 წლის ზაფხულისთვის გზა გვექნება. ინფრა-

სტრუქტურის მშენებლობა დაწყებულია. ახლაც არის რამდენიმე სანატორიუმი, მათ შორის თანამედროვე სტანდარტების, რომელსაც ყოველწლიურად ბევრი დამსვენებელი ჰყავს. იქ არამხოლოდ უნიკალური წყლები, არამედ ბალნეოლოგიური დანიშნულების ადგილებია. ფიჭვია გარშემო, რაც განსაკუთრებით მათთვის არის კარგი, ვისაც ბრონქების პრობლემა აქვს.

რაჭაში ასევე არის კურორტი უნერა, რომელიც უნიკალური მინერალური წყლებით არის ცნობილი. ლეჩხუმში ლაშიჭალა, ცულური. ლენტეხში მოაში, სადაც გზისა და დენის პრობლემა იყო. გზის კეთება დავიწყეთ. ვფიქრობთ, წლის ბოლოს დენიც მივა“, - განაცხადა მარგველიძე.

მიხეილ ალავერაძე

აკაკი ნერეთლის მოგზაურობა რაჭა-ლენხუმში

აკაკი ნერეთელი საქართველოს სხვადასხვა კუთხის ხშირისტუმარი იყო. მას ყველგან უსაზღვრო პატივისცემითა და სიყვარულით ხვდებოდა ხალხი.

1912 წლის ზაფხულში აკაკიმ რაჭა-ლენხუმში იმოგზაურა.

მგოსანს თანამგზავრებად ახლდნენ: მნიგნობარი სოსიკო მერკვილაძე, მოგზაურობის მომწყობი კომიტეტის თავმჯდომარე მუშა იობა ისაკაძე, მომვლელი კოტე აბდუშელიშვილი, ძმისწული ვასილ ნერეთელი; ქუთაისიდან მასწავლებლები: ვასილ პეტრიაშვილი, სამსონ დათეშიძე, იაკობ ვარაზაშვილი, გაზეთ „კოლხიდის“ რედაქტორი მიხეილ ჯაფარიძე, კორესპონდენტი ლადო ბზვანელი, კინოოპერატორი ვასო ამაშუკელი და ფოტოგრაფი კოტე ქავთარაძე.

შეხვედრა უდიდეს ეროვნულ დემონსტრაციად გადაიქცა. ეს ზეიმი ფართოდ გვამცნობს აკაკის შემოქმედების სიდიადეს და რაც საგულისხმოა, იგი ნათლად ადასტურებს ამ კუთხის ხალხის უებრო სტუმართმოყვარობასა და კულტურის მაღალ დონეს.

ყველანი — ქალი და კაცი, მოხუცი და ახალგაზრდა ერთნაირად აღტაცებული იყვნენ და ცდილობდნენ მოზღვაებული გრძნობა ყოველმხრივ გამოეხატათ.

აკაკისადმი მიძღვნილი სიტყვები (პროზად და ლექსად) გარეშე მაყურებლებზე ისეთ შთაბეჭდილებას ახდენდა, თითქოს ეს მხარე დასახლებულია მხოლოდ პოეტებით, მხატვრული სიტყვის ოსტატებით და შეჯიბრება არის გამართული.

ეს აზრი კერძო საუბარში კიდევ გამოსთქვა დიდმა მგოსანმა.

აქ წარმოთქმულ სიტყვათა უმრავლესობა ნაციონალ-რევოლუციურ ხასიათს ატარებდა, გამოხატავდა პროტესტს მეფის მთავრობის პოლიტიკისადმი მცირე ერების მიმართ, აწმყოსაგან შექმნილ უკმაყოფილებისა და ნეტარი მომავლისაკენ მისწავებას.

ქუთაისსა და რაჭა-ლენხუმის ძირითად დაბებში შექმნილი იყო კომისიები, რომლებმაც იცოდნენ აკაკისთან შეხვედრის დრო და იმ დღეებისათვის ემზადებოდნენ.

ქუთაისის კომისიამ გადაწყვიტა მოგზაურობა ეკრანზე გადაღებულიყო. ამ მიზნით პედაგოგებმა სამსონ დათეშიძემ და ლადო ბზვანელმა მიმართეს ქალაქის ე.წ. კინო „რადიუმის“ მეპატრონეებს ტიხონ ასათიანსა და პავლე მეფისაშვილს.

აკაკის გაჰყვა კინოოპერატორი ვასო ამაშუკელი, რომელმაც დავალება ენთუზიაზმით შეასრულა.

გამგზავრების წინ თბილისში (ვერის „ედემის“ ბაღში) რაჭველმა მუშებმა და მშრომელმა ინტელიგენციამ, რომელთა თაოსნობით მოეწყო ეს მოგზაურობა, დიდი ბანკეტი გაუმართეს მგოსანს.

მუშა იოზა ისაკაძემ აკაკის მიმართა სიტყვით და საჩუქრად გადასცა ოქროს კალამი.

„მთელი თბილისის რაჭველები-თქვა მან, — საერთო აღტაცებით მოგიძღვნით უგულითადეს სალამს და ღმერთსა ვთხოვ დიდხანს გაგრძლებულიყოს თქვენი ბედნიერი სიცოცხლე და ბასრი კალმის მუშაობა საქართველოს კეთილდღეობისა და ზნეობის ასამაღლებლად. პატივისცემის ნიშნად მოგართმევთ ოქროს კალამს. დღეს უაღრეს ბედნიერად ვრაცხთ ჩვენს თავს, რომ აღასრულეთ ჩვენი სურვილი და ინებეთ ჩვენი მოძმეების ნახვა.“

გარწმუნებთ, როგორც ჩვენ, იქაურები, გაცილების დროს აღტაცებული ვართ, ისე ქუთაისში მყოფი ჩვენი თანამოძმენი, რაჭა-ლეჩხუმის ყოველი მცხოვრები მიგელიან და შეჰნატრიან თქვენთან შეხვედრის ყამს, რათა თქვენს გაბადრულ და მადლიან სახეს ერთი წამით მაინც გადაავლონ თვალი თავიანთ სიცოცხლეში.

ღმერთსა ვსთხოვთ კეთილად გემგზავროთ და კმაყოფილი დაბრუნებულიყოთ თქვენი საყვარელი სამშობლოს ამ კუთხიდან!..“

პოეტმა მადლობა შესწირა და თქვა: „ჩემი სიმპატია მუდამ მიპყრობილი იყო იმ კუთხისაკენ, რომლის წარმომადგენლებსაც დღეს აქ ვხედავ. იგი თავისი საარაკო შრომითა და გარჯით საუცხოო მაგალითს აძლევს საქართველოს დანარჩენ კუთხეებს. ეს ძვირფასი კალამი, რომელიც ძღვნად მომიტანეთ, ამტკიცებს ჩემდამი თქვენს სიყვარულს, მაგრამ ეს მარტო მე არ მეკუთვნის. ეს იმისიცაა, ვინაც ჩემ შემდეგ განარძობს ქვეყნის სამსახურს“.

აკაკის გული აუჩუყდა, აცრემლდა. შემდეგ განაგრძო: „ნიშნია იმისა, რომ კვლავ ავიღო და ვიხმარო, მაგრამ მე ველარ დავწერ მას, რისი შექმნაც მსურდა. დაე, სხვებმა შეასრულონ ეს!..“

ვასილ კერესელიძემ სთქვა: „შოთა გვასწავლის „სჯობს სახელისა მოხვეჭა ყოველსა მოსახვეჭელსა“. ეს ანდერძი აღასრულა სულმნათმა მგოსანმა აკაკიმ, რომლის წინაშე შევკრებილვართ საქართველოს ერთი კუთხის შვილები, დიდი კახაბერის სამშობლოს წარმომადგენლები. თქვენმა ღვთიურმა ნიჭმა მოიხადა საკაცობრიო მოვალეობა. ამისათვის თავყანსა გცემენ თქვენი ერის შვილები, დიდი კახაბერის სამშობლოს წარმომადგენლები. თქვენმა ღვთიურმა ნიჭმა მოიხადა საკაცობრიო მოვალეობა. ამისათვის თავყანსა გცემენ თქვენი ერის შვილები, სიკვდილამდე შეინახავენ გულში თქვენს ხსოვნას და საშვილიშვილოდ გადასცემენ შთამომავლობას.“

ნება მიბოძეთ, თქვენ მიერ შექმნილი ლექსი, რომლითაც ადიდეთ ჩვენი სათაყვანებელი მგოსანი შოთა რუსთაველი, თქვენვე მოგიძღვნათ:

სულმნათო! მადლი შენს გამჩენს,
დიდება ერსა, შენს მშობელს
და მეკლად სამარადისოდ
ნეტარსწენება ამ სოფელს!..

„აქ სხვათა შორის, — ბრძანა. სახალხო მეჯლისზე მგოსანმა, — გაიხსენეს ჩემი სტრიქონები: „არ მომკვდარა მხოლოდ სძინავს და ისევე გაიღვიძებს“. ეს მე ორმოცი წლის წინათ ვთქვი, როცა ასეთი რამ საფრთხილოც იყო და საეჭვოც. ჩემი წინასწარი ნააზრევი დღეს უკვე გამართლებულია. ახლა რომ დამეწერა იგი, ვიტყოდი, აღარ სძინავს, გაიღვიძა — მეთქი. ეს გაღვიძება სიამითა და სიხარულით ავსებს ჩემს მოღალულ არსებას. დიახ, ქართველმა უკვე გაიღვიძა!..“

ლხინის ბოლოს ფერხული შეასრულეს. მგოსანი თამაშში წრის შუაგულში დააყენეს და ორპირი შეძახილით ირგვლივ უვლიდნენ. სიმღერითვე გააცილეს იგი და გზა დაულოცეს.

აკაკი გაემგზავრა. თანმხლებლებმა წაიღეს სპეციალურად გამოცემული აკაკის რჩეულ ლექსთა კრებული და სურათები, რომლებიც ხალხს უფასოდ დაურიგეს.

19 ივლისს აკაკი ქუთაისშია. მას რკინიგზის სადგურზე მიეგებნენ. აქ მოისმინეს ქუთაისის კომისიის თავმჯდომარის ვასილ პეტრიაშვილის სიტყვა.

21 ივლისს დილით სასტუმრო „გრანდ-ოტელთან“ დიდძალი ხალხი შეიკრიბა პოეტის გასაცილებლად. აკაკი და მისი თანამგზავრნი ეტლებით გაემართნენ რაჭა-ლეჩხუმისაკენ. გზაზე მათ საჩუქრებით ხვდებოდნენ. ცხენოსანი ახალგაზრდობა სიმღერითა და თოფის სროლით რაზმებად მიჰყვებოდა უკვდავ მგოსანს.

ქალაქის განაპირას, ჭომაში სპირიდონ წერეთლის ეზოში საუზმე მიირთვეს.

ოფურჩხეთში, ულამაზეს ჩანჩქერთან, პოეტს მგზავრობა დაულოცა ალ. გერსამიამ და ლექსი მიუძღვნა რკინიგზის მუშამ მ. ხომასტურიძემ.

განვლეს ნამახვანი, საიდანაც 3 კილომეტრის შემდეგ, მთა „საზღვარზე“, რომელიც იმერეთსა და ლეჩხუმის გამყოფი უღელტეხილია, ამოიკითხეს სუროს ფოთლების ჩარჩოში ჩასმული წარწერა „ლეჩხუმი“.

აქ სოფელ დერჩის საზოგადოების წარმომადგენლებმა სტუმრებს პურ-ღვინო მიართვეს. იასონ ახვლედიანი სიტყვით მიესალმა აკაკის: „ერთი თვეა, რაც შევიტყვეთ, აკაკი მობრძანდებო. შენი სახელის ხსენებაზე გულიდან რალაც მძიმე რამ მოგვწყდა, თითქოს ბორკილები

დავამსხვრიეთ და განვთავისუფლდით. აი, ჩვენო დიდებავ, ხალხის გულიდან ამონახეთქი ნამდვილი სიტყვები. თქვენი მქუხარე სიტყვები ამ კლდე-ღრესაც გამოადვილებს. ვაშა, ჩვენო ჭირისუფალო, რომ თქვენი ენა გახდა სათაყვანებელი. ბედნიერი ხართ, რომ თქვენმა შრომამ სასურველი ნაყოფი გამოიღო!..“ პოეტი მექვენამდის მიაცილეს.

აქ აკაკი სიმღერა-გალობითა და ვარდ-ყვავილების მოფენით სოფლის სამმართველოს ეზოში შეიყვანეს და სავარძელში ჩასვეს.

ასათიანის გოგონამ პოეტს თაიგული მიართვა და „განთიადი“ წაუკითხა.

გამართულ ნადიმს ამკობდა მგრძობიარე სიტყვები და ქალ-ვაჟთა სიმღერა. აკაკიმ მადლობა გამოთქვა და აღნიშნა: „ღირსი არა ვარ ამდენი ქება-დიდებასა. მე მხოლოდ ჩემი მოვალეობა შემისრულებია. ან იმედი მაქვს, რომ უკეთესად მომზადებული ჩვენი შვილები განაგრძობენ სამშობლოს კეთილდღეობისათვის ზრუნვას.“

სადილის შემდეგ ქალთა გუნდმა განშორების სიმღერა შეასრულა. პოეტი გაისტუმრეს.

აკაკის მოენონა ხვამლის კლდოვან მთის ძირში და მის მახლობლად გაშენებული სოფლები ქორენიში, ტვიში და ორხავი. მათ წარმტაც სილამაზეს აძლევს რიონის ვიწრო ხეობის ორივე მხარეზე ცამდის აწვდილი სალი კლდეები, სადაც რამდენიმე გამოქვაბული და ხელოვნური კედელი ნათლად მოსჩანს. მგოსანმა ყურადღება გაამახვილა ხვამლის ქვაბულზე, რომელიც თამარის ეპოქაში საიმედო განძსაცავი იყო.

ალპანაში, სადაც გზა იყოფა და ერთ-ერთი ზემო-ღერხუმს უკავშირდება, აკაკის სთხოვეს რაჭიდან დაბრუნების შემდეგ შებრძანებულიყო ლაილაშსა, ორბელსა და ცაგერში. პოეტმა მათ ლაილაშში მისვლის თანხმობა აღუთქვა, ცაგერში შესვლას კი ვერ შეეძლებ, რადგან ეტლი ვერ მიდის და ცხენოსნობა არ ძალმიძსო.

ალპანაში მგოსანს მიესალმნენ ერმალო გელოვანი და ერაჯი ჩიქოვანი. ყურაშვილის გოგონამ მიმზიდველად წაიკითხა აკაკის „განთიადი“.

მიუახლოვდნენ სოფ. საირმის უდაბნოს. ხალხური გადმოცემით, აქ ყოფილა ქალაქი, რომელიც უხსოვარ დროს მიწისძვრის გამო ჩაქცეულა ორასი მეტრის სიღრმეზე. დარჩენილია მალალი კლდოვანი სვეტები, ერთგან, კლდის ნაპრალიდან, ამოდის კვამლი, რაც განსაკუთრებით ზამთარშია შესამჩნევი. იქვე სახნავი მიწაა. მას „კლდეშუას“ უწოდებენ.

წინათ აქ იყო მონასტერი, სადაც ბერები ცხოვრობდნენ. მახლობლად მდებარე ტყეს „საბერიოს“ ეძახიან.

უდაბნოს ჩრდილოეთით, მთის კალთებში, გაშენებულია, მდიდარი სოფელი საირმე, სადაც ორასი კომლი ცხოვრობს. საირმის უდაბნოს ულელტეხილთან, სადაც ძნელ აღმართსა და დაღმართში გზა საოცრად დაკეცილია, აღმოსავლეთით თვალწარმტაცი სანახაობა მოსჩანს. მნახველის მზერას ქვემო-რაჭის ხედი იპყრობს. საირმის უდაბნოს ხილვამ აკაკი აღტაცებაში მოიყვანა. წარუშლელი შთაბეჭდილებით აღავსო მისი არსება.

უდიდესი აღფრთოვანებით მიეგებნენ დიდებულ მოხუცს სოფელ ჭრებალოში. ჭრებალო ეთნოგრაფიულად შედის ლეჩხუმში და რაჭასთან ლეჩხუმის საზღვრად ითვლება.

აქ დეკანოზმა ნესტორ ფრუიძემ პოეტს სიტყვით მიმართა: „მოგეგებებით რა სამღვდელეობა და ერი ლოცვა-კურთხევით, ვმადლობთ ღმერთს, რომ ჩვენი მხარეც გახდა ღირსი თქვენი მობრძანებისა, ჩვენ უზომო სიხარულს ვგრძნობთ თქვენი ხილვით. ჩვენთვის ეს დღე შესანიშნავი და ღირსსახსოვარია. თქვენ მამა ბრძანდებით უკვდავი და სახელოვანი ჩვენი ერისა, ლამპარი მანათობელი და ჩაუქრობელი. თქვენ ყველასთვის გულმხურვალედ იღწვით და შრომობთ, ყველას ჰშველით და თანაუგრძნობთ. ბევრი საუკუნე გაივლის, რომ თქვენი სახელი არ გაქრება ხალხის ცხოვრებაში. გიხაროდეთ, რომ თქვენებრ თავდადებულ მოღვაწეს მოელის ჯილდო—ზეციური გვრიგინი და ნეტარება. გმადლობთ, უკვდავო მგოსანო, რომ ჩვენც არ დაგვტოვებთ უნახავად და გაგვაბედნიერებთ მობრძანებით. ვევედრებით უფალს თქვენს დღეგრძელობას, რათა კიდევ გვღირსებოდეს თქვენი ნახვა და სალამი!..“

ხალხის წინ აღიმართა მალალი, პირხმელი და ენამახვილი ქაიხოსრო გელოვანი. ქაიხოსრო გელოვანმა, რომელიც ქართული პრესის მუდმივი თანამშრომელი იყო, წაიკითხა შემდეგი ლექსი:

მსცოვანი შწირი დიდებულ მგოსანს
კრძალვით მოგიძღვნი თაყვანისცემას,
გილოცავ გვირგვინს უკვდავებისას—
ნაუოფს ზეციურ შენი ნიჭისას.
შენ გაადვილე მძინარე ხალხი,
შენ შთაბერე მას ფხიზელი სული,
მისთვის ჰატეფს გცემს მშობელი ერი,
შენით ფენიქსებრ განახლებული.
გამოიფხიზლა შენმა სამშობლომ,
შეიგნო შენი დიადი ღვაწლი,
იხარე სულით, დიდო მგოსანო,
რომ აღასრულე შენი დიდი ვალი!..

ზურაბ ქაფიანიძე

ქონნილი ვლადიკავკაზში

ზურაბ ქაფიანიძის გარდაცვალებიდან ხუთმაწელმა განვლო, მაგრამ სრულებითაც არ განელებულა მასთან გატარებული დღეების ხშირი გახსენება ჩვენს სამშობლოში და მთლიანად ქართულ საზოგადოებაში.

აქ მინდა მოგიხროთ, ერთი მეგობრობის სამაგალითო ამბავი, როდესაც ზურაბ, როგორც ყოველთვის მოვლენათა ცენტრში იყო.

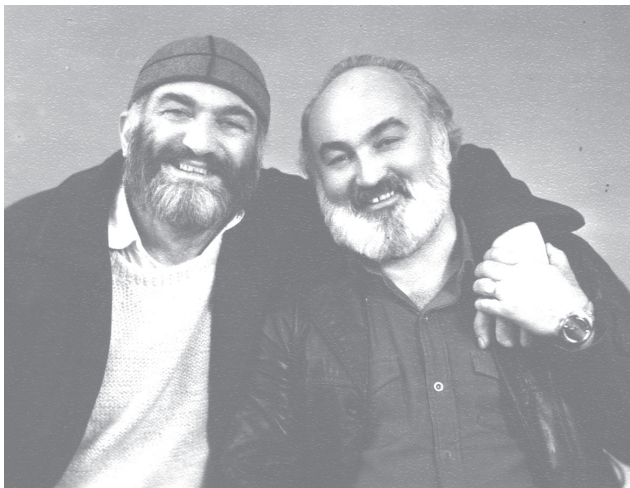
გასული საუკუნის 80-იან წლებში ქართულმა კინოსტუდიამ გადაიღო ფილმი „ჩესიმენი“, რომლის რეჟისორიც გახლდათ ბ-ნი ნიკოლოზ სახიშვილი. ფილმში ოსეთის სახალხო გმირს ჩერმენს თამაშობდა ჩრდილო ოსეთის სახალხო არტისტი ბიმბოლატი (ბიბო) ვატაევი, მის ძმადნაფიცს, ხევსურ ბერიას კი ზურაბ ქაფიანიძე განასახიერებდა. ფილმის გადაღების მომენტში ზურაბ და ბიბო ისე დაახლოვდნენ, რომ ცხოვრებაშიც ძმად გაიფიცნენ და სიცოცხლის ბოლომდე ასევე დარჩნენ. ზურას ქართველი მეგობრების დიდი ნაწილი ბიბოს დაუმეგობრდით და ხშირად გვიწვდა ერთად ყოფნა საქართველოში და ვლადიკავკაზშიც.

და აი, გარკვეული დროის შემდეგ ვლადიკავკაზიდან (მაშინ ორჯონიკიძე ერქვა) ზურამ მიიღო ტელეგრამა: შაბათს ძიუს ქორწილია, გელოდებით მეგობრებთან ერთად. ძიუ (ტოლიკი) მსახიობი იყო და „ჩერმენი“ ბიბოს მეგობარს თამაშობდა (მის ქორწილში მეჯვარე იყო), აქ კი ბიბო ძიუს ქორწილის მეჯვარე გახლდათ.

ბიბოს თბილისელმა მეგობრებმა, ერთმანეთი მოვძებნეთ და იმ შაბათს მინვოდში გადავფრინდით: ზურა ქაფიანიძე, რამაზ ჯიშკარიანი, ოთარ სალუქვაძე, ბონდო ბენდელიანი, ზაურ ხიდუშელი და ვახტანგ მაჭავარიანი.

სამარშრუტო ტაქსით ორსაათ-ნახევარში ორჯონიკიძეში ვიყავით, სასტუმროში დავბინავდით და ტელეფონით ბიბოს დაურეკეთ. 15 წუთში ბიბო ჩვენთან იყო. დაუფინყარია ბიბოს და ზურას შეხვედრა. ეს ორი მთა კაცი ერთმანეთს გადაეხვივნენ, ერთ ხანს ასე გადახვეულები, ორთავეს თვალები ცრემლებით ავესოთ. ურთიერთ-მოფერების შემდეგ ქორწილამდე ბიბომ სახლში მიგვიყვანა, დედა გაგვაცნო, ქართული ღვინით და ოსური ხაბიზგინებით გაგვიმასპინძლდა. ქორწილში გზად მიმავალნი, სამშობიარო სახლში მივედით სადაც ბიბოს მეუღლემ, სვეტამ იმ დღეს ბიბოს ბიჭი აჩუქა, რომელსაც სახელად ზაური დაარქვა (გარდაცვლილი მამის სახელი).

სალამოს კი დაიწყო ქორწილი, ძიუმ ცოლად კაბარდინელი ბალეტის მოცეკვავე გოგო შეირთო. ძიუ (ტოლიკი) თბილისის თეატრალური ინსტიტუტის კურსდამთავრებული იყო და ქართულად კარგად ლაპარაკობდა. პატარძალი ცალკე ოთახში კუთხეში იდგა, მის წინ გაუთავებელი ცეკვა-თამაში მიმდინარეობდა, მამაკაცები კი სასიძოსთან ერთად სხვა ოთახში ვქეიფობდით, ჩვენ გადავწყვიტეთ ოსურ ქორწილში სხვებთან

ერთად ოსური არყით „რახით“ გვექეიფა.

როგორც ბატონი მუხრანი იტყოდა „შეენა ხმა-ხმას“ და ქართული მრავალჟამიერი დატრიალდა.

ოსებმა გადანყვიტეს სიმღერაში შეგვჯიბრებოდნენ, მაგრამ არა გამოუვიდათ რა, ჩვენმა 6 კაციანმა ჯგუფმა ადგილად გადაძალა ოსების ნაციონალური ანსამბლი, მით უმეტეს ბიბოც ქართულად შესანიშნავად მღეროდა.

ქორწილის თამადა ბატონი კარგიევი გახლდათ. მან არაერთგზის აღნიშნა, რომ თეთრი შურით შურს ქართველების რომ მათზე უკეთესად მღერიან.

სიმღერას ცეკვა მოჰყვა, არც აქ შეგვირცხვენიათავი. მახსენდება ერთმა ოსის გოგომ როგორ მოინდომა თითოეული ჩვენგანი ცეკვით დაეღალა,

მაგრამ ბიბომ არ მისცა საშუალება, ცეკვაში ჩაეჭრა, ნელ-ნელა შეაფინროვა და საცეკვაო სცენიდან გაიყვანა თან დასძინა ქალებს ბევრის უფლება არ უნდა მისცე თორემ გათამამდებიანო.

იყო ცდა ოსური წესის მიხედვით პატარძლის მოპარვისა, მაგრამ ბიბომ, როგორც მეჯვარემ ჩვენი დახმარებით დროზე აღკვეთა, ასე რომ ქორწილმა შესანიშნავად ჩაიარა.

ზურამ რამოდენიმე შესანიშნავი სადღეგრძელო, წარმოთქვა მისსა და ბიბოს მეგობრობაზე, მაშინ დამოკიდებულება ასე დაძაბული არ იყო. მეორე დღეს ოსური რახით გამოყოლილები კიდევ მოვეფერეთ ბიბოს, ძიუს და მათ მეგობრებს. დიდად კმაყოფილებმა გამოგვაცვილეს.

მას შემდეგ ბევრმა წყალმა ჩაიარა, აღარ არის ბიბო, რომლის გასვენებაში ზურა ვლადიკავკაზში ჩავიდა და ულამაზესი გამოსათხოვარი სიტყვა გაატანა ძმადნაფიცს. აღარ არის ზურა, აღარ არიან: რამაზი, ოთარი, ბონდო.’

ღმერთო, ნათელში ამყოფე მათი სულები. ისინი ეხლა ყველა ერთად არიან და მწამს დღესაც ულამაზეს ძმობაში განაგრძობენ სულთა ურთიერთობას.

ჩემო ბეგო, გვახსოვხარ, შენც და ყველა, ვინც შენს გვერდით დგახართ აღმაშენებლის ლაშქარში, უპატრონეთ ერთმანეთს და ილოცეთ თქვენი ლამაზი საქართველოსთვის.

ზაურ ხიდეშელი

ცაცხვით მკურნალობა

ცაცხვს სამკურნალო თვისებებს სძენს ბიოლოგიურად აქტიური ნაერთების კომპლექსი, რომელიც კონცენტრირებულია მის ყვავილებსა და ფოთლებში.

ყვავილები შეიცავენ პოლიფენოლების (ფლავონოიდებს), ლორწოვან ნივთიერებებს და მცირე რაოდენობით – ეთეროვან ზეთს, არომატულ მჟავებსა და ტანინს.

ხალხური მედიცინით – ცაცხვის ყვავილის ჩაირეკომენდებულია როგორც ოფლმდენი, სიცხის დამნევი, ხველების საწინააღმდეგო საშუალება, ნახარში ასუფთავებს ფილტვებს ნახველისაგან. ცაცხვის ქერქითა და ყვავილებით დამზადებულ ნაყენს აქვს ანთების საწინააღმდეგო, ანტიმიკრობული და გამწმენდი თვისება. იყენებენ ანთებითი დაავადებებისა და ანგინის დროს პირში გამოსავლებად, გრიპისა და გაცივების დროს.

ცაცხვის ყვავილის ნახარში ასტიმულირებს კუჭის წვენის გამოყოფას, ხსნის სპაზმებს, გამოიყენება როგორც მეტეოროზმის, ისე დიარეის დროს:

4 ს/კ ცაცხვის ყვავილს დაასხით 1 ლ წყალი, წამოადულეთ, შეაგრილეთ, განურეთ. სვით 1/2 ჩ/ჭ

თბილი ნახარში 2-3-ჯერ დღეში.

ჰომეოპათები ცაცხვის ყვავილის ნახარშს უნიშნავენ ცენტრალური ნერვული სისტემისა და შაკიკის დროს, როგორც დამამშვიდებელ საშუალებას:

1 ს/კ ყვავილს დაასხით 1 ჩ/ჭ მდულარე წყალი, გააჩერეთ 40 წუთი, განურეთ და სვით 100-150 მლ თბილი ნაყენი 3-4-ჯერ დღეში.

დღის განმავლობაში, დაზიანებული კანი რამდენჯერმე უნდა გაინმინდოს ყვავილების ნახარშით. ცაცხვის ხის დაფქული ქერქი ან მისი ექსტრაქტი წმენდს ორგანიზმს, ღვიძლის უკმარისობისა და ნაღვლის ბუშტის კენჭების დროს ასტიმულირებს სეკრეციას და ნაღვლის გამოყოფას.

უსნობი ფაქტები სტალინის ცხოვრებიდან

სტალინი — სახელი „ფოლადის კაცს“ ნიშნავს. ძველქართულად „ჯულა“ ნიშნავდა „ფოლადს“ ერთ-ერთი ვერსიით სწორედ ამიტომ აირჩია იოსებ ჯულაშვილმა ფსევდონიმი „სტალინი“

1. სტალინი საქმის კურსში იყო, თუ რა ხდებოდა საქართველოს ეკლესიაში.

1917 წელს აღდგენილი საქართველოს ავტოკეფალია არ ცნო რუსეთის ეკლესიის სინოდმა. ასე გაგრძელდა 1943–მდე. 1943 წელს კი სწორედ სტალინის ბრძანებით საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალია აღადგინეს.

2. პარტიის საათავეში ყოფნის პირველი 10 წლის განმავლობაში სტალინმა სამჯერ ითხოვა გადადგომა, თუმცა მეტწილად ეს განცადებები კოლეგების შესამონმებლად იყო გაკეთებული.

3. სტალინმა ჰომოსექსუალიზმი და აბორტი კანონით 1933 წელს აკრძალა.

4. ავტომანქანა „პოპედას“ შექმნისას ფიქრობდნენ მისთვის „როდინა“ (სამშობლო) დაერქმიათ. ეს ამბავი რომ გაიგო, სტალინმა ირონიულად იკითხა: „და რა ეღირება ჩვენი „როდინა“? მანქანას სახელი მაშინვე შეუცვალეს.“

5. 1874 წელს შედგა ბესოს და კეკეს ქორწილში, მეჯვარეები იყვნენ იაკობ ეგნატაშვილი და მიხა ციხითათრიშვილი. მალე ახალგაზრდა წყვილს ვაჟი შეეძინა, ეგნატაშვილმა მას გიორგი დაარქვა, 1 წლის შემდეგ ეს ბავშვი გარდაიცვალა, ბესომ ამის შემდეგ სმას უფრო უმატა, მალე გაჩნდა მეორე ვაჟი – მიხეილი, რომელიც 2 კვირისა გარდაიცვალა ბოლოს კი დაიბადა იოსები, ანუ სოსო ჯულაშვილი, რომელიც ჯანმრთელობის მხრივ სუსტი იყო, იგი 5 წლის ასაკში ყვავილით დაავადდა, ავამყოფობამ სოსოს სახეზე ჭორფლი დაუტოვა, სწორედ „ჭორფლიანის“ სახელით მოიხსენიებდნენ მას სკოლაში

6. სტალინის დროს საქართველოში შეიქმნა შემდეგი სამრეწველო ობიექტები: ზესტაფონის ფერომანგანუმის ქარხანა, როიონქესი, ზაპესი და სხვ კოლხეთის ჭაობების დაშრობის შემდეგ განვითარდა მეჩაიეობა, მეციტრუსეობა, გაიზარდა ღვინისა და მინერალური წყლის წარმოება.

7. სტალინი ზუსტად იხსენებდა საქართველოს რომელ კუთხეში რა ღვინო მოდის და რა თვისებები აქვს. ერთხელ ქალაქ იალტაში, ვისკის მოყვარული ჩერჩილისთვის მეგობარს ქართული ჭაჭა ჩაატანინა.

8. სტალინი ყოველთვის სთავაზობდა სტუმრებს არაყს, მაგრამ ამ დროს ალკოჰოლის მიღებისაგან თავს იკავებდა, რათა სრულიად ფხიზელს ემსჯელა სტუმრებთან. თუმცა ეს ხელს არ უშლიდა ზომიერად დაეღია ალკოჰოლური სასმელი, სადაც უპირატესობას ქართულ ხვანჭკარას ანიჭებდა.

9. „ფაშისტური ორგანიზაციის ერთ-ერთმა მთავარმა მონაწილემ მთლიანად აღიარა თავისი საქმიანობა, დაადასტურა ჩვენს ხელთ არსებული ყველა მასალა ივანე ჯავახიშვილის ფაშისტური საქმიანობის შესახებ“.

დიდი ქართველი მეცნიერი შემთხვევით გადაურჩა სიკვდილით დასჯას. ასეთ მძიმე სიტუაციაში, ვილაცამ მოახერხა და ივანე ჯავახიშვილის ამბავი აცნობა

იოსებ სტალინს. ამ უკანასკნელმა კი კრემლიდან თითო დაუქნია – ქართველებს მაგის ტოლი მეცნიერი სხვა ვინ გყავთ?! ასე გადაურჩა ცნობილი ისტორიკოსი დაპატიმრებას და სუკის ჯურღმულში სიკვდილს.

10. 60-იანი წლებიდან მოყოლებული ყველა საინფორმაციო წყარო ადასტურებდა, რომ “დიდი ბელადი” მეორე მსოფლიო ომის დროს სულ კრემლის კედლებში იყო ჩაკეტილი და ისე იძლეოდა განკარგულებებს. ასეა აღწერილი უამრავ ფილმშიც, თავის კაბინეტში მჯდომი, ან გლობუსთან მდგარი სტალინი. თუმცა, როგორც სტალინთან დაახლოებული სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის მაიორი ალექსეი რიბინი იხსენებს, ბელადი რამდენჯერმე იყო გასული ფრონტის წინა ხაზზე და პირადად ამონებდა საომარ ვითარებას. იგი უფრო მეტად მამაცი აღმოჩნდა, ვიდრე ბევრი სხვა მაღალჩინოსანი-დასძენს ალექსეი რიბინი. ერთ-ერთი ასეთი შემთხვევის დროს, სტალინის ავტომობილი მოსკოვის მახლობლად ღრმა თოვლში ჩავარდა, ამ დროს გერმანელმა არტილერიისტებმა ინტენსიური სროლა დაიწყეს. ბელადი სხვა მანქანაში გადასვეს, ხოლო თოვლში ჩავარდნილი ავტომობილი ტანკით ამოათრეეს. რიბინის თქმით, გერმანელები რას წარმოიდგენდნენ, რომ მანქანაში თვით მთავარსარდალი იყო, თორემ მათთვის დიდ პრობლემას არ წარმოადგენდა იმ ადგილის დაკავება და სტალინის ტყვედ ხელში ჩაგდება.

11. ბუდაპეშტში ტროლეიბუსები გამოჩნდნენ 1949 წელს. პირველი ტროლეიბუსი დანომრეს 70-ით, რადგან იმ წელს აღინიშნებოდა სტალინის 70-ე დაბადების დღე. ბუდაპეშტში ახლაც კი არ არის 70 რიცხვზე დაბალი ნომრის მქონე ტროლეიბუსი.

12. უინსტონ ჩერჩილს ძალიან უყვარდა სომხური კონიაკი, ამიტომ ყოველდღე სვამდა კონიაკ „დვინს“. ერთხელ პრემიერმა შეამჩნია, რომ „დვინმა“ დაკარგა თავისი პირვანდელი გემო. მან ეს აუწყა სტალინს. აღმოჩნდა, რომ მარგარ სედრაქიანი, რომელიც უშვებდა „დვინს“, გადასახლებული იყო ციმბირში. სტალინის ბრძანებით ის დააბრუნეს. ამის შემდეგ ჩერჩილმა ისევ გაიხარა, ხოლო სედრაქიანს კი სოციალისტური შრომის გმირის წოდება მიანიჭეს.

13. გელი მარკიზოვა და სტალინი (იხ.სურათი). სურათის სახელწოდება – „სტალინი და გელა“. სურათზე მინაწერი – „მადლობა ამხანაგ სტალინს ჩვენი ბედნიერი ბავშვობისათვის“. ამ გოგონას მამა დახვრიტეს, ხოლო დედა, გელისთან ერთად, გადაასახლეს. ამის შემდეგ ამ სურათს სახელი „სტალინი და გელი“ შეუცვალეს და დაარქვეს

„სტალინი და მამლაქატი“. შემდეგ, მათ დაადასტურეს რომ ეს გოგონა ნამდვილად პიონერი მამლაქატი ნახანგოვა იყო. სდ

14. როდესაც რუსული მანქანის „პობედას“ შექმნას აპირებნენ, სახელიც შეურჩიეს და დაარქვეს „როდინა“ (სამშობლო). როდესაც სტალინმა ამის შესახებ გაიგო, იპონიულად იკითხა: „Ну и почём у нас будет Родина?“. ამიტომაც დაერქვა ამ მანქანას „პობედა“.

15. ძველქართულად „ჯულა“ ნიშნავდა „ფოლადს“ (რუს.сталь). ერთ-ერთი ვერსიით სწორედ ამიტომ აირჩია იოსებ ჯულაშვილმა ფსევდონიმი „სტალინი“.

16. ლიტერატურის კითხვის საშუალო ნორმა სტალინისათვის შეადგენდა დაახლოებით 300 გვერდს დღეში. ის ყოველთვის დაკავებული იყო თვითგანათლებით. მაგალითად, 1931 წელს, კავკასიაში მკურნალობისათვის ჩასულ იოსებს, ნადეჟდა ალილუევასთან გაგზავნილ წერილში, საერთოდ არ უხსენებია სიტყვა ჯანმრთელობის შესახებ. სამაგიეროდ თხოვდა, რომ გამოეგზავნა წიგნები ელექტროტექნიკისა და შავი მეტალურგიის შესახებ.

17. სტალინის განათლებულობის დონის შეფასება შეიძლება მის მიერ წაკითხული და ნასწავლი წიგნებით. რამდენი წიგნი წაიკითხა თავის სიცოცხლეში, ამის დადგენა არ ხერხდება. ის იყო წიგნების კოლექციონერი. ის წიგნებს კი არ აგროვებდა, არამედ არჩევდა. ეს ნიშნავს იმას, რომ მის ბიბლიოთეკაში იყო ისეთი წიგნები, რომლებიც მომავალში გამოადგებოდა. იმ წიგნების შესწავლა, რომელსაც ის არჩევდა, ძალიან ძნელია. კრემლის ბიბლიოთეკა (სტალინის იყო), როგორც მოწმეები ამბობენ, ითვლიდა რამდენიმე ათეულ ათასს წიგნს. 1941 წელს, სტალინის ბიბლიოთეკა ევაკუირებული იყო და რამდენი წიგნი დაიკარგა, უცნობია, რადგან კრემლის ბიბლიოთეკა აღარ აღმდგარა. ასევე მას ჰქონდა წიგნები დაჩეხულ-ერთ-ერთ დაჩაზე კი ინახებოდა დაახლოებით 20 ათასი წიგნი.

18. სტალინის პირადი არქივი განადგურებულ იქნა მისი სიკვდილიდან მეორე დღესვე.

19. სტალინი თავისი მუშაობით ყოველთვის ასწრებდა დროს, რამდენიმე ათეული წლითაც კი. მისი ეფექტურობა, როგორც ხელმძღვანელისა იყო იმაში, რომ ის ისახავდა ძალიან შორეულ მიზნებს და მისი იმდღიური გადაწყვეტილება ხდებოდა მასშტაბური გეგმების ნაწილი.

20. იოსებ სტალინი უპირატესობას ანიჭებდა

ღვინო „წინანდალს“ და „თელიანის“. ხანდახან სვამდა კონიაკს, ხოლო არაყი საერთოდ არ აინტერესებდა. მცველმა შეამჩნია, რომ 1930-1935 წლებში, მხოლოდ ორჯერ დაარღვია ეს „წესი“: ს.მ. შტემენკოს დაბადების დღეზე და ა. ა. ჟდანოვას მოსახსენიებელზე.

21. სტალინს მიაჩნდა, რომ სსრკ-ს ყველა ქალაქში უნდა ყოფილიყო პარკი, სადაც ადამიანები დაისვენებდნენ. ამ პარკის მთავარი „ატრიბუტები“ იყო საკითხავი და სათამაშო (ჭადრაკი, ბილიარდი, ნარდი) დარბაზები, ლუდის ჩამოსასხმელები, საცეკვაო მოედნები და საზაფხულო თეატრები.

22. სსრკ-ს მართველობის უპირველეს ეშელონზე ყოფნის დროს (10 წლის განმავლობაში), სტალინმა სამჯერ მოითხოვა სამსახურიდან გაეთავისუფლებინათ.

23. იდეურ ბრძოლაში ტროცკის მომხრეებს გამარჯვების უმცირესი შანსიც კი არ გააჩნდათ სტალინის მომხრეებთან. როდესაც სტალინმა, 1927 წელს, ტროცკის შესთავაზა ჩაეთარებინათ ერთპარტიული დისკუსია, ტროცკელებისთვის რეფერენდუმის შედეგი უბრალოდ სასირცხვილო იყო. 854 ათასი წევრიდან 730 მიიღო რეფერენდუმში მონაწილეობა, 724 ათასმა კაცმა სტალინს დაუჭირა მხარი, ტროცკის კი მხოლოდ 6 ათასმა.

24. მიუხედავად იმისა, რომ ისრაელსა და სსრკ-ს შორის შეწყვეტილი იყო დიპლომატიური ურთიერთობა, სტალინის გარდაცვალების დღე, ისრაელში გლოვის დღედ გამოაცხადეს.

25. ომის დროს სტალინმა, როგორც წესი იყო, თავისი შვილებიც გაგზავნა ფრონტზე. მისი ერთი შვილი ტყვედ ჩავარდა, საბჭოთა კავშირს კი ერთი გერმანელი გენერალი ჰყავდა ხელში ჩაგდებული. როდესაც გერმანელებმა შესთავაზეს უმცროსი სტალინი გაეცვალათ გერმანელ გენერალზე,

სტალინმა უარი განაცხადა და თქვა: „ჩვენ რიგითებს გენერლებზე არ ვცვლით“

26. 1943 წელს სტალინმა წარმოთქვა ეს სიტყვები: „მე ვიცი, რომ ჩემი სიკვდილის შემდეგ ჩემს საფლავთან ბევრ ნაგავს დაყრიან, თუმცა ისტორიის ქარი შეუბრალებლად გაფანტავს მათ“

27. 1941 წელს ირანის შაჰი რეზა-შაჰი გადადგა და ტახტი თავის შვილს, მოჰამადრეზა ფეჰლევს გადაულოცა, თვითონ კი გაიქცა. ახალ შაჰს ძალიან უჭირდა ქვეყნის მართვა. 1943 წელს, როცა სამთა შეხვედრა უნდა შემდგარიყო, რამდენიმე დღით ადრე, ამერიკის პრეზიდენტმა რუზველტმა კაბინეტში დაიბარა შაჰი და მხოლოდ 5 წუთი ესაუბრა. შემდეგ, ჩერჩილმაც დაიბარა, რამდენიმე ხანი აყურყურტა მოსაცდელში, შემდეგ კაბინეტში შეიყვანა და 3 წუთს ელაპარაკა. ანუ ამ ორივე პრეზიდენტმა დაამცირა ირანის ახალი შაჰი. სტალინმა კი ჭკუაში აჯობა ორივეს და ირანის შაჰს თვითონ ეახლა. როდესაც დარბაზში შევიდნენ, მოჰამადრეზა მიუახლოვდა სტალინს, მუხლებზე დაეცა და ხელზე ამბორს აპირებდა, თუმცა სტალინმა ააყენა. ამის შემდეგ სტალინი მიუბრუნდა უკან მდგომ ლავრენტი ბერიას და გენერალ შალვა კარანაძეს და ქართულად გადაულაპარაკა: „აფსუს, რომ ამ სურათს გიორგი სააკაძე და ერეკლე მეფე არ ხედავენ“

საყოველთაოდ გავრცელებული აზრით, სტალინი სასტიკი პიროვნება იყო, მაგრამ ასევე ცნობილია მისი იუმორი.

ბთავაზოვთ სუმრობაჰს, რომელთაც სტალინს მიაწერან.

1. ავტომობილი „სამშობლო“

ავტომანქანა „პობედაზე“ მიუშაობისას, გადაწყვიტეს, მისთვის „სამშობლო“ დაერქმიათ. რა თქმა უნდა, ეს ამბავი სტალინსაც მოახსენეს. ბელადმა ირონიულად იკითხა: „საინტერესოა, რა ფასი ექნება ჩვენთან სამშობლოს?“ მანქანის დასახელება სასწრაფოდ შეცვალეს.

2. მცველები

სტალინის ერთ-ერთი მცველი ა. რიბინი იხსენებს: მგზავრობისას სტალინს ხშირად თან ახლდა მცველი ტუკოვი, რომელიც წინა სავარძელში ჯდებოდა და როგორც წესი, გზაში თვლემდა. პოლიტიურის ერთ-ერთმა წევრმა, რომელიც ამ ამბავს შეესწრო, სტალინს უთხრა:

- ამხანაგო სტალინ, ვერ გამიგია, ვინ ვის იცავს?
- ეგ რა არის, – უპასუხა ბელადმა – ზოგჯერ თავის პისტოლეტს მადლავს ხოლმე, რა იცი, რა ხდებაო!

3. სიყვარულზე

ერთხელ სტალინს მოახსენეს, მარშალ როკოსოვსკის საყვარელი გაუჩენია, ცნობილი მსახიობი ვალენტინა სეროვა და რა ვქნათო. სტალინმა ჩიბუხი გამოიღო, ცოტა ხანს იფიქრა და უპასუხა:

- რა ვქნათ და მგონი, უნდა შეგვშურდეს!

4. ლიმონი

სტალინი საქართველოს ცკ-ს პირველ მდივან ა.ი. მგელაძეს კუნცევოს აგარაკზე მასპინძლობდა და თავისი ხელით გამოყვანილი ლიმონი გაასინჯა:

– ამ ლიმონმა, აქ, მოსკოვის შემოგარენში იხარა!

ეს ფრაზა შემდეგშიც რამდენჯერმე გაუმეორა. სტუმარი მალე მიხვდა, რაშიც იყო საქმე და მოახსენა:

– ამხანაგო სტალინ! პირობას გაძლევთ, რამდენიმე წელიწადში საქართველო მთელ საბჭოთა კავშირს მოამარაგებს ლიმონით და უცხოეთიდან მისი შემოტანა აღარ დაგვჭირდება.

– მაღლობა ღმერთს, რომ მიხვდით! – იყო სტალინის პასუხი.

5. დამსახურება

საარტილერიო სისტემების კონსტრუქტორი ვ. გ. გრამინი იხსენებს: „1942 წლის მიწურულს სტალინმა თავისთან მიხმო და მითხრა:

– თქვენმა ქვემეხებმა რუსეთი გადაარჩინა. რას ისურვებთ: სოციალისტური შრომის გმირის წოდებას თუ სტალინურ პრემიას?

– ჩემთვის სულერთია, ამხანაგო სტალინ.

ორიოდე დღეში გავიგე, რომ ორივე მომცეს.

6. მკვებარა

ომის დროს ბაგრამიანის სამხედრო ნაწილებმა პირველებმა უნიეს ბალტიის ზღვას. ბაგრამიანმა ბრძანა, ბალტიის ზღვის წყლით ბოთლი აევსოთ და სტალინისთვის გაეგზავნათ. რა თქმა უნდა, ბრძანება შესრულდა, მაგრამ სანამ ადიუტანტი მოსკოვს მიფრინავდა, გერმანელებმა ბაგრამიანის ნაწილებს უკან დაახვეინეს. მოსკოვში ეს უკვე იცოდნენ. ადიუტანტმა ამაყად შეაბიჯა სტალინის კაბინეტში და ხმამაღლა მოახსენა:

– ამხანაგო სტალინ! გენერალმა ბაგრამიანმა ბალტიის ზღვის წყალი გამოგიგზავნათ!

სტალინმა ბოთლი ჩამოართვა, ერთხანს ხელში ატრიალა, მერე მომტანს დაუბრუნა და უთხრა:

– ეს ბოთლი ბაგრამიანს მიუტანეთ და უთხარით, იქვე გადაღვაროს, სადაც აავსო!

7. მატარებლის გაჩერება

ერთხელ სტალინი ახალ ფილმს უყურებდა „მატარებელი აღმოსავლეთისკენ მიემგზავრება“. დიდი ვერაფერი კინო იყო, მატარებლის გაუთავებელი რახრახი და აქა-იქ გაჩერებები, ერთ გაჩერებაზე სტალინმა იკითხა:

– ეს რა სადგურია?

– დემიანოვკა.

– ოო, ჩემი ჩასვლის დრო მოსულა, – თქვა და დარბაზი დატოვა.

8. ზომიერება

ქვანახშირის მრეწველობის მინისტრის კანდიდატურის განხილვისას ერთ-ერთი მაღაროს დირექტორის ზასიადკოს კანდიდატურა წარადგინეს.

ვილაცამ ხელები გაასავსავა:

– ცუდი არ არის, მაგრამ ალკოჰოლის მოყვარულია.

– შემახვედრეთ მაგ კაცთან, – ბრძანა სტალინმა.

ზასიადკო მოიყვანეს, სტალინი გაესაუბრა და ისე, სხვათაშორის, დალევა შესთავაზა.

– სიამოვნებით, – იყო პასუხი, დაისხა ერთი, ჭიქა ბელადი ადღეგრძელა, გადაკრა და საუბარი განაგრძო. ცოტა ხანში სტალინმა ისევ შესთავაზა დალევა, ზასიადკომ ეს ჭიქაც მოინელა და მშვიდად განაგრძო ლაპარაკი. ბელადის მესამე შეთავაზებაზე, ზასიადკომ ჭიქა გასწია და უთხრა: ზასიადკომ თავისი ზომა იცის.

მეორე დღეს პოლიტბიუროს სხდომაზე ისევ დაიწყო მინისტრობის კანდიდატების გარჩევა, ისევ მის სმაზე გამახვილდა ყურადღება. ამ დროს სტალინი ოთახში ბოლთას სცემდა და მშვიდად გადაულაპარაკა სხდომის მონაწილეებს.

– ზასიადკომ ზომა იცის.

მას შემდეგ ზასიადკო დიდი ხნის მანძილზე ხელმძღვანელობდა ქვანახშირის მრეწველობის სამინისტროს.

9. სიხარბე

ერთი გენერალ-პოლკოვნიკი საომარი მდგომარეობის შესახებ მოხსენებას აკეთებდა. როდესაც სათქმელი მოათავა, ერთ ხანს კიდეე შეყოვნდა. სტალინმა ჰკითხა, კიდეე რამე ხომ არ გინდათო.

გენერალმა მოახსენა, გერმანიაში რალაც ნივთები შევარჩიე ჩემთვის, მაგრამ საზღვარზე არ გადმომატანინეს და გთხოვთ, დამეხმაროთო. სტალინმა მოხსენების დაწერა სთხოვა და შემდეგ რეზოლუცია დაადო. გენერალი მაღლობებში დაიღვარა. სტალინმა უთხრა, სამადლობელო არაფერია, რეზოლუცია წაიკითხო.

იქ კი ეწერა: „მიეცით პოლკოვნიკს მისი ბარგი-ბარხანა“.

გენერალმა ბელადს შებედა: „ამხანაგო სტალინ,

აქ შეცდომაა, მე პოლკოვნიკი კი არა, გენერალ-პოლკოვნიკი ვარო”.

სტალინმა მშვიდად ახედა და უპასუხა: „მანდ შეცდომა არ არის, ამხანაგო პოლკოვნიკო”.

10. თანამშრომლები

ადმირალი ისაკოვი 1938 წლიდან სამხედრო-საზღვაო ფლოტის სახალხო კომისრის მოადგილედ მუშაობდა. ერთხელ 1946 წელს მას სტალინმა დაურეკა და უთხრა, მთავარი საზღვაო შტაბის უფროსად გადავწყვიტეთ თქვენი დანიშვნაო.

ისაკოვმა უპასუხა: „ამხანაგო სტალინ, უნდა გითხრათ, რომ სერიოზული ნაკლი მაქვს, ერთი ფეხი მაქვს ამპუტირებული”.

– „ეს ერთადერთი ნაკლია, რისი თქმაც ჩემთვის გინდოდათ?” – შეეკითხა ბელადი. დიახო მიუგო ისაკოვმა.

– „თქვენს წინამორბედს საერთოდაც თავი არ ჰქონდა, მაგრამ რაღაცას მაინც ახერხებდა, თქვენ კი მხოლოდ ფეხი გაკლიათ, ამდენად საშიში არაფერია”.

11. კორუფცია

ომის შემდეგ სტალინმა გაიგო, რომ ვინმე პროფესორმა კ-მმოსკოვის შემოგარენში უშველებელი აგარაკი ააშენა. მან პროფესორი გამოიძახა და ჰკითხა: „მართალია, რომ რამდენიმეათასიანი აგარაკი აიშენეთ?!” – „მართალია, ამხანაგო სტალინ”, – უპასუხა პროფესორმა. – „დიდი მადლობა საბავშვო სახლის ბავშვების სახელით, რომლებსაც ეს შენობა აჩუქეთ” – უპასუხა სტალინმა და პროფესორი ლექციების წასაკითხად ნოვოსიბირსკში გაამწესა.

12. უცხოური პრესა

1936 წლის შემოდგომაზე, დასავლეთში გაავრცელეს ცნობა, თითქოს სტალინი გარდაიცვალა. „ასოშიეტიედ პრესის” კორესპონდენტმა ჩარლზ ნიტერმა გადაწყვიტა, ინფორმაცია გადაემოწმებინა. მივიდა კრემლში და სტალინისთვის გადასაცემად წერილი დატოვა, სადაც ითხოვდა, დაედსტურებინათ და უარეყოთ ეს ცნობა. სტალინმა მაშინვე უპასუხა: „პატივცემულო ბატონო! როგორც უცხოური გაზეთებიდან შევიტყვე, კარგა ხანია ეს ცოდვილი დედამინა დავტოვე და იმიერ ქვეყანაში გადავსახლდი. ვინაიდან უცხოური მასმედიის სანდოობაში ეჭვის შეტანა ძნელია, გთხოვთ, ირწმუნოთ ეს ცნობა და ამიერიდან აღარ დაარღვიოთ ჩემი იმქვეყნიური იდილია. 26 ოქტომბერი; 1936 წ.

პატივისცემით, ი. სტალინი”.

13. ჰერალდიკა

ერთხელ უცხოელი ჟურნალისტები შეეკითხნენ სტალინს:

– სომხეთის გერბზე არარატის მთა რატომაა გამოსახული, ის ხომ თურქეთის ტერიტორიაზეა?

სტალინმა უპასუხა:

– თურქეთის გერბზე ნახევარმთვარეა გამო-

სახული, ვითომ მთვარე თურქეთის ტერიტორიაზე მდებარეობს?

14. რეგლამენტი

უკრაინის სოფლის მეურნეობის სახ. კომისარი პოლიტბიუროში დაიბარეს, მან იკითხა:

– როგორ უნდა მოგახსენოთ, მოკლედ თუ დაწვრილებით?

– გნებავთ, მოკლედ, გნებავთ, დაწვრილებით, ოღონდ გაითვალისწინეთ, რომ რეგლამენტი ვ წუთია – უპასუხა სტალინმა.

15. ოპერა

დიდ თეატრში გლინკას „ივანე სუსანინის” ახალი დადგმა მზადდებოდა. კომისიის წევრებმა, ბოლშაკოვის ხელმძღვანელობით, მოისმინეს და გადაწყვიტეს, ფინალი ამოეღოთ, სადაც იყო ასეთი ფრაზა: „იდიდე, რუსო ხალხო!” მიზეზად მოიძეს, რომ ეკლესიური და ზედმეტად პატრიარქალურიო მოახსენეს სტალინს.

„- მოდით ასე მოვიქცეთ, ფინალი დავტოვოთ, აი, ბოლშაკოვი კი მოვხსნათ”.

16. პრიორიტეტები

როდესაც ფიქრობდნენ, როგორ მოქცეოდნენ გერმანულ ფლოტს, სტალინმა წინადადება შეიტანა, გაეყოთ. ჩერჩილმა თქვა – ჩავძიროთო. მაშინ სტალინი მიუტრიალდა ბრიტანელს და მიუგო: „სწორია, აი, თქვენი წილი ადექით და ჩაძირეთ”.

17. ფსევდონიმები

სტალინი სამხატვრო თეატრში სპექტაკლის პრემიერაზე მივიდა. მას დახვდა სტანისლავსკი, ხელი გაუწოდა და თავისი ნამდვილი გვარით წარუდგა: ალექსეევი. „ჯულაშვილი”, – უპასუხა სტალინმა და თავის ადგილს მიაშურა.

18. ამბიციები

პოტსდამის კონფერენციაზე ჰარიმანმა სტალინს უთხრა: „მას შემდეგ, რაც 1941 წელს გერმანელები მოსკოვიდან 18 კილომეტრში იყვნენ, ალბათ, სასიამოვნოა დამხობილი ბერლინის გაყოფა?”

სტალინმა უპასუხა: „მინდა, შეგახსენოთ, რომ მეფე ალექსანდრე პარიზამდე მივიდა”.

19. ამინდის პროგნოზი

სტალინმა მეტეოროლოგებს ჰკითხა, რამდენი პროცენტით იცნობთ ამინდსო:

– 40 პროცენტით, ამხანაგო სტალინ.

– თქვენც ადექით და უკულმა ილაპარაკეთ და 60 პროცენტი გამოგივათ.

20. მონდომება

ომის დროს სტალინმა ბაიბაკოვს უბრძანა, ნავთობის ახალი საბადოები მოეძიებინა. ბაიბაკოვმა ხელები გაასავსავა, შეუძლებელიაო. ამაზე სტალინმა უთხრა: „იქნება ნავთობი, იქნება ბაიბაკოვი, არ იქნება ნავთობი, არ იქნება ბაიბაკოვი!”

სულ მალე ორი საბადო აღმოაჩინეს თათრეთში და ბაშკირეთში.

სიუვარული აზროვნება

სოფიო ჩანქსელიანი

სიუვარული

სიუვარული საწყისია ახლის,
სიუვარულით ავაშენოთ სახლი.
სიუვარული უფალია თავად,
მოდი ჩემთან ნუ გამხადე ავად.

სიუვარული არის დიდი ძალა,
სიუვარული არის, აბა არა?
მოიცადეთ, ნუ გვაწამებთ, კმარა,
შენ არ გვეუარებია განა?

სიუვარულია ცხოვრების არსი,
სიუვარულია საწყისი ახლის,
მე სიუვარული არასდროს დამდლის,
სადაც იჩნუბებთ ჩავაგდებთ მანდილს.

სხვისი გულისტკენა არც მიფიქრია
და ეს არადროს ჩამიფიქრია,
იცით, სულ ბევრჯერ რა მიფიქრია?
ნეტა სიუვარული იუოს ფიფქია.

სიუვარულის ძალა ქვეყნად დიდია,
მისი მტარებელი მუდამ მშვიდია,
მისით დაიწყო სამეარო,
რას დანაგრეეთ შე-ქალო.

სიუვარულის გამო ბევრჯერ გვიტანჯია,
მის გამო ბევრი რამე გვინანია,
გულშიც ბევრი რამე გვიმაღვია
განა სხვისი რამე გვიზარვია?

სოგადად გიუვარდეთ ადამიანი,
იცოდეთ მისი ავ-კარგიანი,
რომ მუდამ იყოთ მსიარული და
არ დადიოდეთ სულ დარდიანი.

როცა გიუვარს ვინარია,
ცხოვრება ხომ სიხმარია,
მოვალთ, მერე ისევ წავალთ
და ეს მანაც გვინარია.

სიუვარული ავკამადლებს,
ბოროტება გვაქცევს ლოდად,
მიუვარს განა მეზისდება,
ნუ დამტოვებ ღმერთო ობლად.

სიუვარულით მთვრალი სულ სხვაა,
ღვინით მთვრალი კი ერთი,
ნუ დაივიწყე ამ ქვეყნად
დიდი უფალი ღმერთი.

სიუვარული საწყისია ახლის
სიუვარულით ავაშენოთ სახლი,
სიუვარული უფალია თავად,
არანოდეს არ გავხედებით ავად.

გულის სმა

მე არ მეკონა ამ ქვეყანაში
ამდენი ცოდვა თუ ტრიალებდა,
თუ არ უნდოდა ეს სიუვარული
ენას რაღატომ ატრიალებდა.

ენა სველია, ენა გრძელია,
კაცი ბრძენია, თუმცა შტერია,
მისი საქმისთვის თავსაც გაუდის
თუმცა რას ვუხამთ მერე არ იცის.

მე არ მჭირდება სხვისი ცრემლები,
მე არ მჭირდება სხვისი ქონება,
მე მინდა ვიყო ძლიერი რადგან
რომ დავინახო გულის გონება.

მოკვდავი ადამიანი
ცოდვებითაა სავსე,
შენ კიდევ, შესაცოდავო, რაღას
უმატებ ასე,
ეცადე სხვა გაახარო, ცრემლები
არ დაუარო,
ააუენე და უთხარო რა
ღამაზია სამეარო.

ქურნალი „რაჭველები“ იწყებს არქეოლოგიური და ეთნოგრაფიული კვლევების მიმოხილვას, რომელიც ეხება რაჭის წარსულს. ჩავთვალეთ, რომ ამ რუბრიკის გზამკვლევი უნდა ყოფილიყო აკადემიკოსი ექვთიმე თაყაიშვილი, რომელმაც 1919-1920 წლებში იმობზაურა რაჭაში და მომავალ თაობას ოძროს ფონდის სახით რაჭის ეროვნული სიმდიდრე შემოგვინახა.

მაშ ასე, ვიწყებთ 1919-1920 წლის არქეოლოგიური მოგზაურობის დოკუმენტების გაქვას, რომელიც დიდად საყურადღებო ფაქტებს გვამცნობს ზემო რაჭაში განთავსებულ არქიტექტურულ ძეგლებზე, მოხატულობაზე, ოძრო-მჭედლოვის ნიმუშებზე და ხელოვნების სხვა ნივთებზე, წარწერებზე და მათში მოხსენიებულ ისტორიულ პირებზე.

ექვთიმე თაყაიშვილის ნაშრომებზე დიდი წვლილი შეიტანეს რაჭის ისტორიული წარსულის კვლევაში.

ექვთიმე თაყაიშვილის არქეოლოგიური მოგზაურობა რაჭაში

(დასაწყისი იხ. ქურნალ „რაჭველების“ N5,6)

გშუენის: მეორეს:
 შენდა: ყო მონყალე
 ველივე ბათათს
 დიდება: მხოლოდ
 პატივი: შობილისა
 ძისა: შენი
 საითა

მარჯვენა მღვდელმონენის გამოხატულების ქვემოთ, მერმინდელი ასომთავრულით აწერია:

უქარაგმოდ: დავითს ძე
 ქე ღეთო შემ ვინცა წარკითხო,
 წყლე მე მახარე ბრძანოთ შენდობა, შენცა
 ბელ ცოდვილ ჯრ შენი ცოდვანი შეგენდოს
 მცმელთ სუმვარსა მარჯვნივ:
 ღვთს ძე ღმერთო გ
 ვინც წარკითხო მარჯვე შე
 ბრძნოთ შენობ შენცა დავთეთ
 შენც შეგ
 „ქრისტე ღმერთო შემ-
 წყალე მე მახარე-
 ბელ ცოდვილ ჯუარ-
 მცმელთ სუმვარისაა „ღმერთო გაუ-
 მარჯვე, შეინყალე
 დავთეთ (?)“

შიგ ეკლესიის თაღებზე შემორჩენილია ძველ ფრესკათა ნაწილებიც: ფერისცვალება, ხარება, შობა. სხვა ფრესკები დასავლეთის მხრით სულ მოშლილია.

შიგნით კედელზედ მიყუდებულია დიდი ხის ჯვარი, რომელსაც ვერცხლის ფირფიტები აღარ შერჩენია.

ამ ეკლესიაში ინახება ბევრი დროშები, წითელყვითელი ქსოვილებისაგან შეკერილი. გრძელ ტარიანი, მრავალი ზანზალაკებით. აქვე ყოფილა ბრინჯაოს ჭურჭელი, რომლის სურათი გამოქვეყნებულია

უვაროვას გამოცემაში და რომელიც მას ბოქაულის შემწეობით წაუღია, ხოლო სამაგიეროდ უბრალო რუსული ხატები გამოუგზავნია ეკლესიისათვის.

სოფლის განაპირას ჭანჭახის წყლის პირზე დაცულია დიდი ოთხკუთხედი კოშკი. ამბობენ, რომ ეს კოშკი და ციხე შეერთებული ყოფილა გვირავით, მაგრამ მდებარეობა ისეთია, რომ ეს გარემოება საეჭვო ხდება.

თვით სოფელში დგას იოანე ნათლისმცემლის ეკლესია, განახლებული, გარედან შელესილი და შიგნით კირით შეთეთრებული. კარები აქვს დასავლეთითა და სამხრეთით, სარკმელები თითო აღმოსავლეთით, დასავლეთით და სამხრეთით. ქვის თალი აღარ შენახულა და ხისა გაუკეთებიათ. კანკელი ხისაა, ახალი, ტილოზე ნახატი სურათებით, ტლანქი ხელობისა. ეკლესიის აღმოსავლეთით, ახლოს დგას ქვის ოთხკუთხედი შენობა, რომელსაც ქვემოთ გაშლილი კამარა აქვს. ამ კამარაზე ხის ოთხ ბოძზე აღმართულია ყავრის ფანჩატური, რომელშიც ორი პატარა ზარი ჰკიდია.

ეკლესიაში სამი ხატი:

1. **მაცხოვრის ხატი**, ვერცხლისა, 55X38,5 სმ. ქვემოდან აქვს ტარი, რომლის ზომაა 12,5 სმ. შინაარსობრივ ხატი სამ ნაწილად იყოფა. ზემოთ წარმოდგენილია სრული ტანით, ფეხზე მდგომარე მაცხოვარი, სამღვდლო შესამოსით, ხელში სახარებით, წარწერით: ΓC X°C. მარცხნივ არის გაბრიელ მთავარანგელოზი, წარწერით: „გბრელ მთვრგელზი“. მარჯვნივ — მიქელ მთავარანგელოზი, წარწერით: „მიქელ მთვრნგლზი“. ხატის შუა ნაწილში წარმოდგენილია ცხენოსანი გამოსახულებები წმ. დემეტრესი და წმ. გიორგისა წარწერებით: „წა დე“

ოქროს ფონდი

„წე გი“. ჩანს სანახევროდ, ქვემო ნაწილი დაფარულია გვიანი ფირფიტებით, შუათანა ფირფიტებზე ნათლისდება წარმოდგენილი; მარცხნივ ანგელოზი მოჩანს, მარჯვნივ — რომელიღაც წმიდანის სახე მოშლილი. ქვემო აშიაზე დარჩენილია მარცხენა ნახევარი უწინდელი ასომთავრული წარწერისა; წარწერა ეხლა ორ სტრიქონიანია, მაგრამ ბროსეს დროს სამსტრიქონიანი ყოფილა.

„წო: გი: გლონისაო...
გლონისა: მოიჭედა...
შლისა: გიგსა: პტრო...“

ხატის არშია მცენარეული ხლართულებით არის მოჩუქურთმებული. აშიებზე წარმოდგენილი არიან: მარცხნივ — თეოდორე („თე“), მარჯვნივ — ესტატე (წე ესტე), ქვემოთ — „წე ნკ (ოლოზ?)“.

2. ვერცხლის ხატი, 41X33,5 სმ. ზემოთ წარმოდგენილია გამობერვით მაცხოვარი წარწერით: „იოჲ ქე“. მარცხნივ — გაბრიელ მთავარანგელოზი: „გბლ“ მარჯვნივ — მიქელ „მქლ“. ქვემოთ მარცხნივ და მარჯვნივ თითო წმ. გიორგი, დიოკლეტიანე მეფის მგმირავი შუბით (წი გი). ხელობა ტლანქია.

3. პატარა ხატი ღვთისმშობლისა, ჩვილედი, წელსზევითი, 12,5X9 სმ. ძლიერ უხეში ნახელავი.

4. სპილენძის თასი, რომელსაც მხედრულად აწერია:

შემონირვს (სიც): შიოს: ცხილვენელს:
წმინდა: გიორგი. ქალაქისა: ეს: თსი

თასი შეუწირავთ იმ ეკლესიისათვის, რომელიც ციხესთანაა ზემოთ, მწვერვალზე. იმ ადგილს დღესაც „ზეთ ქალაქს“ ანუ „ზემო ქალაქს“ უწოდებენ.

გლოლას ზემოთ ყოფილა პატარა ნიშის მსგავსი ეკლესია, მამანმინდა. ეხლა დანგრეულია. შიგ ყოფილა „მტრედის მსგავსი“ ქანდაკება, რომელიც ოსებს ნაუღიათ.

ზემოთ, მის მახლობლად არის რაჭის მაზრაში შემომავალი ოსების სოფელი ღურშევი.

გლოლის დასავლეთით, ტყეში ყოფილა მეორე, წმ. გიორგის ეკლესია, რომელსაც უფრო დიდი მნიშვნელობა ჰქონია მცხოვრებთათვის. მას უწოდებენ „შხელის ეკლესიას“. მისთვის დანესებულია მთელი კვირა მარხვა, ორი კვირით ადრე ყველიერამდე. აღდგომა დღეს ამ ეკლესიაში ზემო რაჭის სხვა სოფლებიდანაც კი მოდიან და იქ სადილობენ ხოლმე, შემოდგომაზე, გიორგობის თვეშიაქიცის დღესასწაულიათენაგენობა. ეს პატარა ეკლესიები ჩვენ არ გვინახავს.

IV. სორი

სორში სამი ჩვეულებრივი ერთნავიანი ეკლესია ყოფილა. ერთი წ. გიორგისა, ხეობაში აშენებული, მეორე მთავარანგელოზისა მახლობელ გორაკზე. ისინი ეხლა გაუქმებულია; მათი ნივთები გადმოტანილია ჯვარცმის ეკლესიაში, რომელიც ჩვეულებრივი რიგის ერთნავიანი ნაგებობაა, ქვითკირით ნაშენი, 13,8X8,5 მ, ორი სართავი კამარით და გოდრული თაღით, საკურთხეველი ერთია, მაგრამ მას ახლავს სარკმლის აქეთ-იქით თითო ვიწრო და მაღალი ნიში, მათ შორის მარცხენა ამკვეთლოს შეიცავს, სარკმლის ქვემოთ ეპისკოპოსის საჯდომია, მას ახლავს კიდევ ორივე მხრით საჯდომები — სხვა მღვდელმსახურთათვის. სარკმელი რვაა, სამ-სამი დასავლეთით და სამხრეთით, თითო აღმოსავლეთითა და ჩრდილოეთით. კარი სამია, თითო ყოველ მხრით გარდა აღმოსავლეთისა. ეკლესია განუახლებიათ 70 წლებში გასული საუკუნისა და მაშინ მოუშლიათ სამხრეთისა და ჩრდილოეთის ეკვდრები და გაუფართოებიათ დასავლეთი ნაწილი ტაძრისა.

გადმოცემით ეკლესია აშენებული და მოხატულია საპყარ ერისთავის ჭარელიძის ქველის მიერ, რომლის სურათი წარმოდგენილია ჩრდილოეთის კედელზე. ეს უნდა მომხდარიყო XV-XVI საუკუნეში, ხოლო XVIII საუკუნეში ეკლესია განუახლებია შოშიტა III რაჭის ერისთავს, რომლის სურათი დაცულია სამხრეთის კედელზე.

კედლები ეკლესიისა შიგნით სულ მოხატულია ფრესკებით, ასომთავრული წარწერებით, რომელნიც

უმეტეს შემთხვევაში ნაბლალულია. საკურთხეველში ზემოთ მაცხოვარია ანგელოზებით და ქერაბიმებით აქეთ-იქით. მის ქვემოთ ვედრება წარწერებით ი ქე, და დდა ქსი, ივანე ნათლისმცემელი. ამის ქვემოთ მხედრული წარწერა:

ქ: ში: მაცხოვარო: პირმღთსა: მე: || ერისთავი. შოშიტა: შქემინყალე].

ამის ქვემოთ დეკორატიული აშია, მის ქვემოთ მსოფლიო ეკლესიის მამები, ხუთ-ხუთი თითო მხრით სარკმლისა. მათ ქარტები აქეთ ხელთ ასომთავრული წარწერებით. სხვათა შორის, აქ წარმოდგენილი არიან გრიგოლ ღვთისმეტყველი და წოქროპირი. კუთხეებში ანგელოზებია.

ერის კაცთა ფრესკები საკმაოდ ყოფილა, ზოგი მათგანი დაზიანებულია და მხედრული წარწერა გადასული. კარგად მოჩანს ჩრდილოეთ კედელზე ქვემოთ, მუხლმოდრეკილი მავედრებელი ჭრელიძე ქველი წარწერით:

1. წმიდაო: გი: მრავალძალისაო: მეუხ და მფარველ:

2. ექმენ: წე ღუთისა: ჭრელისძესა: ქველსა.

უკანასკნელი სიტყვა უვაროვის გამოცემაში არ არის. ეტყობა ის ა. ხახანაშვილს ვერ ამოუკითხავს. ამას გარდა, ყოვლად მიუღებელია ხახანაშვილის აზრი, ვითომც წარწერა XI საუკუნეს ეკუთვნოდეს.

ამას ვერ იტყვის ვერც ერთი მკვლევარი, რომელსაც თუნდ ერთი მხედრული დამწერლობის ნიმუში ენახოს XI საუკუნისა; სინამდვილეში კი ამ ფრესკის წარწერის პალეოგრაფიული ხასიათი XV-XVI საუკუნეებზე ადრინდელი არ არის.

სამხრეთის კედელზე შერჩენილია სამი სურათი, ერთი წინა მდგომი, როგორც ეტყობა, ეკლესიის მაშენებელია, ვინაიდან ეკლესიის მოდელი უჭერია ხელში.

მესამე სურათის მარტო პირის სახე და მარჯვენა ხელი მოჩანს. წარწერები ამას ასომთავრულით ჰქონია, მაგრამ სულ გაფუჭებულია. რა თქმა უნდა, ესენი რაჭის ერისთავები უნდა იყვნენ. ისინი წითელი მოკლე ტანისამოსით არიან წარმოდგენილნი, დაბალი თავსახურავით, რომელთაც თეთრი ქუბა უვლის ქვემოთ. საზოგადოდ. მათი ტანსაცმელი, როგორც უვაროვის ქალიც შენიშნავს, ათაბეგების სურათებს მოგვაგონებენ ზარზმაში.

მესამე ფრესკა წარმოადგენს ცოლ-ქმარს. მამაკაცი ისეთი ტანისამოსით არის, როგორც პირველ სამ ფრესკაზე, ცოლის პირისაზე სრულიად მოშლილია, სამაგიეროდ მშვენივრად მოჩანს მისი მდიდრულად შეკერილი ყვავილებიანი კაბა. ამ სურათს უვარდოვისა არ იხსენიებს.

ნივთები სორის ეკლესიისა

საეკლესიო ნივთებით სორის ეკლესია მდიდარი ყოფილა, მაგრამ ბევრი დაკარგულა არა თუ წინათ, არამედ მას შემდეგაც, როცა ეკლესია ინახულა მ. ბროსემ და პ. უვაროვისამ. გადარჩენილი ნივთები ძალიან დაზიანებულია. ჩვენ ვნახეთ:

1. კანკელის წინ დასადგმელი დიდი ჯვარი (296X131 სმ.). მარჯვენა და მარცხენა მკლავები ჯვარისაშეძენილი ყოფილა ვერცხლის ფირფიტებით, წმიდანების ნაჭედი სახეებით, მაგრამ უმეტესი ნაწილი მოძარცვულია; გადარჩენილებზე მოჩანს სურათები: ზემოთ ტახტზე მჯდომარის მაცხოვრისა და მის ქვემოთ ზეზე მდგომი მთავარანგელოზისა ამოღებული ხმლით მარჯვენა ხელში, წარწერით: მქელ. სუა ნაწილში ჯვარისა მოჩანს შარავანდედი, რომელიდაც წმინდანისა და ქვემოთ მერმინდელი მხედრული წარწერა:

ჯაფარიძის ქ[ალი]
მარეხ. ამის მეტი ვერ
შევსძელი. ყველა
შეენიეთ. ამისი მადლი
გენიათ.

მეორე ადგილას ჯვარისა გამოსახულია მთავარანგელოზი გაბრიელ ზეზე მდგომი, ლაბარუმით, მის ქვემოთ წა გიორგი ზეზე მდგომი, შუბით და ფარით. უკანასკნელი სურათი ჩვენ კიდევ ცალკე გადმოვიღეთ უფრო დიდად. ამას ლამაზი ასომთავრული წარწერა აქვს სახელისა: წა გი. ქვემოთ აქეთ-იქით ახლავს უწნო შესრულებული ასომთავრული წარწერა.

1. [ქ]მოიჭედა	მრკზის დეკ
2. ნოზობსა	სულასსა
3. ელესნო	ბა (სა)
	4. კობა
	5. ისძი...

უქარაგმოდ:
„ქ. მოიჭედა მარკოზის დეკანოზობასა, სულასსა ელოსნობასა კობა(ხ)ის ძისა“.

2. წმიდის გიორგის ხატი, 27X20,5 სმ (სურ. 7). წმ. გიორგი ზეზე მდგომარეა, შუბით და ფარით. წარწერით: წი გგი. ხელობა ტლანქია. ფენგები ბალახოვანი შემკობილებით. მარცხნივ იწყება და ქვემოთ გაგრძელებულია ასომთავრული დაზიანებული და გაუგებარი წარწერა:

მე
კ
ვექრა ე გგ
ი...

3. ხატი ღვთისმშობლისა. 27,5X21 სმ. ყოფილი ფერადებით ნახატი, მხატვრობა ეხლა მოშლილია. ოქროთ დაფერილი ვერცხლის ფენგები დაცულია. ზემოთ ასომთავრულით განიჩრევა ასოები.

დღ რთ
ღმ სი

4. მთავარ ანგელოზის გაბრიელის ხატი, 60X41 სმ. ოქროთ დაფერილი ვერცხლით ნაჭედი, ბურთით და ლაბარუმით ხელში, ლამაზი ხელობისა. წარწერა ასომთავრულით:

გბლ მთრი
აზი

5. მაცხოვრის დიდი კარედი ხატი. წამლით შესრულებული, მხატვრობა სულ მოშლილია, ფენგები მოყვითლული ვერცხლით შეჭედილი გამოსახულებებით და ბალახისებრი შემკულობით; ზემოთ ორ ფირფიტაზე გამოსახულია მთავარანგელოზები, ორზე კი ჯვარცმა; ეხლა სულ გაფუჭებულია და უმეტეს შემთხვევაში მოძარცვული.

წინაპირზე, ქვემოთ, მარცხენა კუთხესთან პ. უვაროვას დროს ყოფილა წარწერა შერეული, უწნო ხუცურ მხედრული ასოებით, რომელიც ჩვენ დროს აღარ იყო (ფოტო 95). წარწერის პირველი ნახევარი კარგად იკითხება, დანარჩენი სავარაუდოა. წარწერას ჩვენ ასე ვკითხულობთ:

ჯვარცმისა: ხატო
მეოხ და მფარველ ექმენ: მირიანს (?)
(მეოხ) ექმენ იაკუბ ოსტატსა მისა მეუ
ღლეს (?)

ბაზრქალება შემდეგ ნომერში
(სტილი დაცულია)

სარბი მაკალათიას წვლილი საქართველოს ისტორიულ-გეოგრაფიული შესწავლის კუთხით განუზომელია. სანტარასოა მისი უძველესი ყოველი კვლევა და გადმოცემის სტილი, ამჯერად მიწა გაგაცნოთ მისი ნაშრომი რაჭაზე, რომელსაც მომღვაწე ნომრებში განვაგრძობთ.

მთის ხაჭის ბეობიფიუც-ისბოიიანი მიმოსიიცი

მთის რაჭა მდებარეობს მდინარე რიონის სათავისა და გლოლის ან ჭანჭახის წყალს შორის: ჩრდილოეთის განედის 42038 და აღმოსავლეთის სიგრძედის 43022-43051 შუა. მას უჭირავს დაახლოებით 640 ოთხკუთხედი კილომეტრი სიბრტყე. იგი მოქცეულია კავკასიონის მთავარ ქედსა და შოდაკედელს ქედს შორის და თავისი საშუალო სიმაღლით 3.800 მეტრს აღემატება, ზღვის დონიდან. მთის რაჭა შემოზღუდულია მაღალი მთებით: ფასის 3.787 მეტრი, გეზე 3.870 მ. ლაბო და წითელი 4.317 მ, 4.137 მ, ბურჯულა 4.356 მ, შოდა 3.607 მ და სხვა.

ამ მთების ფერდობები დ კალთები 2.600 მეტრამდე ტყით არის მოსილი, ტყის საზღვარს მიჰყვება ალპიური ზოლი, რომელიც სუბალპების მდელოების მთლიან ხალითაა დაფარული და ზაფხულობით საკვებს აძლევს რამდენიმე ათას სულ საქონელს. შემდეგ იწყება ტიტველა კლდეები და თოვლიან-ყინულიანი დაწვეტილი მწვერვალები.. ეს მყინვარები ასაზრდოებენ რიონის სათავის ტოტებს: ჩვეშურას, ნონარულას, ჭანჭახს და სხვა, რომლებიც უხვად რწყავენ ამ ხეობას და რიონს ერთიან, ჰავა ტყისა და მთის ველისაა. აქ წლის განმავლობაში ცივი ამინდებია (წლის საშ. ტემპერატურა 50-ია), ზამთარი კი ძლიერ ცივი და თოვლიან-ყინვებიანია. იანვრის ტემპერატურა —120-დან —180-მდეა, გაზაფხული გვიან დგება, შემოდგომა ადრე, ზაფხული გრილია და მოკლე. ივლისის ტემპერატურა 100-დან 140-მდეა. ატმოსფეროს დანალექის რაოდენობა 1000 მილიმეტრს აღწევს და უმთავრესად თოვლის სახით მოდის.

კავკასიონის მთავარი ქედი ამ ჭანჭახის მთასთან საკმარისად დაბლდება — 2850 მეტრს უდრის და ქმნის ჭანჭახის ან მამისონის გადასასვლელს, რომელიც აერთებს რაჭა-იმერეთის გზატკეცილს (ეგრეთ ნოდებულის ოსეთის სამხედრო გზით) არდონის ხეობის გზატკეცილთან, ამ მთავარ გადასასვლელთან, რომელსაც რაჭისათვის უდიდესი ეკონომიკური მნიშვნელობა აქვს, არსებობს აგრეთვე საცალფეხო ბილიკებიც, მაგალითად, სოფ. ლებიდან და გლოლა — ჭიორიდან კირტიშოს, ღრჯამის და ნონარის ბილიკებით რაჭველები დიგორში გადადიან. ამ გზებს ვახუშტი ასე აღვინერს: „რიონის სათავიდან გარდავალს გზა კავკასზედ გლოლას, სადა არს კავკასიის ძირში, დიდს მაღალს კლდესა შინა, ქვაბნი

გამოკვეთილნი დიდ-დიდნი, მოგზაური მივალს მის ქვაბსა და დილას წარვალს, ჩავალს გლოლას. აგრეთვე მუნიდან მოსრული მუნ განისვენებენ და შრომისათვის და მეორის ამის რიონიდან გარდავალს გზა ლებს. არამედ ამ გზებზე ზაფხულით ცხენით ვლენან, გარნა ჭირითა დიდითა, და თვინიერ ზაფხულისა — ვერც ქვეთინი“-ო (იხ. მისი საქარ. გეოგრაფია გვ. 193-194).

მთის რაჭა შეიცავს ლებისა და გლოლის თემს და შედგება სამი სოფლისაგან: ლები (1550 მეტრი, ჭიორა (1500 მ) და გლოლა (1400 მ). მისი მოსახლეობის რაოდენობა 1926 წლის სტატისტიკური აღწერის მიხედვით ასეთია:

სოფ. ლები	კომლი	მამაკაცი	დედაკაცი	სულ
415	1376	1445	2821	
207	638	763	1401	
101	434	487	921	

შეჯამებით მთის რაჭის მთელი მოსახლეობა შედგება 5143 სულისაგან. დასავლეთით მას საზღვრავს რაჭა-სვანეთის ქედი, რომლის უმაღლესი მწვერვალები ჭუთხარა და ლაფინყალი 3.500 მეტრს სჭარბობენ, აქ არსებობს ორი საცალფეხო გადასავალი, ერთი ფასის მთის გადასასვლელი, მარყალში და მეორე კი ვაცის წვერით სვანეთში. აღმოსავლეთ-ჩრდილოეთით მთის რაჭას საზღვრავს: ოსეთი, ყარაჩა და ბალყარეთი, სამხრეთით მთავარი გზატკეცილი მას აერთიანებს რაჭა იმერეთთან და მთელ საქართველოსთან. ამგვარად, მთის რაჭა სოლივითაა შეჭრილი და მიბჯენილი კავკასიონის ქედს და ქმნის რაჭის კავკასიონს.

მისი გეოგრაფიულ მოხაზულობით ეს რელიეფი ერთგვარ დაეჭვებას იწვევს მთის რაჭველების აბორიგენობის შესახებ, რომელი საკითხიც უშუალოდ დაკავშირებულია თვით რაჭველების დასავლეთ საქართველოში გადმოსახლების პრობლემასთან. სამწუხაროდ, ეს კუთხე არქეოლოგიურად და ისტორიულადაც ჯერ შეუსწავლელია და ამიტომ ძნელია ამაზე რაიმე გარკვეული მოსაზრებების გამოთქმა. მხოლოდ შემთხვევითი ხასიათის აღმოჩენები, რომლებსაც ადგილი აქვს მთის რაჭაში, ამკარად უჩვენებს, რომ ლებში, ჭიორში და გლოლაში ადამიანს უცხოვრია ჯერ კიდევ ბრინჯაოს ხანაში, რამდენიმე საუკუნით ქრისტეს წინათ. ამას მოწმობენ სოფ. ლების მახლობლად, რიონის მარცხენა მხარეს ადგილ „ბრილში“ აღმოჩენილი ბრინჯაოს ხანის ქვის

ყუთის აკლდამები. დღეს ეს ადგილი ეკუთვნის ოცა ჯაჯონთ ლობჯანიძეს, რომელსაც მიწის ხვნის დროს არა ერთხელ გაუხსნია აღნიშნული აკლდამები. ერთი ასეთ აკლდამიდან, რომელიც მისივე სიტყვით ქვის ბრტყელ ფილაქნებისაგან ყოფილა შემდგარი და მიცვალებულის შემკული ნეშთი სვენებულა, მას ამოუკრეფია თიხის ჭურჭელი, ბრინჯაოს სამკაულები, ქანდაკებები და მძივები. ამ ნივთების უმეტესი ნაწილი მას კავკაზში გაუყიდა, მხოლოდ მძივები და ერთი ბრინჯაოს სამაჯური ინახება საქართველოს მუზეუმის არქეოლოგიურ განყოფილებაში. შემდეგ ფრიად საყურადღებოა აგრეთვე 1928 წელს სოფ. ღებში, ადგილ „შოშეთში“ აღმოჩენილი ბრინჯაოს ბალთა, რომელიც მიცვალებულს წელზე ჰქონია შემორტყმული. ამ ბალთაზე ლამაზ ხელობით გამოსახულია ლაგამ ამოდებული ცხენი, რომელსაც ზურგზე ხარი აზის და ფეხებში უტევს მყეფარი ძაღლი.

ასეთივე ტიპის რამდენიმე ბალთა სოფ. ღებში ნაპოვნი, შემთხვევით შეუძენია გრაფ უვაროვას და ღებში თავის მოგზაურობის დროს მას ვერც მისი აღმომჩენი და ვერც აღმოჩენის ადგილი უპოვნია. ამიტომ აღნიშნულ ბალთების ღებში აღმოჩენის სინამდვილე მას ეჭვის ქვეშ აქვს დაყენებული. „შოშეთის“ ეს აღმოჩენა ფანტავს ამგვარ ეჭვებს და ადასტურებს მათ სინამდვილეს. აღსანიშნავია, რომ მსგავსივე ბალთები ჩვენში ჯერჯერობით აღმოჩენილია საელიოში (რაჭა), იკოთში (ქართლი), სურამში, მანგლისში და თრიალეთში. ყველა ამ ბალთებზე სხვადასხვა ვარიაციით მხატვრულად გამოსახულია ფანტასტიური ცხენი, ირემი და ხარი. ზოგს მათგანს ნუკრი ან ფრინველი სწოვს, ზოგს კი მეძებარი ძაღლი და სხვა.

ბალთის ამ სახეების გამოსაცნობად ნამოყენებულია არა ერთი მეცნიერული ჰიპოთეზა, მაგრამ მათი საბოლოო ამოკითხვა მეცნიერებმა ჯერ კიდევ ვერ შესძლეს. მით უმეტეს, რომ ამ ცხოველების კულტთან დაკავშირებული ქართული ხალხური რწმენისა და რიტუალის გამოყენებით ჯერ არავის უცდია ამ ბალთების მეცნიერული გარკვევა, რომელსაც შეუძლია მათ საიდუმლოებებს ერთგვარი შუქი მოჰფინოს.

შემდეგ არქეოლოგიური თვალსაზრისით საყურადღებოა აგრეთვე ჭიორის მიდამოში მდებარე ადგილი „მხიროლი“, სადაც ჩნდება უფრო გვიანდელ დროის, ქრისტიანობის ხანის სხვა და სხვა ნივთები და სამკაულები. ერთი სიტყვით, ამ მცირეოდენი არქეოლოგიური აღმოჩენების მიხედვით მაინც ირკვევა, რომ მთის რაჭა უძველეს დროიდან დასახლებული ყოფილა, მაგრამ ამ მოსახლეობის ვინაობის გამორკვევა ჯერჯერობით მეტად ძნელია. მხოლოდ შემდეგში, როგორც ეს ისტორიული ცნობებიდან და გეოგრაფიული სახელების ნომენკლატურიდან ირკვევა, დღევანდელ მთის რაჭის ტერიტორიაზე სვანური მოსახლეობა გავრცელებულია და კავკასიონის მთელი ეს კუთხეც მე-XV საუკუნის პირველ ნახევარში სვანეთს ჰკუთნებია. ამას მოწმობს ჩვენამდე მოღწეული ერთი

ფრიად საყურადღებო 1432 წლის ალექსანდრე მეფის სიგელი, სადაც მოთხრობილია ამ კუთხის სისხლიანი თავგადასავალი. აი ამ სიგელის ტექსტიც:

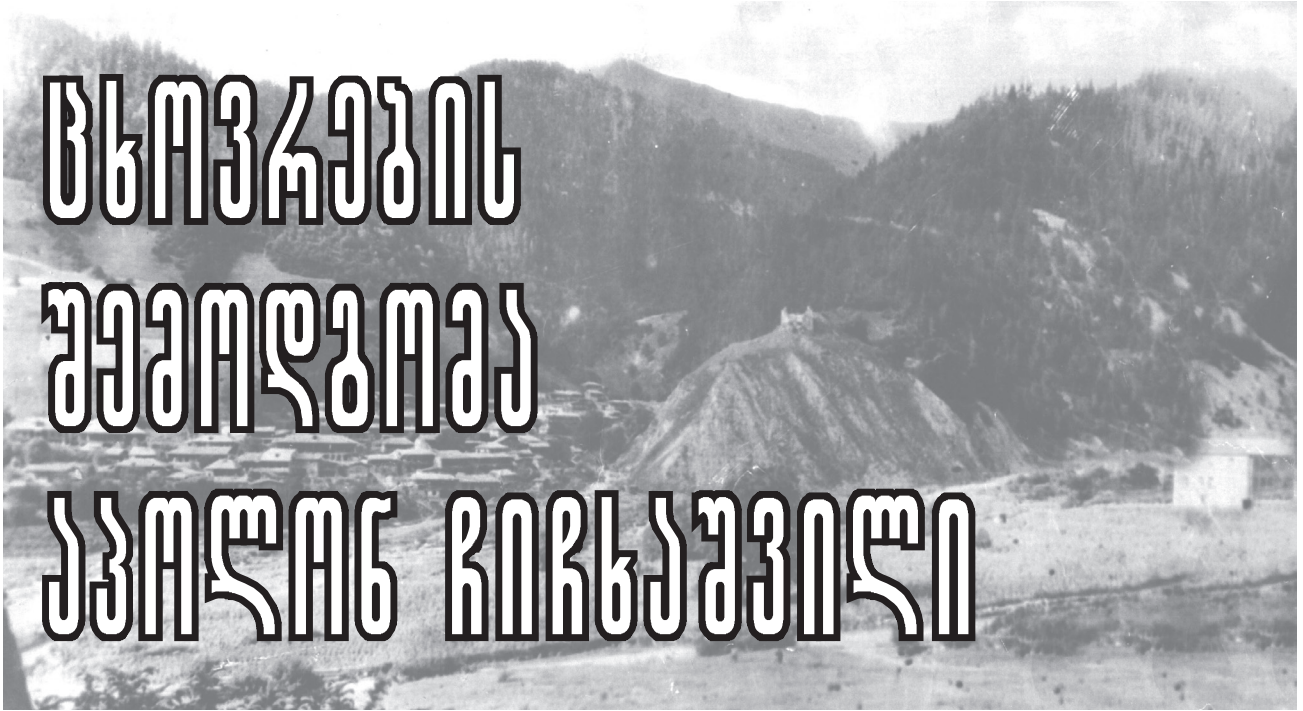
„მიუგდით და თქუენი ბიძანები თვალია და ივანე მოგვეწინეს და შეგვებნეს. მოგვერია ცოდვა, ეშმაკის მანქანებითა შემოგვერინეს. მერმე დაგვინყეთ მტერობა თქუენ ჯაფარიძემან სარგის და აღარც გაგვიშვით საჯამაგროდ, აღარც რაჭას და ლეჩხუმს სამუშაოდ გამოგვიშვით, შვიდს წელიწადსა ასე ვიყინით, რომე სრულიად სვანეთის ქვეყანასა საზიარებელს ვედარ ვიშოვიდეთ და არცა ვის მარლის გემო გვინახავს. მერმე მიგვეჭირდა და აღარა ღონე გვქონდა. შევიყარენით და ოთხასი საპალნე ცხენი წამოვიტანეთ, თვითოს ცხენსა ოროლი კაცი წამოვჰყევით.

ჩამოვედით ლეჩხუმს და რაც სავაჭრო გვახლდა გავჰყიდეთ და ვისაქმეთ. ავჰკიდეთ ღვინო და წამოვედით. თავი მორჭმული გვეგონა, აღარას მოველოდით. თურმე კუჭაიძე და ლაშხიშვილი შემოჩენილი გვეყუა, როგორც ჩუენ სავაჭროდ ჩამოვედით, კუჭაიძესა და ლაშხიშვილს თქუენთუის კაცი გამოეგზავნა. თქუენ სრულიად რაჭველნი შეგეყარადასრემოსულიყვენიტრეხტაშიგა, რომჩუენ თქუენი მოსვლა ვერათ საქმით ვერ შევიტყევით. წინათ თქუენ დაგხუდით, უკანით კუჭაიძე, ლაშხიშვილი, ინასარიძე და გარეყანიძე მოგვეწინეს, გავიყავით წინა უკანა და დაგვლოცეთ და ამოგვეყვიტეთ, რვაასის კაცისაგან ოთხასის მეტი აღარ მოვრჩით. ეს ყუელა კაცი დაგვლოცეთ და ოთხასი ცხენი, ყუელას ღვინო ეკიდა, მისის საპალნით წაგვართვით. ამას გარეთ სხუა მრავალი მტრობა გვიყავით და ვერსით საჯამაგროდ ვერ გავეპარენით. ამისი ღონე ვერ დავდევით, რომ გზა გვეშოვნა. ასი სვანი დვალეთისაკენ გავიპარენით, კახეთს საჯამაგროდა წავედით, მის წასვლა ვერ შეგვიტყევით და მერე შინისაკენ რომ შემოვიქცეთ, იმავე დვალეთზედ წამოვედით, დაგვხვდით გლოლას და ჭიორსა შუაზედან და მოგვიჭირეთ, ელთა დაგვცარცვეთ, ასის კაცისაგან ორი მოამბეთ გაუშვით, სხუა ყუელატყუეთ წაგუასხით, ჩუენისმონაგებიანად ონს მიგუასხით, სქონელი სალაროში შეიტანეთ და ჩუენ დარჯილნი საბრალონი საღორესა და საბატეში შეგვეყარეთ. ნააღდგომევიდაღმა ენკენისთემდის იმაშიგ ტყუედ ვიყვენით, ღონე აღარ გუქონდა, დავი სენით თავი და თვითო კარგი აბჯარი ჩუენის თავის სახსრად გამოვიდეთ და გარჯილი სული ამით შევირჩინეთ. სხუა რამდენი ჭირი და მტერობა გარდაგვეკიდა კაცის ენა როგორ იტყვის, ვიყუენით სრულიად ეცერს აქეთ რაც სვანეთი არის, თორმეტს წელიწადსა ასრე შეწყვედუელნი, რომ ვერც კახეთისაკენ ვიშოეთ საჯამაგრო გზა, ვერც სამცხისაკენ და ვერცა გურიისაკენ, ვერ ვიძჭირეთ და მერმე სევიყარენით სრულიად სვანთ ჩენილები და ვქენით ვაზირობა. მოვედით ეცერს, რუჩაგანსა და დადისკელიანსა შევეხვეწენით და დადიანთან გავგზავნეთ. შევეხვეწენით დადიანს მამიასა და ცხრა ჯორი გაუგზავნეთ. ამისი აჯა ვსთხოვეთ, რომ მეფეთ

პატრონს ალექსანდრესთან აჯა ემოვნა. ღმერთმან გაუმარჯოს პატრონს დადიანსა, ჭყონდიდელი გაეგზავნა და შეხვეწოდა ალექსანდრე მეფესა, , ეაჯებინა და ეპატივებინა ბატონის დადიანისათვის და ასრე ებრძანა მეფეთ მეფესა პატრონსა ალექსანდრეს თუ ჯაფარიძისთანა თავადი რაჭას არა მყავსო. თუ ჯაფარიძის სისხლს გარდებდიანო, სვანთ გზას მივცემო და ჯაფარიძისთანაც ჩამოვხნითო, თუ არა და ჯაფარიძის საქმეს არ გარდავსწყვეტო, ჯაფარიძენი უბრალოდ დოცესო, მწვედ მძლავრნი კაცნი არიანო და სრულიად რაჭველნი და ლეჩხუმელნი დამეკარგვიანო და თუ ამ ჯაფარიძის საქმეს გარდასწყვეტო, მოიყენე კარსა და რა რიგადაც სჯობდეს და ემართებოდნენ ჯაფარიძესაც გარდაუწვიტონ და შემოვიწყობთო. ამაში გამოხდა ხანი და მივედით დადიანთან სრულიად ჩენილები. წამოგვიძღუა თუითან ბატონი დადიანი და გეგუთს მივედით, შეიქმნა საქმობა და სანახშირე გვთხოვეს ჯაფარიძეთა. დასხდეს თუითონ მეფეთ მეფე პატრონი ალექსანდრე და დადიანი ბატონი მამია, ფალავანდიშვილი ზვიადი, ჭილაძე ლომკაცი, ერისთავი კახაბერი, ამირეჯიბი რამინ და ფალავანდიშვილი ფალავანდი. ქმნეს მოკითხული და სიგელიც მოატანინეს ჯაფარიძეთა და მეტად უზომოდ დიდი სისხლი და სინხშირე ეწერა. ამაზედ იანგარიშეს და სამასი კაცი მოეკლა ჯაფარიძეთა და სხუა მრავალი ავი დამართებოდა. ჯაფარიძესთან სვანთა. დაუდევით სიგელი სვანთა და გარდაიხადეს და მოვაცემინეთ ლაშხეთს სოფელი და ციხე, ზერიასცხრა კუამლი. კაცი და ერთი მომცრო მონასტერი წმინდის გიორგისა თექვსმეტით, ჯვარ-ხატითა, ოთხთავითა, სანინასწარმეტყველოთა, სამოციქულოთა, მარხვანითა, ტაბაკონითა სტოდიელთა. ამას გარდა მოგეცით ოსეთის პირად მთიულეთს ხიდური ას ოცი გლეხი, ერთი კარგი ციხე, ორი მონასტერი, ერთი დიდი გუმბათიანი მთავარ ანგელოზთ მონასტერი ორით დიდით ოქროს ხატითა, ორმოცდათვრამეტით სხუა დიდით ხატითა, თორმეტი ოქროსა და ვერცხლის კნდლითა მისით სამონასტროს წიგნებით, დიდი გულანითა, ოთხთავითა, სამოციქულოთა, სანინასწარმეტყველოთა, მარხვანითა, მეტაფრასითა, დავითითა, დავითის თარგმანითა, ოთხთავის თარგმანითა, ერქენოსნის წინამძღვართა მეორე წმინდის გიორგის საჯანის დიდი სიონი მონასტერი ოცდათორმეტი ჯვარი ხატითა და რაც სამონასტრო წიგნი არის მით სრულიად გათავებული და საბატონო დეკანოზი, წინამძღვარს ოცი კუამალი კაცი და დეკანოზს რვა კუამლი კაცი. ამის გარეთ იქვე კიდურს ერთი აზნაურშივილი ხოხაგიძე მისით ციხითა, თორმეტი კუამლით კაცითა, სხუა მთიულეთს ციხე დ სოფელი ბრალი ოცდაოთხი კუამლი კაცი, ერთი ეკლესია თხუთმეტი პატიოსნით ხატითა და მისით წიგნებითა სრულებით შემკობილი, თევარეშოს თექუესმეტი კუამლი კაცი და ციხე და არიშიძე ლომი მისით ციხითა, ორმოცით კუამლი კაცითა, ზედა ქალაქსა კარგი საპატიო გუმბათიანი საყდარი ჯუარცმისა

საეფისკოპოზო მისით მოთვალმარგალიტურით ომფორითა შემკობილი, რაც ეფისკოპოზსა და იმისთანას საყდარს ეკადრების, იმისთანას წიგნებითა სრულიად გათავებული ასის კუამლით კაცითა და ლებს ორი აზნაურშივილი გიგაშვილები მისით ციხითა და სამოცდათორმეტი კუამლით კაცითა. შოდას წმინდის გიორგის ეკლესია და სოფელი ოცდახუთი კუამლი კაცი და ციხე; ჩუემოს ციხე და შვიდი გლეხი; ჭიორას ციხე და სოფელი თექუესმეტი კუამლი გლეხი, ბუბას კარგი ეკლესია, ციხე და სოფელი, ეკლესია კარგის ჯუარ ხატითა, ოცდახუთი გლეხი, სხუა ლების შესავალი სოფლები ჯუმლად ოთხასი კუამლი კაცი, სამი საშავარდნე, სხუა ყოვლის დღიოს სანადიროები საჯიხვე, ზოფახითო, კირტიშო, ედენ, გილოიამა, რიონის სათავე, სხუა სანადიროები არჩევისა, ამ მამულს გარეთ სამასი სამანქანური და ზედაური აბჯარი, სამასი ვერცხლის ჭურჭელი სურათებში, ჩოლათო და თასი, ვერცხლის ტაშტი, წურწურია, კახთ მეფის ნაპარევი. ამას გარეთ სამასი დიდი და სუბუქი ქუაბი, სამასი ჯორი, სამასი კარგი ულაყი, ამას გარეთ ველარა ამოგივედით, არ შეგვეჯერდით, ამისათვის რომე თქუენი სწორი კაცი სვანეთს არ იყო და სხუა ველარა ღონე ვქენით სრულად სვანეთა ეცერს აქათ ყუელემან თქუენი ბაჟი დავიდევით სრულად მულახელთა და მულახის შესავალთა, ლატარელთა და ლატარის შესავალთა, უშკულელთა და უშკულის შესავალთა, ანე მოგვისხენებია გლოლას ზედათ, ცენას იქით, ოსეთს აქათ, სრულად მთიულეთის თემი მათით სამართლიანითა მთითა, ბართა, საყდრებითა წყლითა და წიქვილითა, სათეფითა, სანადიროთა, ველითა, სათიბითა, მისითა მიმდგომითა მართლით სამართლიანითა საძებრითა და უძებრითა, მისით ყოვლითა. გქონდეს მკვიდრად და სამამულოდ თქვენ ჯაფარიძესა სარგისს, აბესალომს და ვამიყს. ვინც ეს მოგიშალოს და შეგვიცვალოს, წყუელიმც არის აქა და მერმესა მას საუკუნისა ორთავე ცხოვრებათა შიგან, ან თემისაგან, ან ბაჟისაგან სადამდის სვანეთი იხსენებოდეს, ან ჯაფარიძის გვარი იყოს ან იხსენებოდეს. ვინცა შეგიცვალოს და ან მოგიშალოს, შემცაიცვლების ქრისტიანობის სჯულისაგან, რისხავმცა მამა, ძე და სული წმინდა. ანე გქონდეს მკუიდრად და სამამულოდ წიდროთას ზედათი და გლოლას ზედათი, სვანეთის იქით, ოსეთს ქათი და სრულად მთიულეთი ოთხასი კუამლი აზნაურშივილიანად, გლეხიანად, სრულად ეცერს აქათ რაც სვინი იყოს, ყველამ ბაჟი (მოგვეცეს) გიბედნიეროს ღმერთმან, როგორც ნასისხლსა მართებდეს, ვინც ან ამ მთიულეთს დაგეცილოს და ან ბაჟსა, ამისი პირისა და პასუხის გმცემნი ჩუენ სრულად სვანნი ვიყვნეთ, ამას გარეთ სალაპოდ მოგახსენებთ სამასი ნებიერი, ათასი ცხვარი და სამასი ლიტრა სამთელი. დაინერა წიგნი ესე ქორონიკონსა რკ და ერთსა, კელითა ფრიად ცოდვილისა ფალავანდიშვილის ფალავანდისითა, მონამეცა ვარ ამ საქმობისა“.

ხსოვრების შემოდგომა აკოლონ ჩიჩხაშვილი

აკოლონ ჩიჩხაშვილი მეუღლესთან ერთად

ზემო რაჭის დასახლებული პუნქტების შესახებ ცნობებს ჯერ კიდევ 1432 წელს ალექსანდრე მეფის მიერ გამოცემული სიგელი გვანდის, სადაც მოხსენიებულია: ონი, ლები, ჭიორა, გლოლა, ჭიდროფა, ზედაქალაქი, ბუბა, ჩუში, თევრეში.

ამჯერად ჩვენ სოფელ გლოლაზე შევაჩერებთ მკითხველის ყურადღებას, სადაც თამარმა თავის ნატერფალზე ეკლესიის აშენება ბრძანა. სადაც საბასეული ქართული დღესაც მკაფიოდ ჟღერს და მათათა მობანე კავკასიონის ნაჟურით გაზრდილი რაჭველები ქართველობაში ტოლს არავის უდებენ. სადაც ბრძენი ვაჟასი არ იყოს „ქალაქ ქალაბდის

და ვაჟა ვაჟაბდის“, ამით არის უკეთესი და სანუკვარი აქაურობა. სუფთა ქართული გესმის და ხედავ, ტვინი ქართულად არის მომართული და გული ეროვნული შემართებით ძგერს.

ხალხი ცივილური, მაგრამ რაფინირებულია. დრომ ჩვენდა საბედნიეროდ აქაურობის ქათქათა, სპეტაკი სული ვერ გაანაცრისფრა, ისე, როგორც დაბლა ბარად ხდება. ჩაცმა, დახურვა, ქცევა, საუბარი, ოჯახის შვილობა თუ სახლიკაცობა დედა კავკასიონით წმინდა და ურყევია. მათი აკვანი ხომ კავკასიონის ძირში დაირწა. მშფოთვარე ჭანჭახი დუდუნით ნანას უმღერდათ, ტუჩებს დედის რძესთან ერთად „ვეძით“

ღისველებდნენ, ფეხი ცვრიან ბალახზე აიდგეს და სიმაღლეში ცადაზიდულ მწვერვალებს ეპაექრებოდნენ.

ეს ღმერთის საუფლოა, ნალკოტია, ბედნიერებაა. უფალი აქაურობის ფონზე საღვთო სარეცელს გიმზადებს, ფრთებს გისწორებს და საფრენად განგანყოფს.

სწორედ ამ ნალკოტში 1929 წელს, გიორგობის თვეში, ზაქარია ჩიჩხაშვილის ოჯახში კიდევ ერთი ბედნიერი ვარსკვლავი აკიაფდა. ვაჟი გაჩნდა, პოეზიის, სინათლისა და მუზების წინამძღოლის,

გლოლა. 1936 წელი. ჩიჩხაშვილი ზაქარია შვილებთან თინასთან და აპოლონთან ერთდ.

აპოლონის სახელი დაარქვეს. ჭკვიანი, ცოხცალი და ენერგიული ჭაბუკი იყო. აქტიურობით მთელი სკოლა გააოცა, სცენაზეც ხშირად გამოდიოდა და სიტბო-სილალით აღსავსე ლექსსაც შეუდარებელი ოსტატობით კითხულობდა.

გულლია იყო და გამორჩეული. ჩინებულად სწავლობდა. ყველას უყვარდა, ყველა უსმენდა, აფასებდა. სკოლა წარჩინებით დაამთავრა და სწავლა თბილისში პოლიტექნიკურ ინსტიტუტში განაგრძო. 1952 წელს სამხედრო სავალდებულო სამსახურში გაიწვიეს, საიდანაც ოფიცრის წოდებით დაბრუნდა. აქვე დაამთავრა დივიზიის ორწლიანი პატრიული სკოლა, რის შემდეგაც აირჩიეს დივიზიის კომკავშირის პირველადი ორგანიზაციის პირველ მდივნად.

ვეტერანთა მოძრაობის ლიდერები საქართველოს ომის, შრომისა და სამხედრო ძალების ვეტერანთა ცენტრალური აპარატის ხელმძღვანელები. მარჯვნიდან: I-აპოლონ ჩიჩხაშვილი, 2015 წელი 9 მაისი

აპოლონ ჩიჩხაშვილი ომის ვეტერანებს გერმანიაზე გამარჯვების დღეს ულოცავს. 1997 წელი.

1954 წელს იგი დემობილიზაციით დაბრუნდა ონის რაიონში.

1956 წელს მას ირჩევენ კომიტეტის მდივნად.

1959 წელს, ბატონი აპოლონი ონის რაიონის რაიკომის ბიუროს დადგენილებით სოფელ გლოლის კოლმეურნეობის თავმჯდომარედ ინიშნება:

აპოლონი მალალის ინტელექტისა და ორგანიზაციული ნიჭის წყალობით გლოლის კოლმეურნეობა ერთ-ერთი მოწინავე გახდა რაიონში.

1962 წელს იგი გადაჰყავთ ონის რაიონის პარტიის რაიკომის ინსტრუქტორად. 1963 წელს კი რაიონის ერთ-ერთი მსხვილი სამშენებლო სამმართველოს უფროსის მოადგილედ და პირველადი პარტიული ორგანიზაციის ბიუროს მდივნად დანიშნეს, სადაც 3 ათეული წელი იმუშავა. აპოლონ ჩიჩხაშვილმა აქტიური მონაწილეობა მიიღო ონისა და ამბროლაურის რაიონების, კვასის ტყვიაცინკის მალაროთა სამმართველოს სისტემაში, ასევე აქტიურად მონაწილეობდა როგორც სამრეწველო, ასევე სამოქალაქო ობიექტების მშენებლობის საქმეში.

1996 წელს ბატონი აპოლონი საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს სამხედრო ტექნიკური მომზადების სამმართველოში უფროს მშენებელ ინჟინრად იწყებს მუშაობას. 2003 წლიდან, როგორც თავის საქმის კარგი მცოდნე გადაჰყავთ თავდაცვის სამინისტროს სამშენებლო კომპანია „უტა“-ს თანამშრომლად, სადაც უდიდესი წვლილი შეიტანა თავდაცვის ობიექტების მშენებლობის საქმეში.

აპოლონ ჩიჩხაშვილი უკვე ოცდახუთი წელია რაც თბილისში, დიდუბის რაიონის შრომის

ვეტერანთა ორგანიზაციას ხელმძღვანელობს. არის საქართველოს ომის, შრომის და სამხედრო ძალების ვეტერანთა ცენტრალური კავშირის წევრი და საორგანიზაციო კომისიის თავმჯდომარე.

20 წლის მანძილზე არჩეული იყო რაიონული საბჭოს დეპუტატად.

1946 წელს აპოლონ ჩიჩხაშვილი დაჯილდოებულია მედლით შრომითი მამაცობისათვის. არის საქართველოს ომის, შრომისა და სამხედრო ძალების ვეტერანი.

2001 წელს თავდადებული შრომისათვის გადაეცა სახელმწიფო ჯილდო-ლირსების ორდენი.

დამსახურებითა და წელთა სიმრავლით დახუნძლული ბატონი აპოლონი დღესაც მხნედ, შემართებით იღწვის, ბრწყინვალედ აზროვნებს და ღმერთს განვლილი წლებისათვის მადლობას სწირავს.

აპოლონ ჩიჩხაშვილი გულისხმიერი, ერთგული, ღირსეული მამულიშვილია.

არსენ ჩიჩხაშვილი ზაქარაის ძე დაბადებული 1912 წელს. 1942 წლის 25 იანვარს გაიწვიეს დიდ სამამულო ომში. 1943 წელს გმირულად დაეცა ფრონტის ველზე, დაკრძალულია ქ. ივანოვოში.

ხანგრძლივი, ჯანმრთელი სიცოცხლე მიიღო გისურვოთ, ბატონო აპოლონ! თქვენ მართლაც და ის კაცი ხართ, რომელიც ერთნაირად ამშვენებთ სოფელს თუ ქალაქს.

მრავალჟამიერ, თქვენი სიცოცხლე!

ნინო რეხვიაშვილი

როგორ ეფარებიან აპოლონ ჩიჩხაშვილს მეგობრები

საქართველოს შრომის ვეტერანთა კავშირის პრეზიდიუმის თავმჯდომარეს აპოლონ ჩიჩხაშვილს

ღრმა პატივისცემით და საუკეთესო სურვილებით, სახელოვან მამულიშვილს, ნამდვილ კაცურ კაცს და თვალსაჩინო საზოგადო მოღვაწეს აპოლონ ჩიჩხაშვილს კეთილი მოგონების ნიშნად ჩვენი საქართველოს ვეტერანთა ცენტრალურ კავშირში ერთობლივი ხანგრძლივი მუშაობის და ურთიერთობის კეთილად მოსაგონებლად. თვალსაჩინო საზოგადო მოღვაწე ტექნიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, აკადემიკოსი, გენერლ-მაიორი გიორგი ხაზარაძისგან.

23.12.2014 წელი

ჩემს მეგობარს ვიცე-პოლკოვნიკს აპოლონ ზაქარაიას-ძე ჩიჩხაშვილს

აპოლონ! ჩემო მეგობარო, თანაკლასელო, მინდა სათქმელი ლექსის სახით, რომ მოგახსენო. ზოგი რამ ჩვენი წარსულიდან, რომ გავახსენო, და ზოგი ჩვენი თანატოლი კიდევ ვახსენი. ხომ კარგად გახსოვს ადიგენის სოფელ მოხის ჩვენი სკოლები; ჭკჭკლის, ღორთუბნის აფიეთის მისადგომები. უნივერსიტეტი, მისაღები გამოცდები, და შენგან ქმნილი ნაბიჯები გასაღებები. გენერლობამდე დაგრჩა მხოლოდ ერთი ნაბიჯი ეველა საქმეში გაამქვანე აზრი და ნიჭი. მრავალი ჯილდო და მადლობა დაიმსახურე, ქართველმა კაცმა უხვი სუფრაც ბევრჯერ დასურე ესლაც სამშობლოს შენ ერთგულად ემსახურები ჩვენ გვიხარია შენი წინსვლა მრავალი ჯილდო, ღირსების ორდენი, სიგელები და ქება, დიდება. აღარა გვუავან ჩვენი კარგი თანატოლები გიორგი, მიშა სანატრელნი, მოსაგონებელი. აქ შევაჩერთ კალამი დაუდროთ რითმებს სახლვარნი ზოეტი ხომ არ გგონივარ ლექსებით გაუმადლარი, ვარ მხოლოდ კახშელი სიტყვის პატივცემული მოყვარე და კმაყოფილი იმითაც თუ კაცს ზირს ღიმი მოვუვარე.

ნესტორ (ალიოშა) რახვიაშვილი

ფილოსოფიის მეცნიერებათა დოქტორი,

პროფესორი

17 აპრილი 2014წელი

საქართველოს შრომის, ვეტერანთა კავშირის თავმჯდომარეს აპოლონ ჩიჩხაშვილს

შრომის და ომის ქარცეცხლის ვეტერანთა ხარ დამცველი მე - მათთან ერთად გისურვებ იყო დღეგრძელი, ჯანმრთელი. სიწმინდის ეტალონი ხარ შრომაში მოუქანცავი ღმერთმა გვიმრავლოს ასეთი როგორც შენახარ ქართველი. ქარიზმატულზე გამწურალის სიტყვა მაქვს საქმით ნათელი ხშირად ცხოვრების გზა მკვლევი როგორც ბნელეთში სანთელი. მამისონთან ჩვენს მეზობლებს ზურგში ედექ სალ-კლდედ მუარად შენ სამშობლოს სიყვარული გქონდა მტრისგან დამცველ ფარად თმა დათოვილთა ქომაგი ლეგენდარულ რაჭველო.

ვანო გამყრალიძე

საქართველოს დამსახურებული

ინჟინერი, ნოვატორი,

გამომგონებელი, რაციონალიზმი

გივი სიხარულიძე

ნოველები

ღვთის შვილები

ბათუმში მეგობრის დაკრძალვაზე ვიყავი. პროცესიას უამრავი ადამიანი ესწრებოდა. ძალიან ვნუხდი ჩემი მოყვასი კაცის დაკარგვის გამო. თაკარა მზე ისე ანათებდა, თითქოს იქაურობის ჩაფერფვლას ლამობსო. უცებ უცნობი ქალი წამომენია, ხელით თავისკენ მიმაბრუნა და აღფრთოვანებულმა ყველას გასაგონად მითხრა: — მე თამარი გახლავართ, ჩემი სახელი თქვენთვის არაფრის მთქმელია, რომ იცოდეთ როგორ მიყვარხართ, თქვენი ერთგული მაყურებელი ვარ. თქვენ მიერ შესრულებული როლებიდან დაწყებული რეკლამებითა და ტელეგადაცემებით დამთავრებული ყველაფერი ზეპირად ვიცი.

გავუღიმიე, მხარზე მოვეფერე, გმადლობთ ამ სიყვარულისთვის — მეთქი ვუთხარი და გზა განვაგრძე. ამასობაში საფლავს მივუახლოვდით, თავი ხეს შევაფარე. ქალბატონი თამარიც იქვე, მონყალების მთხოვნელთან გაჩერდა. — ვინ არის ეს ქალი? ვკითხე მეგობარს — არ ვიცი, პირველად ვხედავო, მითხრა. უცებ ვიფიქრე იქნებ, ესეც მონყალების მთხოვნელი არის-მეთქი და მოკრძალებით მივმართე: — ქალბატონო, თქვენ ვისთან ხართ? — მცირე პაუზის შემდეგ ხელები ზეცისკენ აღაპყრო, ცას შეხედა და მიპასუხა: ღმერთთან ვარ, ღმერთთანო!

ყველაფერს მივხვდი, უმაღვე ჯიბიდან ფული ამოვიღე და სიყვარულით ვაჩუქე. — დიდი მადლობა, ღმერთმა გაგახაროსო, დამლოცა. აი, მაშინ კი ჩემ სამეგობროს მივუბრუნდი და ვუთხარი: ვისაც მე გიყვარვართ ამ ქალს ფული აჩუქეთ, ჩათვალეთ, რომ მე მჩუქნით-მეთქი. ძალიანაც არ ესიამოვნათ, მაგრამ მაინც ყველამ ჯიბეზე

ხელი გაიკრა და ქალბატონს გარკვეული თანხაც შეუგროვდა. გაიხარეთ, გაიხარეთო იძახდა. მე კი ჩემი საქციელით კმაყოფილი დაკრძალვის შემდეგ გარეთ გამოვედი, მანქანაში ჩავჯექი, წასვლას ვაპირებდი, რომ მეორე ქალბატონი გამახსენდა, ეს რა სისულელე ჩავიდინე მეთქი, მანქანიდან სწრაფად გადმოვხტი და გიჟივით ისევ სასაფლაოზე გავვარდი. ყველა მიხვდა, რომ თვალებით ვილაცას ვეძებდი, ვხედავ ის ორი მონყალების მთხოვნელი ისევე ერთად დგანან. ჯიბიდან გარკვეული თანხა ამოვიღე და მეორე ქალს ვაჩუქე, გაცივინათ. იცით თუ არა, ჩემო ბატონო, ახლა თქვენზე ვსაუბრობდით. ჩემ მეგობარს ვუთხარი, აი, ნახავ თუ ეს შენი გივი უკან არ შემობრუნდეს-მეთქი, მართლაც ასე მოხდა. ვიცოდი, რომ მე ღვთის ანაბარა არ დამტოვებდი, არც თამარს დავუტოვებდით უყურადღებოდ, იმ თანხიდან რალაც ნაწილი მეც მერგო. საუბრის დასასრულს წასასვლელად მოვემზადე. ჩვენც შენთან ერთად წამოვალთო, მითხრეს, — წამობრძანდით — მეთქი, ვუთხარი და წინ გავატარე. როცა კარებთან მსხდომ მონყალების მთხოვნელებთან მივედით, ქალმა ჩანთიდან გარკვეული თანხა ამოიღო და მათაც სათითაოდ დაურიგა, თან მითხრა: იცოდე, ჩემო ძმაო, ჩვენ ყველა ღვთის შვილები ვართ. აბა, ახლა ღმერთი იყოს შენი მფარველიო, დამლოცა და დაგვემშვიდობა. გზად მიმავალს ყურში მათი წარმოთქმული სიტყვები ჩამესმოდა; — ღვთის შვილები ვართ, ღვთის შვილებიო. უსაზღვროდ ბედნიერი ვიყავი, რომ ამ ცრუპენტელა ქვეყანაში 5 წუთით მაინც მომეცა მე, თავად ცოდვილს ამ ღვთისშვილებთან ერთად ყოფნის საშუალება.

ხიბლია და ნიბლია

თბილისის ზოოპარკში, ჩიტების გალიაში აფრიკიდან ჩამოყვანილი დედალ-მამალი ჩიტი მოეთავსებინათ. დილით, ალიონზე ისინი რომ ჭიკჭიკს დაიწყებდნენ, უფრო საამოს რას მოისმენდა კაცის გული. მართალია თავისუფლება წართმეულები იყვნენ და თავის ცხოვრებას გალიაში ატარებდნენ, მაგრამ ერთად ყოფნის გამო თავს ბედნიერად გრძნობდნენ. ასე გრძელდებოდა თვეების განმავლობაში. მომვლელი, ლუბა დეიდა მამალ ჩიტს ხიბლიას ეძახდა, დედალს კი ნიბლიას. მას ორივე ძალიან უყვარდა, ხშირად საჭმელს თავის ხელით აჭმევდა. ნიბლია მარცვლეულს პირდაპირ ხელის გულიდან კენკავდა. ერთ მშვენიერ დღეს მომვლელი მათ ალერსში გაერთო, ნიბლიამ კი დრო იხელთა და ღია სარკმელიდან გამოფრინდა, ხიბლიაც ეცადა უკან გაჰყოლოდა, მაგრამ ამაოდ, მომვლელმა კარის დაკეტვა მოასწრო. გაფრინდა ნიბლია ისე, რომ ხიბლიასკენ არც კი მოუხედავს. მიღალატაო, იფიქრა ხიბლიამ, მაგრამ სულ რამდენიმე წუთში ნიბლია უკან მოფრინდა, კარებს ნისკარტი დაუშინა, თითქოს მის გაღებას ცდილობდა, ხიბლია კი გალიის კედლებს აქეთ-იქეთ ეხეთქებოდა, როცა ნირნამხდარი ნიბლია მიხვდა, რომ მისი მცდელობა ამაო იყო, ხიბლიას ნისკარტს რამდენჯერმე შეეხო, ამ დროს მათკენ მომავალი მომვლელი დაინახა, მონყდა გალიას და გაფრინდა. ხიბლიას ახალი მდებარი შეუსვენს გალიაში. თუმცა მისკენ არც კი გაუხედავს, იჯდა ქანდარაზე თავისთვის მობუზული, არც ჭიკჭიკებდა და არც საჭმელს ჭამდა. ზოოპარკის თანამშრომლები მიხვდნენ, რომ ხიბლიას ნიბლიას გარდა არაფერს სჭირდებოდა, ამიტომ მდებარი გამოიყვანეს და სხვა გალიაში შესვენს. ნიბლიამ კი კუს ტბის ტყეს შეაფარა თავი. რა არ ეცადა, ვისთან დამეგობრება არ სცადა, მაგრამ ქართულ ფაუნაში დაბადებულმა და გაზრდილმა ფრინველებმა იგი არ მიიღეს.

ადამიანის მზრუნველობას მიჩვეულმა დამოუკიდებლად სარჩო-სანოვაცეც კი ვერ მოიპოვა. ერთ მშვენიერ დღეს ნიბლია ხიბლიას გალიას უკან დაუბრუნდა, შიგნით შეღწევას ეცადა,

მაგრამ ნახევრად მკვდარი ხიბლია, დახურულ გალიასთან რას გახდებოდა. მის დანახვაზე თითქოს სული ჩაბერესო, ისე გამოცოცხლდა, მერე კი გალიაში დაყრილ საჭმელს ნისკარტით იღებდა და ნიბლიას პირში უდებდა. გამაძლარი ნიბლია გალიას ზემოდან შემოასკუპდა და ჭიკჭიკი დაიწყო. მის ჭიკჭიკს ხიბლიას ჭიკჭიკიც მოჰყვა. ადრინდელ ხიბლიას ხმაში „თავო ჩემო, ბედი არ გინერიას“ — დედააზრს უფრო ამოიკითხავდით ვიდრე სიხარულისას.

ასე გაგრძელდა ერთი კვირა, სანამ ეს ამბავი ზოოპარკის თანამშრომლებმა არ შეამჩნიეს.

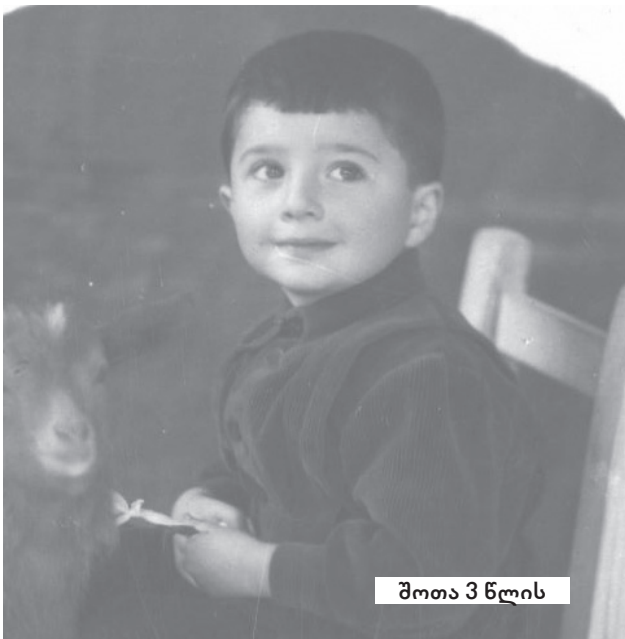
ერთ მშვენიერ დღეს, მომვლელმა ლუბა დეიდამ ხელის გულზე საჭმელი დაიყარა და მთელი ერთი საათის განმავლობაში გალიასთან იყო. თითქოს ნიბლია მიუხვდაო ჩანაფიქრს, ჯერ ადგილიდან მყისიერად აფრინდა, მერე კი მაინც ხელზე დააჯდა და საკენკს ხელის გულიდან მიირთმევდა. უნდა გენახათ ამ დროს რა ამბავში იყო ხიბლია, აშკარად ეტყობოდა, რომ უკვე სიხარული სჭარბობდა სევდას. რამდენიმე დღის შემდეგ მომვლელმა იმ დროს, როცა ნიბლიას საჭმელს ხელის გულიდან აჭმევდა, ხიბლიას გალიის კარი გაუღო, გამოფრინდა ხიბლია გალიიდან და ნიბლიას გვერდით დასკუპდა, ჯერ ფრთებით შეეხნენ ერთმანეთს, მერე ნისკარტებით. მომვლელის განცვიფრებას საზღვარი არ ჰქონდა. დიდება შენს ძალას, უფალო, ეს რისი მომსწრე გამხადეო. მერე კი დაღლილმა ქალმა ორივე გალიაში შესვა. გალიის კარები ღია დატოვა, თუ გაფრინდებიან, ბარემ ერთად გაფრინდნენო. მეორე დილას რომ მოვიდა, შეშინებული ფეხაკრებით მოდიოდა გალიისაკენ, ფიქრობდა, შიგნით აღარცერთი დამხვდებო. მისდა გასაოცრად ხიბლია და ნიბლია გალიაში იყვნენ. მომვლელის დანახვაზე გარეთ გამოფრინდნენ და დეიდა ლუბას მხრებზე დაასხდნენ. გაოცდა, ხან ერთი ეფერებოდა ნისკარტით, ხან მეორე და თავიანთ ენაზე რალაცას ჭიკჭიკებდნენ. იმ დღის შემდეგ ხიბლიას და ნიბლიას გალია არასდროს დაკეტილა.

დიდება შენს ძალას, უფალო.

შოთა ჯაფარიძე 70 წლისაა

ოჯახი, სადაც სიყვარულის ჰიპნი დაიწერა

შოთა 3 წლის

მას შემდეგ შვიდი ათეული წელი გავიდა. სოფელ კვაშხეთში ზაფხულის მწველი სიცხე ნაკლებად იგრძნობოდა. გრილი სიო უწმენდა სამშობიარო ოფლს მელოგინე ქალს, შვილის მოლოდინით აღელვებული მამა ვლასი ჯაფარიძე ბოლთას სცემდა. უცებ სიჩუმე ბებია ქალის შეძახილმა დაარღვია, ბიჭია, ბიჭი... გახარებული მამა სიხარულით ცას ეწია. მელოგინე, ნინა ქოქოსაძე თავადაც ექიმი იყო. ახლა უკვე ბედნიერი დედა დაჰყურებდა ახალშობილს და უფალს შემწობას სთხოვდა, „ღმერთო, გამიზარდე ჩემი ბიჭი“, ბავშვს შოთა დაარქვეს.

ქალბატონი ნინა თბილისში გაიზარდა, წარმოშობით ზნაკვიდან იყო. ფიზიკა-მათემატიკის

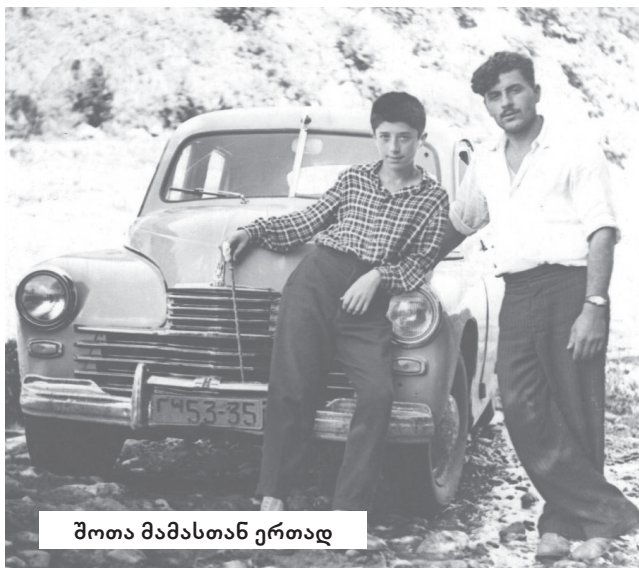
სპეციალობით სწავლობდა. თუმცა ექიმობის სურვილმა სძლია და მეორედ სამკურნალო ფაკულტეტზე ჩააბარა.

ახალგაზრდა სპეციალისტი განაწილებით რაჭაში მიავლინეს. იქ გაიცნო ვლასი ჯაფარიძე, რაიონში სახელოვანი ვაჟკაცი, ლამაზი, ახოვანი, ინტელიგენტი ადამიანი. პროფესიით პედაგოგი იყო. უშიშროებაში მუშაობდა. ერთი პერიოდი მილიციის უფროსიც გახლდათ. ყველას უყვარდა, ყველა პატივს სცემდა. განსაკუთრებული პატივისცემით მოიხსენიებდნენ ებრაელები.

ქალბატონმა ნინამ და ბატონმა ვლასიმ შექმნეს ლამაზი ოჯახი. დაფუძნდნენ კვაშხეთში, ზრდიდნენ ერთ ვაჟს, პატარა შოთიკოს, ნინა ექიმი

შოთა დედასთან ერთად

შოთა მამასთან ერთად

მთელი ხეობის ერთადერთი მხსნელი იყო. ყველა პროფილი შეთავსებული ჰქონდა, ფეხდაფეხ დადიოდა პაციენტებთან. ნინა ექიმი ცხენზე ამხედრებულიც ბევრს უნახავს.

აი, ასეთი მშობლების მაგალითზე იზრდებოდა პატარა შოთა, რომელსაც ბავშვობიდან ნიგნის სიყვარულს, პატიოსნებას, ერთგულებას შთაუ-ნერგავდნენ. 6 წლის იყო როცა მამას სანადიროდ და სათევზაოდ დაჰყავდა. კლასში 6 მოსწავლე იყვნენ, ექვსივე წარმატებულები. სკოლა ვერცხლის მედალზე დაამთავრა და სწავლა სამედიცინო ინსტიტუტში განაგრძო. სტუდენტობა პლებანოვზე, იტალიერ ეზოში გაატარა. სადაც თავს იყრიდნენ ამ დროის პროგრესულად მოაზროვნე ახალგაზრდები. შოთას სახლის წინ, რაჭველების სასაბუღალტრო ყოფილა, სადაც შოთა ხშირად სტუმრობდა ხოლმე. ბეჯითმა და ნიჭიერმა შვილმა მშობლებს ამაგი დაუფასა, დღეს, მათი მადლიერია, ამბობს — როცა უცხოეთში მივლინებით წასვლა მიხდებოდა, ხშირად წასეს-ხები ფულით დავდიოდი, მამამ კვაშხიეთში სახლიც კი გაყიდა, ოღონდაც მე საფუძვლიანი ცოდნა მიმეღო. III კურსზე იყო, როდესაც მის მომავალ მეუღლეს, ქალბატონ ლალის შეხვდა. დაოჯახდ-ნენ. ახალგაზრდა ცოლ-ქმარი, სტუდენტები მშობ-ლების გამოგზავნილი 500 მანეთით ბედნიერად გრძნობდნენ.

და აი, უკვე 50 წელი მას შემდეგ. 28 ივნისს შემდგარი ქორნილი სიყვარულის ლიბრეტოდ იქცა. ფორმულა, რომელიც ლალიმ და შოთამ 5 ათეულ წლიანი თანაცხოვრებით დაამტკიცეს, შეუდარებელი და სამაგალითოა. მსგავსი რამ არსად მინახავს და არსად მსმენია. ეს არის სიყვარულის ღალადისი, ლეგენდა, აბსოლუტური სინამდვილე. — „ჩვენ ძალიან გვიყვარს ერთმანეთი, ბედნიერი

ქალი ვარ“, — ამბობს 50 წლის შემდეგ ქალბატონი ლალი და თვალზე სიხარულის ცრემლი უბრწყინავს — უბედნიერესი ვარ, თითქოს დღეს შეგვხვდით ერთმანეთს, არა და მას შემდეგ 50 წელი გავიდა. ერთმანეთის გარეშე ვერ ვძლებთ, სულ ერთად ვართ, მაინც სულ ერთმანეთს ვეძებთ, მინდა ჩვენი აღსასრულის ჟამს, როცა ეს დრო მოვა, იმ ქვეყნადაც ერთად წავიდეთ“.

წყვილი ახლაც შეყვარებულია, ისე, როგორც 50 წლის წინ, იქნებ მეტადაც?!

ქალბატონი ლალი ისეთივე ლამაზი და მომხიბვლელია, როგორც იყო პატარა 19 წლის გო-გონა, როცა სამედიცინო ინსტიტუტის სტუდენტს შოთა ჯაფარიძეს მოეწონა... ეს სიყვარულის ბალადა ჯაფარიძეების ნათესავის დაბადების დღიდან დაიწყო, პატარა, ცქრილა გოგონა ლალი, ჯერ კიდევ სკოლის მოწაფე, დაბადების დღის სტუმარი გახლდათ. აქვე ბრძანდებოდა მალა-მალა, ლამაზი, წარმოსადეგი, მოკლედ აჭრილი თმით ბატონი შოთა ჯაფარიძე — „პირველად მისი თითები დავინახე, როცა ჭიქას ხელი მოკიდა, რაღაც იდუმალი ვიგრძენი, ულამაზესი ხელი და თითები

50 წლის წინ... 28 ივნისი.

შოთას და ლალის ხელის მოწერის ცერემონიალი

ჰქონდა, მაშინვე ვთქვი, რომ ეს ის იყო...“ — თითებით მოწონება გახდა ბატონი შოთას შეთავაზების თანხმობის საფუძველი. აქედან გაღვივდა სიყვარულის ნაპერწკალი, რომელიც 5-6 თვეში ქორწინებით დაგვირგვინდა. დღეს წყვილი შოთა და ლალი, ლალი და შოთა ახლადდაქორწინებულ ცოლ-ქმარს ჰგავს. ერთმანეთის მოფერებითა და თანადგომით შექმნეს და ააშენეს ულამაზესი, მყუდრო, წმინდათა წმინდა ოჯახი, ოჯახი, სადაც მხოლოდ ერთგულება და სიყვარულია. მათ ორი შვილი ჰყავთ: ირმა და ნინიკო. მოსიყვარულე მამამ შვიდი თვის პატარა ნინოს ზაფხულში, რაჭაში ყოფნის დროს თურმე ასეთი სტრიქონები მიუძღვნა:

„შენ ჩემო ცისფერთალებო
კალმით ნახატო ფერია,

ციური ანგელოზები
 სასთუმლის თავთან გფენია,
 იძინე, ტუბილად იძინე,
 გულს დარდი ნუ ჩაგრჩენია.
 ჩემი ცხოვრების ვარდი ხარ
 თუ ციური ხარ ნათელი,
 მუდამ სულ თვალიწი მიდგეხარ,
 ჩემი ცხოვრების სანთელი,
 იძინე, ტუბილად იძინე,
 თავს კედვას ცისა ნათელი.“

(ეს ბატონი შოთას მიერ დაწერილი პირველი ლექსია, რაც შვილის სიყვარულმა ათქმევინა).

ირმა მშობლებთან ერთად ცხოვრობს, ნინიკო კი ამერიკაშია, ჰყავს მეუღლე, ამერიკელი ჯოუბ ჰენინგი — პოლიგლოტი, დოქტორი და სამი შვილი — 11 წლის ელენ-მარი, 10 წლის ოდრი-სოფია და 5 წლის ჯესი-საბა, სამივეს ორ-ორი სახელი ჰქვიათ, ბავშვებს ძალიან უყვართ საქართველო, ქართული ესმით, ლაპარაკი ცოტა უჭირთ, მაგრამ დედის წყალობით საქართველოს ხშირად სტუმრობენ და ყველაფერი წინ აქვთ. რაც შეეხება სიძეს, მისტერ ჯოუბმა მეუღლის „მონაფეობით“ ჩინებული ქართული ისწავლა თურმე, საგულისხმოა აგრეთვე ის ფაქტიც, რომ სიძის მშობლებსაც კი საოცრად შეყვარებით საქართველო, რაჭა, ქართველები და ხშირად სტუმრობენ კიდეც...

ეს რაც შეეხება ნინიკოს ოჯახს, ხოლო ის, რომ სამი შვილის აღზრდასთან ერთად ახალგაზრდა ქალმა უმაღლესი დონის განათლება მიიღო, ცალკე თემაა...

ნიჭიერმა, ბეჯითმა, მიზანსწრაფულმა გოგონამ, თანაც გამორჩეული მშობლების შვილმა, აღზრდა-

განათლების ისეთი შთამბეჭდავი გზა გაიარა, რომელსაც უნდა მოეყვანა კიდეც ოქსფორდამდე... ნინიკომ 1989 წელს ოქროს მედლით დაამთავრა თბილისის პირველი საშუალო სკოლა, იმავე წელს ჩაირიცხა თსუ-ის დასავლეთ ევროპის ენებისა და ლიტერატურის ფაკულტეტზე. ნიჭი, სიბეჯითე, მიზანსწრაფულობა... ჰო, მაგრამ ამასთანავე ნინიკოს დროშიც გაუმართლა. იმხანად ხომ უცხოეთში აფარებული რკინის ფარდა გაიხსნა და გოგონამ პროექტებით, პროგრამებით, თხზულებებით ისე გააკვირვა საზღვარგარეთი, რომ მოხიბლულმა ამერიკელებმა ილინოისის შტატის პრესტიჟულ კოლეჯში მიიწვიეს ოთხწლიანი სწავლის მთლიანი დაფინანსებით. ასე გახდა ნინიკო ჯაფარიძე ბაკალავრი პოლიტოლოგიისა და ეკონომიკის განხრით. იმ კოლეჯს ჯორჯ ვაშინგტონის უნივერსიტეტი მოჰყვა, რომლის დამთავრებამ პოლიტოლოგიის მაგისტრობა მოუტანა.

ნინო სწავლის პარალელურად ახერხებდა სხვადასხვა სფეროში საქმიანობას: 1992 წლის ზაფხულში კარნეგის მშვიდობის ფონდის ინტერნია; 1994-95-ში ეროვნული მშვიდობის ფონდის პროგრამების ასისტენტი; 2005-2006 წლებში — ლია მედიის კვლევით ინსტიტუტში კავკასიის რეგიონის პროგრამების დირექტორი; იმავე პერიოდში — გლობალური კვლევისა და სტრატეგიული ანალიზის ინსტიტუტის ევრაზიის რეგიონული კვლევის დირექტორი; 2001-2006-ში აშშ-ში ქართული სათვისტომოს პრეზიდენტი — დღემდე რჩება ამ გაერთიანების დირექტორთა საბჭოს წევრი; ასევე დღემდე გახლავთ კონსტანტინე სიდამონერისთავის მიერ დაარსებული საქართველო-ამე-

ახალგაზრდა ექიმი შოთა ჯაფარიძე კოლეგებთან ერთად

შოთა დედასთან და სიდედრთან ერთად

რიკის მეგობრობის ორგანიზაციის დირექტორთა საბჭოს წევრი. — აი ასეთი წარმატებულია ნინიკო, რომლის განათლების მისაღებად ბატონმა შოთამ და ქალბატონმა ლალიმ მაქსიმუმი გააკეთეს.

ბატონი შოთა კარგი მოთევზავე და მონადირეა. ეს მისი ჰობია: „სხვაგვარი, ჩემს სახლთან ახლოს, მდინარე ჩამოდის, ჩავდივარ, ბადით 10-15 კალმასს ვიჭერ და უდიდეს სიამოვნებას ვიღებ“ — ამბობს ბატონი შოთა. ასევე საოცრად მოსწონს ნადირობა. მის სახლში ერთი ოთახი სანადირო ნივთებს აქვს დათმობილი.

P.S. როდესაც ბატონ შოთას სახლში ვსტუმრობდი, ისეთი გრძნობა დამეუფლა, თითქოს მუზეუმში, ან უმაღლესი დონის სასტუმროში ვიყავი... არ ვიცი რას შევადარო, ყველაფერი იმდენად დახვეწილი გემოვნებით არის ნაკეთები... როგორც აღმოჩნდა ამ ყველაფრის ავტორი, ოჯახის დიასახლისი, ქალბატონი ლალი გახლავთ, ბატონი შოთა ამბობს, ლალი ექიმი კი არა, დიზაინერი უნდა ყოფილიყო. ეს არის ქართული ტრადიციული ოჯახი თავისი სტუმარ-მასპინძლობის წესით: „სტუმარი ძალიან გვიყვარს, ოჯახს მე ვამარაგებ, შოთა ამ ტვირთისგან გავათავისუფლე, მას თავის საქმეც ეყოფა, სამზარეულოში დედა ტრიალებს, ის 85 წლისაა, მაგრამ ძალიან ენერგიული ქალია, როდესაც სტუმრები გვყავს მაგიდა მე უნდა გავაწყო, ჩემი დიზაინით, აქამდე ყოველთვის ყველაფერს მე ვაკეთებდი, მაგრამ ახლა, როდესაც ამ ახალ სახლში გადმოვედი, სივრცე იმდენად დიდია, რომ მარტო ყველაფრის მოვლა შეუძლებელია. ამიტომ ორი ქალბატონი

მეხმარება. ეზოს მე ვუვლი, ეს საქმე საოცრად მსიამოვნებს, საერთოდ, ყველაფერს ხალისით ვაკეთებ, მე და შოთას იმდენად გვიყვარს ერთმანეთი, იცით, შოთამ მე ულამაზესი სტრიქონები მომიძღვნა:

„აფეთქებული გრძნობა
ცაში აჭრილა სვეტად,
მინდა თან ავეყვ, ვთხოვო,
რომ დიდხანს დაურჩეთ ერთად“

ყველაფერი მეხალისება, დაიჯერებთ? ჩვენ არასდროს გვიჩხუბია, — საუბარში ბატონი შოთა ჩავვერთო, მარტო მანქანის მართვის გამო ვჩხუბობთ, ლალი საკმაოდ კარგი მძღოლია, მანქანა ადრე, 1994 წელს ვუყიდე და ჩემი ტარება არ მოსწონს (იცინის), მართალია — აგრძელებს ქალბატონი ლალი, იცით რა? ძალიან სასაცილო, მხიარული ცხოვრებით ვიცხოვრე, აი ამას ჰქვია გამართლება, ასე მგონია 47 წლის მანძილზე გვერდზე არ გაუხედავს, ჩემთვის არასდროს უღალატია, ასე მგონია, არ ვიცი, თვითდაჯერებული ვარ, ყოველ შემთხვევაში ამას თავის მოქმედებით გაგრძნობინებს, ხელის გულზე გატარებს, ძალიან ბედნიერი ვარ“, — ჩვენს საუბარს უსმენდა ქალბატონი ლალის დედა, ბატონი შოთას სიდედრი, „ქალბატონო ნინო, მე უბედნიერესი ქალი ვარ, მათი სიყვარულის გამო. შოთა ჩემს ხელში გაიზარდა, 19 წლის იყო ჩემთან რომ მოვიდა, მას შემდეგ სულ ერთად ვართ, ამბობს ჩემს სიდედრს არ მოვწონდიო, — როგორ არ მომწონდა, დასაწუნი რა ჰქონდა? მარტო თმა დავუწუნე, ძალიან მოკლედ ჰქონდა შეჭრილი, შოთა ჩემი მესამე შვილია, დილით ადრიანად ვდგები, საუზმეს ვუმზადებ, მე ვისტუმრებ სამსახურში, არაჩვეულებრივი ადამიანია, ის დღეს ნამდვილად სჭირდება ჩვენს ქვეყანას“.

— დიას, ბატონი შოთა ნამდვილად სჭირდება ჩვენს ქვეყანას, ბატონი შოთასნაირი ოჯახები გადაარჩენს ჩვენს ერს, რამეთუ მათი ცხოვრება არის ბალადა სიყვარულისა, ბალადა ერთგულებისა, ბალადა ადამიანობისა და კეთილშობილებისა.

წელს შოთა ჯაფარიძე 70 წლის გახდა. ვულოცავთ სახელგანთქმულ დასტაქარს საიუბილეო თარიღს, ვუსურვავთ კვლავ დიდხანს ეღვაწოს ჩვენი ქვეყნის და ერის საკეთილდღეოდ.

ნინო რახვიაშვილი

რა უნიკალური თვისება აქვს ქართულ თაფლს

რა უნიკალური თვისებებით გამოირჩევა ქართული თაფლი, რამდენად მომგებიათ თაფლის ბიზნესი და რატომ ვერ გადის ევროპის ბაზარზე, ამის განსარკვევად I. "საქართველოს პროფესიონალ მეფუტკრეთა ასოციაციის" პრეზიდენტს, მეფუტკრე თამარ ლომოჯარიძეს ესაუბრა.

- ქართული თაფლის უნიკალურ თვისებად ის შეიქლება ჩაითვალოს, რომ გარდა საკვები და სამკურნალო დანიშნულებისა, საქართველოში გვაქვს 7 ზონა, ამ ზონებში აღებული თაფლი ერთმანეთისგან მკვეთრად განსხვავდება ფერითა და გემოთი. თუ შენახვისა და ტრანსპორტირების დროს თაფლი არ ფუჭდება, ყველას ერთნაირი თვისებები აქვს, მაგრამ გემოთი, სუნით და ფერით განსხვავდება.

- რა პერიოდში იღებთ თაფლს?

- თაფლის აღება ანუ თაფლის ღალა დასავლეთ საქართველოში და ველის ზონაში, ისევე როგორც კახეთის ზონაში, მაისის პირველ რიცხვებში იწყება და გრძელდება მაღალმთიან ზონაში, სადაც ივლის-აგვისტოშიც მოდის თაფლი.

- რა ხარჯებს მოითხოვს ეს საქმიანობა? რა ღირს ფუტკრის ოჯახის შექმნა?

- თუ სკაში ჩასახლებული ფუტკარის, ანუ ფუტკრის ოჯახის შექმნა გინდათ, ამჟამად, ყველაზე უფრო მცირე ფუტკრის ოჯახის ღირებულება დაახლოებით 250-300 ლარამდე მერყეობს და ისიც იმის გამო, რომ ზამთარია და ფასი დაბალია. გაზაფხულზე იგივე ოჯახები შეიძლება 300-350 ლარი ღირდეს. ხოლო თავის სკიანად, ყველაზე უფრო ნაკლები ერთი ფუტკრის ოჯახის ფასი დაახლოებით, 350 ლარია.

- დახლოებით რამდენი ფუტკარია ერთ სკაში ანუ ერთ ოჯახში?

- ნელინადის სხვადასხვა დროს რაოდენობა სხვადასხვაა, მაგრამ ფუტკრის სტანდარტულ ოჯახში მათი რაოდენობა 20-25 ათასიდან 50-60 ათასამდე იცვლება. ფუტკრის ოჯახში ფუტკრები მუდმივად იცვლებიან. ყველაზე უფრო სწრაფად ზაფხულის პერიოდში იცვლება, - ამ დროს ფუტკარი მაქსიმუმ 40 დღე ცოცხლობს, ზამთარში კი 150 დღემდე. ძალიან იშვიათად შეიძლება, 200 დღემდე იცოცხლოს. ფუტკრის ოჯახში ყველაზე დიდხანს დედა ფუტკარი ცოცხლობს, ძირითადად 3-5 წელი.

- რამდენად პროდუქტიულია ერთი ფუტკრის ოჯახი, თაფლს ყველა ფუტკარი იძლევა?

- ფუტკრის ოჯახების პროდუქტიულობა დამოკიდებულია ამინდზე, მერე თვითონ მეფუტკრის კვალიფიკაციაზე, ამის შემდეგ იმ ადგილზე, თუ სად არის განთავსებული სკა.

- იცვლება თუ არა თაფლის ფასი, რაზეა ფასი დამოკიდებული?

- ფასი შედარებით ნაკლებად იცვლება, რადგან საქართველო გაჯერებულია ამ პროდუქციით. მიუხედავად იმისა, რომ წელს ცუდი მოსავალი იყო, თაფლის ფასი შარშანდელთან შედარებით 10%-ით გაიზარდა, იმ დროს, როდესაც სხვა სამრეწველო საქონელზე ფასები გაცილებით მეტად გაიზარდა. ამჟამად ყველაზე დაბალი, საცალო ფასი 10-12 ლარია, საშუალო ფასი 15-18 ლარის ფარგლებში მერყეობს, მაქსიმალური ფასი კი 25 ლარია, წელს განსაკუთრებით მოთხოვნა ნაბლის თაფლზე იყო.

მერყეობს, მაქსიმალური ფასი კი 25 ლარია, წელს განსაკუთრებით მოთხოვნა ნაბლის თაფლზე იყო.

- ნაბლის თაფლი ახსენეთ, რომელიც ყველაზე ძვირია, რატომ? რითია განსაკუთრებული?

- ნაბლის თაფლს აქვს თავისებური სუნი, ოდნავ მომწაროა, მისი ფალსიფიცირება საკმაოდ ძნელია და ამის გამო, რომ ხშირად ექიმბაშები ნაბლის თაფლს იყენებენ. ამას გარდა, თურქეთში მუქი ფერის თაფლზე დიდი მოთხოვნაა, ნაბლის თაფლის უმეტესად თურქეთში გადის.

- ქართული თაფლი რომელ ქვეყნებში გადის?

- ძირითადად ჩვენს მეზობელ ქვეყნებში - აზერბაიჯანში და თურქეთში, მაგრამ ორივე ქვეყანაში გატანა კონტრაბანდულ სახეს ატარებს. ევროპაში ჩვენი თაფლი უკეთეს შემთხვევაში, 5-10 წელი ვერ გავა იმიტომ, რომ ბევრი რამ გვაქვს შესაცვლელი. პირველ რიგში, ტექნიკური ხასიათის პრობლემებია. ევროპაში სურსათზე მოთხოვნა ძალიან გამკაცრებულია, ამას გარდა, ევროპა დაინტერესებულია თავისი მეცხოველეობის პროდუქტების გასაღებით და მეცხოველეობის პროდუქტიაში ამჟამად თაფლიც შედის. როგორც იტყვიან, ევროპა თავის ბაზარს კბილებით იცავს.

თაა ბაჟიტაშვილი

**გია ზარიშვილი
დავით ჯაფარიძე**

ონის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმი

ონის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმი თავის ისტორიას 1948 წლის ივნისიდან მოითვლის. მუზეუმის პირველი დირექტორის ბატონი ვლასი გრძელმევილის თაოსნობით მთელს რაჭაში ფართოდ გაიშალა შემგროვებლობითი და საკვლევადიებო საქმიანობა ექსპონატების შექმნის მიზნით. ოთხნობიანი თავდაუზოგავი მუშაობის შემდეგ 1952 წლის 12 ოქტომბერს მუზეუმი ახალი ექსპოზიციებით საზეიმო ვითარებაში გაიხსნა. სიძველეთსაცავის გახსნაზე თავი მოიყარა რაჭის მოსახლეობამ, საქართველოს მეცნიერებისა და კულტურის თვალსაჩინო წარმომადგენლებმა.

ონის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის დაარსებაში დიდი წვლილი მიუძღვით: საქ. სსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებულ კულტურულ-საგანმანათლებლო დაწესებულებების საქმეთა კომიტეტის თავმჯდომარეს ვ. ხატიაშვილს, საქართველოს სახალხო მხატვარს აკადემიკოსს უჩა ჯაფარიძეს, ისტორიულ მეცნიერებათა დოქტორს ეთნოგრაფ ნიკოლოზ რეხვიაშვილს, რაჭის არქეოლოგიური ექსპედიციის ხელმძღვანელს არქეოლოგ გერმანე გობეჯიშვილს, გეოლოგებს აკადემიკოს ალექსანდრე ჯანელიძეს, მირიან ძველაიას, თეატრმცოდნე ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორს დიმიტრი ჯანელიძეს, ფილოლოგ ირა ჭიჭინაძეს. ადგილობრივ ხელისუფლებას, ინტელიგენციას, მასწავლებლებს, მოსწავლეებს, სიძველეთა მოყვარულებს.

თავდაპირველად მუზეუმი განთავსებული იყო ონის კულტურის სახლის შენობაში. 1974 წელს დაეთმო ორსართულიანი შენობა, რომელიც მოძველებულ ნაგებობას წარმოადგენდა, 1991 წელს რაჭაში მომხდარმა მიწისძვრამ ნაგებობა ნანிலობრივ დაანგრია

და მნიშვნელოვნად დაზიანა, იმავე წელს გადაწყდა, რომ მუზეუმისათვის ახალი ნაგებობა აგებულყო, რომელიც სრულიად დააკმაყოფილებდა თანამედროვე სამუზეუმო მოთხოვნილებებს. მშენებლობა მართლაც დაიწყო, თუმცა ქვეყანაში შექმნილმა მძიმე პოლიტიკურმა და ეკონომიკურმა მდგომარეობამ დაწყებული მშენებლობა შეაჩერა.

შექმნილი მძიმე მდგომარეობიდან გამომდინარე რაიონის ხელმძღვანელობის ძალისხმევით მოხდა ძველი დანგრეული შენობის რეკონსტრუქციარესტავრაცია. მიუხედავად ამისა, დღესაც ვერ ხერხდება თანამედროვე სამუზეუმო მოთხოვნილების დარბაზებისა და ექსპოზიციების მოწყობა.

ონის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმი წარმოადგენს რაჭის, ონისა და ამბროლაურის რაიონების სიძველეთსაცავს, სადაც დაცულია 14000 (თოთხმეტითასი) ძირითადი და დამხმარე ექსპონატი.

ონის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის მასალებიდან უწინარეს ყოვლისა აღსანიშნავია არქეოლოგიური ექსპონატები, რომელთა ერთი ნაწილი სტაციონალურ ექსპოზიციაშია გამოფენილი, ნაწილი კი ფონდსაცავშია განთავსებული.

რაჭაში გამოვლენილია ქვის ხანის ადამიანის სადგომები, მუზეუმში დაცულია მეზოლითის ხანის (X-VIII ათასწლეული) ქვის ხელცული სოფ. ღარიდან, მეზოლითის ხანის კაჟის შუბის პირი სოფ. ირიდან, ნეოლითის ხანის (7-4 ათასწლეული) ქვის ცული სოფ. საკაოდან. ბრინჯაოს ხანის მარცვლეული კულტურის ხელსაფეკვაი ქვები ონის შემოგარენიდან და სოფ. წმენდაურიდან.

სოფ. ღების მახლობლად გონაში, ბრილში აღმოჩნდა ათეულობით ბრინჯაოს მძლავრი მეტალურგიული კერები. II ათასწლეულის შუა წლებიდან მალაროებში

ხდებოდა სპილენძის მოპოვება და დამუშავება. მუზეუმში დაცულია მადნის სასრესი ქვები და ქვის სანაყი როდინები.

სამთამადნო მეტალურგიულ კერებში დამზადებული სპილენძის ზოდები და მაღალმხატვრული ხელობის ბრინჯაოს ნაკეთობანი, რომელიც გაედინებოდა წინა აზიაში დაევროპულ ქვეყნებში. რაჭის მთიანეთში დაწურული ბრინჯაო განსხვავდებოდა კლასიკური კალისა და სპილენძის შენადნობისაგან მიღებული ბრინჯაოსაგან. რადგან კალა საქართველოში ნაკლებად მოიპოვებოდა ჩვენმა წინაპრებმა კალა ანთიმონიტითა და დარიშხანით ჩაანაცვლეს. ანთიმონიტის და დარიშხანის ბრინჯაოს ნაწარმი პლასტიკურობით, სიმტკიცითა და სხვა მაჩვენებლებით არაფრით არ ჩამოუვარდებოდა კლასიკური ბრინჯაოს ნაკეთობებს.

სწორედ ამან განაპირობა, რომ გერმანიის ქალაქ ბოხუმის სამთო მეტალურგიის ინსტიტუტის მეცნიერები დაინტერესდნენ რაჭის სამთამადნო წარმოებითა და არქეოლოგიური ძეგლებით. ქ. ბოხუმში მოეწყო გამოფენა — „განძი ოქროს სანმისის ქვეყნიდან“, სადაც ონის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის ათეულობით ექსპონატი იყო წარმოდგენილი. გამოფენას ჰქონდა მეტად დიდი რეზონანსი, გამოიცა კატალოგი.

მუზეუმში დაცულია „ბრილის“ ბრინჯაოს, ადრე რკინის, ანტიკური ხანის მეტად მნიშვნელოვანი არქეოლოგიური მასალები, რომელთა დიდი ნაწილი

სიძველეთსაცავს არქეოლოგმა გერმანე გობეჯიშვილმა გადმოსცა. მათ შორისა: IIათასწლეულის შუა წლებით დათარიღებული კაჟის შუბის პირები, ბრინჯაოს მასრა გახსნილი შუბის პირები (ძვ.წ.ა. XII-XI სს), ვერძის სკულპტურული გამოსახულებები (ძვ. წ. ა. 8-7 ს.ს.), თმის სპირალური ხეიები (ძვ.წ.ა. 8-7 ს.ს.), მშვილდსაკინძები (ფიბულები), საკინძი, საყურეები, სამაჯურები, სასაფეთქლე რგოლები, ზანზალაკები (1 ათასწლეული), რკინის ცულები (ძვ. წ. აღ. VII-V ს.ს.), ბრინჯაოს იარაღის სალესი ქვა, კერამიკული ჭურჭელი (ძვ. წ.აღ. 8-7ს.ს.), ოქროს სასაფეთქლე რგოლი (ძვ.წ.აღ.III.).

ბრილში მოსახლე კოლხურ ტომებს მჭიდრო სავაჭრო-ეკონომიკური კავშირი ჰქონდათ ეგვიპტურ, შუამდინარულ, ხმელთაშუაზღვისპირეთის ცივილიზაციებთან. ბრილის სამაროვნებში მრავლად გვხვდება უცხოეთიდან იმპორტირებული ანტიკური

ხანის მინისა და პასტის ხელოვნური მძივები, რომელთა დიდი ნაწილი წარმოდგენილია მუზეუმის საგამოფენო სივრცეში.

მუზეუმის არქეოლოგიური კოლექციის შევსებისათვის ძალზედ დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა რაჭის ტერიტორიაზე სრულიად შემთხვევით გამოვლენილ არქეოლოგიურ განძებს, რომელთა დიდმა ნაწილმა ონის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმში დაიდო ბინა.

1939 წელს სოფ. ქვიშარში მდინარე ობინელას ნაპირზე ნახეს ბრინჯაოს ნივთებისაგან შემდგარი განძი. განძი მეცნიერულად შეისწავლა ქართული არქეოლოგიის ფუძემდებელმა გიორგი ნიორაძემ. 12 ერთეული კოლხური ტიპის ცული (ძვ.წ.ა.16-13 ს.ს.) ონის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმს გადმოეცა.

1953 წელს სოფ. თხმორში შემთხვევით აღმოჩნდა სპილენძ-ბრინჯაოს ნივთებისაგან შემდგარი განძი (ძვ.წ.ა. 11-9ს.ს.). არქეოლოგიური ნიმუშები მოთავსებული იყო თიხის მოზრდილ ჭურჭელში (ხალამში, დერგში). განძი 5 ათეულზე მეტი ექსპონატისაგან შედგება. მათ შორისაა: თოხები, სეგმენტისებური

იარაღი, საკულტო დანიშნულების სატევრის პირის მიმბაძველობები სხვადასხვა ტიპისა, მადნის გამოწამოშვებები და კელტი.

თხმორის განძი 1963 წელს მონოგრაფიულად შეისწავლა არქეოლოგმა ოთარ ღამბაშიძემ. არქეოლოგიური ნიმუშების მეცნიერულად შესწავლის შემდგომ ექსპონატები ონის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმს გადმოეცა.

მუზეუმში დაცულია 1940 წელს ტოლაში აღმოჩენილი განძის (ძვ. წ.ა. 10-8 ს.ს.) ნაწილი, რომელიც შედგება თოხის, ლაგამისა და სპილენძის ზოდისაგან.

მუზეუმის საგამოფენო სივრცეში ექსპონირებულია ბრინჯაოს კოლხური ცულები (ძვ.წ.ა.8-7ს.ს.) სოფ. საკაოდან, სორიდან, სხვაგვადან და უჩა ჯაფარიძის ოჯახიდან გრავირებული უნიკალური ცული. ბრინჯაოს აბზინდები (ძვ.წ.ა. 8-6ს.ს.) სოფ. სხიერიდან, კვაშხეთიდან და ნაკიეთიდან ძალზედ საინტერესოა ბრინჯაოს ხარირემის სკულპტურული გამოსახულება (ძვ.წ.ა 6-4ს.ს.)სოფ. მაჟიეთიდან, რომელსაც საკულტო დანიშნულება ჰქონდა. აქვე წარმოდგენილია ანტიკური ხანის სოფ. ღარში შემთხვევით ნაპოვნი კოსმეტიკური დანიშნულების ბილონის ყანჩა, მხატვრულად გაფორმებული ვერცხლის თასი სოფ.კვაშხიეთიდან. აღსანიშნავია ძვ. წ. V საუკუნის ლაგამები სოფ. წედისიდან.

ონის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის მშენებლობის ნარმოადგენს 1-3 სს. ბრინჯაოს ჭვირულგამოსახულებიანი ბალთების კოლექცია სულ 15 ერთეული, რომელთა დიდი ნაწილი სრულიად შემთხვევითაა აღმოჩენილი მოსახლეობის მიერ რაჭის სხვადასხვა სოფლებში.

ხუთი ბალთა კი ბრილში და ნაკიეთში წარმოებული არქეოლოგიური გათხრების შედეგადაა მოპოვებული. ხელოვნების შესანიშნავი ძეგლები დიდი ხანია იქცევდნენ მეცნიერთა ყურადღებას. ნაწილი მკვლევარებისა თვლიდა, რომ ამ ტიპის ბალთების წარმომავლობა ქართული არ უნდა ყოფილიყო. 1910 წელს ექვთიმე თაყაიშვილმა გამოთქვა მოსაზრება, რომ ბალთების წარმოშობის რაიონებად მიჩნეული უნდა იქნეს რაჭა და ყვირილას ხეობა. ამ მხრივ ძალზე დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა რაჭის არქეოლოგიურ ექსპედიციას. ბრილისა შოშეთის ნეკროპოლებზე აღმოჩენილი სამარხები უაღრესად საყურადღებო მასალას იძლეოდნენ ბალთების სადაურობის საკითხის დასადგენად. არქეოლოგმა გერმანე გობეჯიშვილმა, რაჭაში აღმოჩენილ ბალთებს სპეციალური ნაშრომი უძღვნა, ავტორი სამართლიანად აღნიშნავს, რომ ბალთების სამშობლო საქართველოა და ამიერიდან მათ უნდა ეწოდოს ბრინჯაოს ქართული ბალთები.

მუზეუმში დაცული ბალთები მაღალ მხატვრული ღირებულებით გამოირჩევა, მათგან ყველაზე მნიშვნელოვანია ორი განსხვავებული ტიპის ნიმუში: ოთხი ხარისა და ასტრალური (მზის დისკოს გამოსახულებიანი) ბალთები, უკანასკნელს ანალოგი არ მოეპოვება და უნიკალურადაა მიჩნეული.

როგორც ხელოვნებათმცოდნე მანანა ხიდაშელი აღნიშნავს — „მხატვრული გამომსახველობითი საშუალებები ბრინჯაოს ქართულ ბალთებზე შეუდარებლად სრული და დახვეწილია. სწრაფვა ფორმის სრულყოფისაკენ, რომელიც ადრეული პერიოდის არქეოლოგიურ ძეგლებშიც შეიმჩნევა, ანტიკურ ხანაში ბრინჯაოს ჭვირულ ბალთებში პოულობს თავის შესანიშნავ გადაჭრას. ბრინჯაოს ბალთებს ახასიათებთ დიდი კულტურა, ღრმა ტრადიცია, შესანიშნავი მხატვრული სტილი, მათი მაღალი მხატვრული ოსტატობა გვარწმუნებს იმაში, რომ საქართველოში ორნამენტულ ხელოვნებას, რომელიც ამ ბალთებში უმაღლეს საფეხურზეა აყვანილი, განვითარების ხანგრძლივი ისტორია გააჩნია.“

საგულისხმოა, რომ არქეოლოგიური მასალების დიდი ნაწილი, რომელიც ონის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმშია დაცული სრულიად შემთხვევითაა მოპოვებული, რაც საფუძველს იძლევა სამომავლოდ რაჭაში არქეოლოგიური გათხრების წარმოებისათვის.

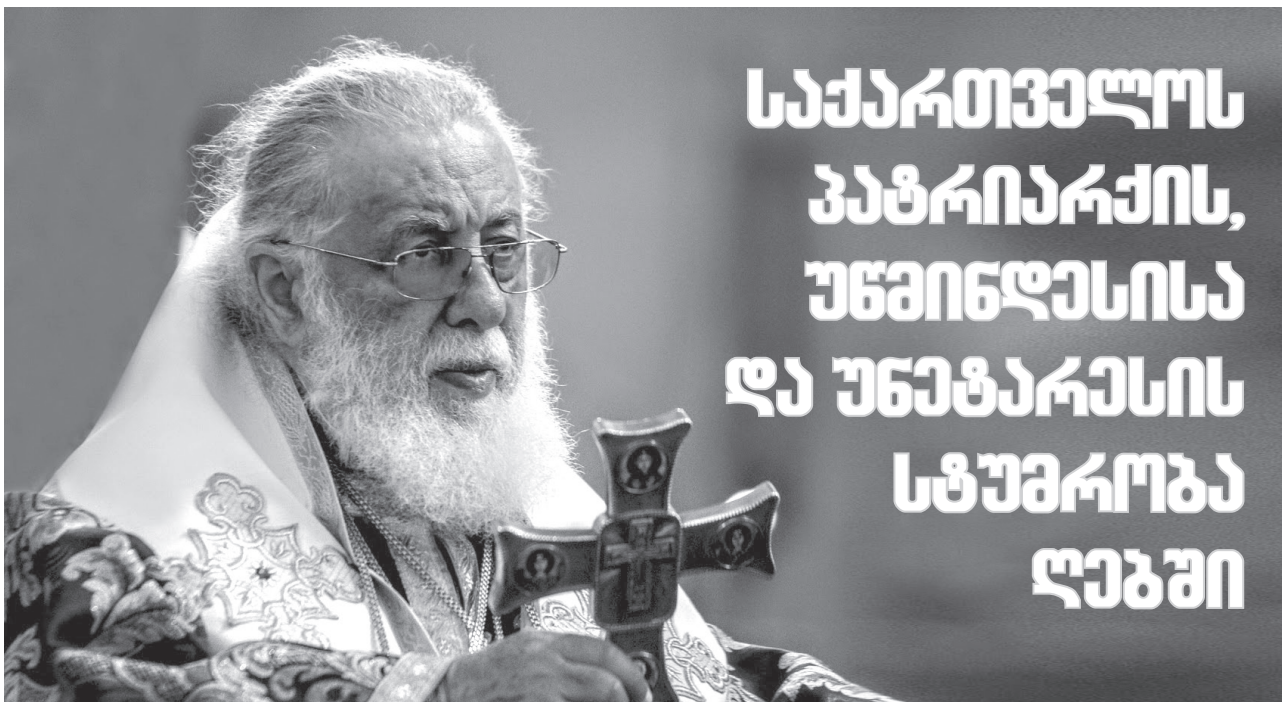
კომუნისტური ხელისუფლების დამყარებას თან მოჰყვა რაჭის ეკლესია-მონასტრების მასიურად ნგრევა, ნაწილი ქართული ხუროთმოძღვრების ძეგ-

ლები მოუფლელიობითა და უყურადღებობით განადგურდა, ყოველივეს კი თან დაერთო 1991 წელს რაჭაში მომხდარი ძლიერი მიწისძვრა.

ონის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის დაარსებისთანავე დაისახა ამოცანა მომხდარიყო ეკლესია-მონასტრების რელიეფების, ეპიგრაფიკული ძეგლებისა და ხელოვნების ნიმუშების გადარჩენა. დღესდღეობით მუზეუმში დაცულია სხვადასხვა ეკლესიის 5 ათეულზე მეტი რელიეფური და ლაპიდარულ წარწერებიანი ქვები.

მუზეუმში მობრძანებულ დამთვალეირებელს შეუძლიათ იხილონ სოფ. ჯოისუბნის წმ. გიორგის ეკლესიის აღმოსავლეთის ფასადის სარკმლის რელიეფური შემკულობა. ხელოვნების ნიმუში შესულია იუნესკოს მიერ გამოცემულ კატალოგში და განთავსებულია მათ ვებგვერდზე. რელიეფი 7 ქვისაგან შედგება.

ხელოვნებათმცოდნე ნათელა ალადაშვილი აღნიშნავს, რომ ჯოისუბნის რელიეფი განკითხვის დღის სცენის ყველაზე ადრეული გამოსახულებაა ქართულ ხელოვნებაში და ერთ-ერთი ადრეულია აღმოსავლეთ ქრისტიანულ ხელოვნებაში. ფიგურული რელიეფები X საუკუნის პირველი ნახევრით თარიღდება. სარკმლის ნახევარწრიულ ფორმის ქვაზე წარმოდგენილია სასამართლო: ცენტრში საყდარზე მჯდომი მაცხოვარი მაკურთხებელი მარჯვენით და გრაგნილით მეორე ხელში, ხოლო მის გვერდით პირველმოციქულები პეტრე, რომელსაც გასაღები და გრაგნილი უჭირავს და პავლე წიგნით ხელში. რელიეფის შინაარსი ასომთავრული წარწერით განსაზღვრულია როგორც განკითხვა. ქვემოთ ორივე მხარეს ფილებზე განკითხვის ცალკეული ეპიზოდებია გამოსახული, მარცხენა რელიეფზე ანგელოზია გამოსახული, რომელიც საყვირს უკრავს, რათა მიცვალებულნი აღდგენ განკითხვის დღისათვის. საყვირის ხმა უფლის გამოცხადებას მოასწავებს. მესაყვირე მთავარანგელოზის გვერდით წარმოდგენილია გაბრიელ მამასახლისი ეკლესიის მოდელით ხელში, რომელიც შეწყალებას ითხოვს განკითხვის ჟამს. პარალელურად მდებარე რელიეფზე გამოსახულია ანგელოზი პინეზიანი სასწორით, რომელზეც მან ადამიანთა კეთილი საქმეები და ცოდვები უნდა აწონოს მის გვერდით პატარა შიშველი ფიგურებია, ზედა რიგის მართალთა ფიგურებს შარავანდედი მოსავთ. ქვედა რიგში შარავანდედის გარეშე ცოდვილებია გამოსახული. ქვემოთ ლენტის წნულით შექმნილი სხვადასხვა ფორმის როზეტებია. ბოლოს კი ერთმანეთის პირისპირ გამოსახულია წმიდა მხედრები: წმიდა გიორგი, რომელიც კლავს იმპერატორ დიოკლეტიანეს და წმიდა თევდორე, რომელიც გმირავს გველეშაპს.

**საქართველოს
პატრიარქის,
უწმინდესისა
და უნეტარესის
სტუმრობა
ღებში**

ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორმა, პროფესორმა გოგი დოლიძემ მე და ბატონ გურამ ქარქაშაძეს საინტერესო წინადადება შემოგვთავაზა, ჩავრთულიყავით კომისიაში, რომელიც ამზადებდა აკაკი წერეთლის მოგზაურობის იმიტაციას რაჭა - ლეჩხუმში, გოგის გარდა ამ კომისიაში ცნობილი მწერალი, ოტია იოსელიანი და კინორეჟისორი რევაზ ჩხეიძე მონაწილეობდნენ. ასეთ წინადადებაზე უარის თქმა, ალბათ, უგუნურობა იქნებოდა და ჩვენც მთელი ენთუზიაზმით ჩავებით კომისიის მუშაობაში. არ იყო იოლი ასეთი მასშტაბური ღონისძიების ორგანიზაცია, ამის გამო მე და ბატონ გოგი დოლიძეს არაერთგზის მოგვინია, რომ წინასწარ გვემოგზაურა სულმნათი აკაკის ნაკვალევზე, რათა ყველა დეტალი დაგვეზუსტებინა, გვინევდა შეხვედრა რაიონების ოფიციალური სტრუქტურის წარმომადგენლებთან, რიგით ადამიანებთან, სკოლის დირექტორებთან, ეკლესიის მსახურებთან და ა.შ. ჩემთვის რაჭა-ლეჩხუმში ასეთი მოგზაურობა საინტერესოც იყო და მონატრებულიც, უამრავი ნაცნობი ვნახე, ბევრიც გავიცანი. მაოცებდა გოგი დოლიძის ენერჯია და მონდომება, რომ ეს ღონისძიება ღირსეულად ჩატარებულიყო. მეგონა, ვიყავი ორგანიზებული და დიდი პასუხისმგებლობის მატარებელი, მაგრამ გოგი რომ ვნახე, ჩემზე საუბარს საერთოდ ვანებებ თავს. იმ დროს, როდესაც ამ ღონისძიებას ხელისუფლება ძალიან სერიოზულად არ განიხილავდა, კომისიის წევრთა ავტორიტეტს დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა, რადგან ყოველ მათგანს გარკვეულ ანგარიშს უწევდნენ,

ამიტომ ამ ღონისძიებაში უამრავი ადამიანი ჩაერთო. ვინ ცხენები მოიყვანა ფაიტონებში შებმული, თეატრებმა სპეციალურ ტანსაცმელში გამოანყვეს ადამიანები, არ გვყავდა აკაკი, მაგრამ იყო გოგი დოლიძე, რომელიც მშვენივრად განასახიერებდა სახალხო პოეტს. ზემის მონაწილეებმა ყველა ის

ადგილი გაიარეს, რაც თავის დროზე აკაკიმ. ავადნიეთ ამბროლაურის რაიონში, ჩვენს კოჰორტას შემოუერთდა საქართველოს პატრიარქი, მისი უწმინდესობა ილია II, რომელიც იმ დროს სვანეთში მოგზაურობიდან ბრუნდებოდა. იქ გავიგე, რომ უწმინდესი ჩემს სოფელში, ღებში, აპირებდა ასვლას, მე დელეგაციას გავეთიშე დროებით და ღებში წავედი, რათა სოფელს ღირსეული შეხვედრა მოეწყო უდიდესი და უწმინდესი ადამიანისათვის, ეს შეხვედრა, რა თქმა უნდა, უჩემოდაც შედგებოდა, მაგრამ არ შემეძლო ასეთ ღონისძიებას არ დავსწრებოდი

და ჩემი წვლილიც არ შემეტანა. უწმინდესს სურდა, სოფ. ღებში მშენებარე ეკლესია ენახა, რომელიც ხორციელდებოდა სოფლის მცხოვრებთა „ერთნებაობით“, რომელთაც ხელმძღვანელობდა ჩემი ახლობელი, იაგო გოგრიჭიანი. უწმინდესი კმაყოფილი დარჩა მშენებარე ტაძრის ხილვით და აღნიშნა, ვერ წარმოვიდგენდი, თუ ასეთი გრანდიოზული იქნებოდაო, სოფელი და მისი მაცხოვრებლები კი ბედნიერნი იყვნენ პატრიარქის სტუმრობით.

მე წილად მხვდა ბედნიერება, სიტყვით მიმემართა უწმინდესის, მისი თანმხლები ერისკაცებისა და საეკლესიო მოღვაწეებისათვის. პატრიარქი ჩემი სიტყვით იმდენად კმაყოფილი დარჩა, რომ მთხოვა, ბატონო გივი, გვინდა ტრაპეზის ხელმძღვანელი თქვენ იყოთო. რა თქმა უნდა, ამ მისიამ ძალიან გამახარა და ამავე დროს საფიქრალიც გამიჩინა, ასეთი სუფრის თამადა არასოდეს ვყოფილვარ, მაგრამ უფლისა და უწმინდესის ლოცვა-კურთხევით პრობლემას თავი გავართვი. ტრაპეზის მსვლელობისას გამახსენდა, რომ ავტომანქანაში უწმინდესის ასაყდრების დროის ფოტოსურათი მქონდა, რომელიც მე თვითონ გადავიღე მონამეთაში, გაგი მოსემვილის ნებართვით, კედელზე დაკიდებული სურათიდან. ეს ფოტო გადავეცი ჭუკი გავაშელს, რომელსაც „ოქროს ხელები“ აქვს და ვთხოვე, რაც შეიძლება მოკლე დროში ხის ჩარჩოში ჩაესვა და სუფრაზე მოეტანა. არ ვიცი, როგორ მოასწრო. დაახლოებით 15-20 წუთში ჩარჩოში ჩასმული სურთი მომიტანა, ფოტოზე უწმინდესი ახალგაზრდა და არაჩვეულებრივად გამოიყურება. ამ სურათს სასოებით ვინახავ დღემდე. უწმინდესს მთაში ამ სურათის ხილვა ძალიან გაუხარდა, მან უკვე იცოდა ჩემს შესახებ, თუ ვინ ვიყავი და ჩვეული იუმორით მკითხა „შვილო გივი, ალბათ ეს სურათი თავის დროზე დავალებით გადაიღეთ“, ყველამ გაიცინა, მე კი ვუთხარი, კი, უწმინდესო, ეს სურათი გულის დავალებით გადავიღე და ისევე ვუფრთხილდები მას, როგორც ბაბუაჩემი ილიას მოგონებასტყო, უწმინდესმა იკითხა ვინ იყო ბაბუაო, მე ავუხსენი, რომ უპირველეს ყოვლისა, იყო დიდი მორწმუნე, ივანე გომართელის მეგობარი და თემში დაფასებული კაცი. მან კი კურთხევა მომცა ბაბუაჩემის სახით ღირსეული ღებულების ხსოვნის სადღეგრძელო შემესვა, მათ შორის, ხევის ბერის, ბენო გავაშელის, პროფესორების: გერმანე გობეჯიშვილის, შალვა და გელა ლობჯანიძეების, სულთან გავაშელის და სხვათა სახით. ტრაპეზობის დროს უწმინდესს ჩემი რამდენიმე წიგნი ვაჩუქე, მათ შორის „ქართული სახელმწიფოსა და სამართლის

ისტორია“. რომ ნახა, მითხრა, არ შეიძლება, რომ ეს წიგნი ინგლისურადაც ითარგმნოსო? და ამ საქმეში დახმარება აღმითქვა. მე შევპირდი. უწმინდესის ეს დავალება შევუსრულე და მის ბიბლიოთეკაში ინგლისურმა და რუსულმა თარგმანებმაც დაიდო ბინა, შემდგომში უწმინდესის ლოცვა-კურთხევით ჟურნალი „ცხოვრება და კანონი“ დავაფუძნე, რომელიც დღესაც გამოდის.

სუფრის მსვლელობის დროს კიდევ ერთი საკითხი შევათანხმე პატრიარქს, მაშინ ხოფითოს ჩემი აშენებული ბაზილიკა ნაკურთხი არ იყო, ვთხოვე პატრიარქს, ამის ნებართვაც გაეცა, იგი მიუბრუნდა რაჭა-ლეჩხუმის ეპისკოპოსს, სულმნათ მეუფე ელისეს და სთხოვა, როცა გეტყვით, მისი აშენებული ბაზილიკა აკურთხეთო, რაც შემდგომში შეასრულა მამა დანიელმა (ზურაბ ლობჯანიძე) და „ჯვრის“ სალოცავის სახელით აკურთხა.

დავუბრუნდები ტრაპეზს, დაცვის ხალხმა გვაუწყა, რომ ამინდი ფუჭდება და თუ არ ავჩქარდებით, შესაძლებელია, ვერტმფრენები ვერ ავიდნენ ჰაერში და გამგზავრების პრობლემა შეიქმნებაო. უწმინდესმა ცასახედა და ჩაილაპარაკა, ამინდი ჯერ არ გაფუჭდებაო, ამით შეთამამებულმა რამდენიმე სადღეგრძელო კიდევ შევსვით და ვერტმფრენამდე უწმინდესი და მისი თანმხლები პირები გავაცილეთ. მათი გამგზავრების შემდეგ ამინდიმართლაც გაფუჭდა დანვიმანამოვიდა. ხალხს ეს შეუმჩნეველი არ დარჩენია და უფლის წყალობად და უწმინდესის დამსახურებად ჩათვალეს. ღებში ეკლესია დამთავრდა და ფუნქციონირებაც დაიწყო, ღებულები კი არ ივინყებენ იმ მნიშვნელოვან დღეს, უფალს ევედრებიან უწმინდესის და უნეტარესის ჯანმრთელობას და დიდი ხნით სიცოცხლეს.

ის დღე ჩემს ცხოვრებაში განუმეორებელ მოგონებად რჩება.

გივი ლობჯანიძე
სრული პროფესორი

სოციალური საქართველოს მცნობს

არასამთავრობო ორგანიზაცია “საქართველოს ქალები მშვიდობისა და სიცოცხლისათვის” პრეზიდენტმა მაია კვეზერელმა-კობაძემ თანამშრომლებთან ერთად შეხვედრა გამართა ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის გამგებელთან მალხაზ ლომთაძესთან და ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მცხოვრებ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე შვიდ პირს საჩუქრად ეტლები გადასცა.

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ინიციატივით და მოსახლეობის მოთხოვნით რეაბილიტაცია ჩაუტარდა სადმელის ადმინისტრაციული ერთეულის სოფელ ღვიარაში ორ ხიდს.

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ნამანევის ადმინისტრაციული ერთეულის სოფელ თხმორში რეაბილიტაცია გაუკეთდა ე.წ. „თეთრღელეზე“ გადასასვლელს, ხოლო ე.წ. „შავღელეზე“ გადასასვლელი კაპიტალური ხიდის მშენებლობა ამ ნუთებშიც მიმდინარეობს.

რეგიონის ზმა

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ინიციატივით რეაბილიტაცია ჩაუტარდა ნიკორწმინდის ადმინისტრაციულ ერთეულის სოფელ ნიკორწმინდაში მდებარე ე.წ. „კანდელაკების წყაროს“

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის გამგებელი მალხაზ ლომთაძე 1 ივნისიდან 5 ივნისამდე ოფიციალური ვიზიტით იმყოფებოდა ლიტვის

რესპუბლიკაში, კერძოდ ლაზდაიას მუნიციპალიტეტში. მუნიციპალიტეტის დელეგაციამ მონაწილეობა მიიღო „სასაზღვრო ფიესტაში“.

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ჭელიაღელის ადმინისტრაციული ერთეულის, სოფელ უყეშს არსებობის მანძილზე წყლის პრობლემა ჰქონდა. გეოლოგების მიერ წყლის დაძიებითი სამუშაოების დასრულების შემდეგ რეგიონალური განვითარების ფონდის მიერ დაფინანსებული და ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის გამგეობის მხარდაჭერით დაიწყო სოფელ უყეშისათვის ჭაბურღილით კომპანია „ჰიდრო და საინჟინრო გეოლოგია 2011“-ის მიერ წყლის მოძებნის სამუშაოები. კომპანიამ

მუშაობა 2016 წლის 5 მაისიდან დაიწყო და დღეს 26 დღიანი მუშაობის შემდეგ 108 მეტრ მიწის სიღრმეზე წყალი მოძებნილია დიდი რესურსით. აღნიშნული სამუშაოები ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის გამგებლის პირველმა მოადგილემ ფარნაოზ ბაკურაძემ, გამგეობის არქიტექტურისა და ზედამხედველობის სამსახურის უფროსმა ალექო ქურციკიძემ და გამგეობის ეკონომიკისა და ინფრასტრუქტურის სამსახურის უფროსმა ლავრენტი მუსელიანმა დაათვალიერეს.

ირინა პოტირია

წარუვალთ მხოლოდ სახელი

სიცოცხლე ხვთის ერთ-ერთი სასწაულია. უფალი ადამიანს გარკვეულ მისიას აკისრებს და არაეის ჰპატიობს გზიდან გადახვევას... ნათესავნი მორვალს და ნათესავნი წარვალს, მზე აღმობდებისა და მზე დახდების, რაის ცუდად ვმალღივობთ, ოდეს ყველანი მოკვდავნი ვართ და მიწად მიქცევადნი“.სიცოცხლის არსი ის კი არ არის, რა ნუზლს მოიპოვებ, არამედ რა კვალს დატოვებ ირგვლივ მყოფთა ხსოვნაში, როგორ მოგიხსენიებენ არყოფნის შემთხვევაში, რადგან ყველაფერი წარმავალი და ფუჭია სახელის გარდა.

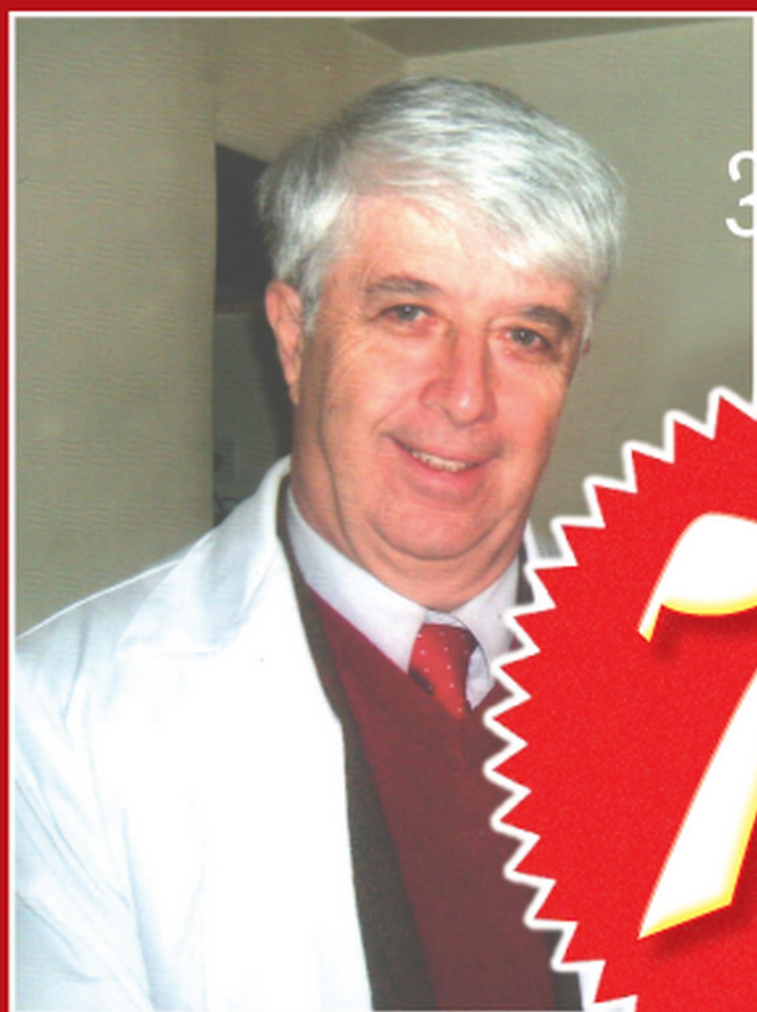
ქალბატონი ირინა გოცირიძის გარდაცვალებამ ძალიან დაგვწყვიტა გული. ის, დიდებული ოჯახის ღირსეული შვილი, ოჯახის ტრადიციების გამგრძელებელი იყო. მას, საქვეყნოდ ცნობილი ვიქტორ გოცირიძის, მოსკოვისა და თბილისის მეტროთა მშენებლის ქალიშვილს, უფლება არც

ჰქონდა სხვანაირი ყოფილიყო. დიდი პიროვნების შვილობა პატივთან ერთად დიდი ვალდებულებაა და მიძიმე ტვირთი. მან მსუბუქად ატარა ეს ტვირთი. ის ხოტევისა და ველევის სკოლების მზრუნველი და ჭირისუფალი იყო. 1991 წლის აპრილის მინისძვრამ რომ ველევის სკოლა დაანგრია, მხარში ამოგვიდგა. გამოიყენა მამის ავტორიტეტი და გარკვეული დახმარება გაგვინია სკოლის შენობის აღდგენის საქმეში. სკოლას დედის, ქალბატონ დარიკო ანტონის ასულ ჩიხრაძის, დამსახურებული პედაგოგის, სახელის პატივსაცემად დედის ნაქონი წიგნები გადმოსცა, ცალკე კარადაში განვათავსეთ და გვაქვს ქალბატონ დარიკო ანტონის ასული ჩიხრაძის სახელობის წიგნადი ფონდი.

განსაკუთრებით მინდა აღვნიშნო იმ საშინელ წლებში ქალბატონ ირინას თანადგომა. თვითონ პენსიონერი როგორც ველევის სკოლას ისე ხოტევისას ყოველი სასწავლო წლის დასაწყისში უგზავნიდა სასწავლო და საკანცელარიო ნივთებს, სახელმძღვანელოებს და იმ გაუსაძლის წლებში გვიადვილებდა არსებობას. ბოლოს გასულ წელს ახალი წლის მილოცვისას მკითხა, რა გჭირდებათო. მე ვუთხარი, თქვენი ჯანმრთელობა და კარგად ყოფნა-მეთქი. მაგრამ ეს ჩვენი ბოლო საუბარი ყოფილა... ღმერთმა ნათელი დაუმკვიდროს. მისი ნათელი კვალი ველევის სკოლასა და მისგან დახმარებაგანეულთა გულებში არ ნაიშლება. ვფიქრობ, ესაა სიცოცხლე.

კაკაბერინე ჭიჭინაძე,
ველევის საჯარო სკოლის დირექტორი

გილორცა ვაძე!

უმთა
ჯაფარნიძე

ავადრეზიუბის, სადკანტურულს დფდინდლანდინგლდგის ასდციაციის უიცი უბრეზიცი, ამიუნის დფდინდლანდინგლდგის და თაუნსა და უისანის დინდრეგის ავადრეზიის სარტსამინდისდ წიუნდი, უუნდპის დფდლდგთა და დფდინდრეზინდლდგთა ავადრეზიის დრეგინდლანდინდ მინიუნანი, გრდმანინის დფდინდლანდინგლდგის და თაუნსა და უისანის დინდრეგის ასდციაციის წიუნდ-უნდრესპინდ-დინდცი, დფდინდლანდინგლდგისა და თაუნ-უისანის დინდრეგის სარტსამინდისდ ავადრეზიის ნამინდული წიუნდი, დინდსემის დინდრინდსანი, სადკანტურულს მიდინდინის მიდინიუნდრემათა ავადრეზიის ავადრეზიუნსი, მიდინიუნსა სასკულმინდთდ უბრეზია. ანის სადკანტურულს მიდინიუნდრემათა უბდუნდული ავადრეზიის ნამინდული წიუნდი.

ნინო ხეხუიაძევირის გამომცემლობა

მისამართი:

თბილისი,

ლესელიძის 27

ბე-2 სართ.

599746810

790746810

